

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM VE YAŞAM DENEYİMLERİ

TÜRKİYE'DE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM VE YAŞAM DENEYİMLERİ

İLKE YAYINLARI: 273
ARAŞTIRMA RAPORLARI: 26
Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerin Eğitim ve Yaşam Deneyimleri

İLKE Vakfı Adına Sahibi: Av. Ahmet Sait Öner

Araştırma Yürütücüsü: Doç. Dr. Elyesa Koytak

Yazarlar: Doç. Dr. Elyesa Koytak, Enes Kuru

Proje Danışmanları: Prof. Dr. Nihat Erdoğan, Abdullah Muhammed İslam, Prof. Dr. Ömer Torlak, Erol Erdoğan, Dr. Fatih Gündoğan

Yayın Koordinatörü: Mehtap Nur Öksüz

Veri Görselleştirme: Enes Kuru

Katkıda Bulunanlar: Dr. Merdan Hanyev, Mahmut Türkel, Betül Alkan

Tasarım: iyicalismalar.tr

Kapak Fotoğrafları: Anadolu Ajansı

© İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı, İstanbul 2026

E-ISBN: 978-625-7684-91-0

DOI: <http://dx.doi.org/10.71174/ar26>

Atrf: Koytak, E. & Kuru, E. (2026). *Türkiye’de uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimleri* (Araştırma Raporu 26/2026). İLKE Vakfı.

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu araştırma raporu, Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM) tarafından hazırlanmıştır. TODAM; adil, hakkaniyetli ve müreffeh bir toplum hedefini hayata geçirmek üzere düşünce ve strateji üretmektedir.

Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul | +90 216 532 63 70 | bilgi@ilke.org.tr | ilke.org.tr

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfının yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Raporda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfını bağlamaz.

İçindekiler

Giriş	8
Araştırmanın Amacı	16
Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi	18
Temel Bulgular	12
Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri	26
Üniversite ve Öğrencilik Deneyimleri	30
Yaşam Koşulları	37
Yaşam Memnuniyeti ve Sorunlar	44
Ayrımcılık Yaşama Durumu	50
Geriye Dönme Eğilimi ve Gelecek Planı	55
Uluslararası Öğrenci Deneyiminde Temel Eğilimler	59
Sonuç	62
Öneriler	65
Kaynakça	67

Grafik, Harita ve Tablolar

Grafikler

Grafik 1. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Köken ve Ülkelere Göre Dağılımı	23
Grafik 2. Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri (%)	26
Grafik 3. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Ortaöğretim (Lise) Okuma Durumu (%)	28
Grafik 4. Türkiye'de Lise Eğitimi Almış Yükseköğretim Öğrencilerinin Ülkelere Göre Dağılımı	29
Grafik 5. Üniversiteyi Tercih Etme Nedenleri (%)	30
Grafik 6. Üniversite Hizmet ve İmkanlarına Yönelik Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)	31
Grafik 7. Bölgelere Göre Üniversiteden Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)	32
Grafik 8. Konularına Göre Üniversite Hizmetlerinin Yeterlilik Düzeyi (1-5 Puan)	33
Grafik 9. Yıllık Üniversite Harç Giderlerinin Düzeylere Göre Dağılımı (%)	33
Grafik 10. Bölümlere Göre Yıllık Harç Giderleri (TL ve Dolar Bazında)	34
Grafik 11. Sınıf İçi Uluslararası Öğrenci Dağılımı (%)	35
Grafik 12. Türkiye'de Okumayı Tavsiye Etme Eğilimi (%)	35
Grafik 13. Eğitim için Türkiye'yi Yeniden Seçme Eğilimi (%)	36
Grafik 14. Türkiye'yi Tekrar Tercih Etme Durumlarına Göre Üniversite Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)	36
Grafik 15. Geldiği Ülkeye Kıyasla Türkiye'de Yaşam Koşulları Algısı (%)	37
Grafik 16. Barınma Türlerine Göre Dağılım (%)	39
Grafik 17. Ortalama Aylık Barınma Gideri (TL ve Dolar Bazında)	39
Grafik 18. Barınma Türüne Göre Türkiye'de Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (1-5 Puan)	40
Grafik 19. Barınma Türüne Göre Barınma Sorunu Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)	40
Grafik 20. Yerleşim Ölçeğine Göre Barınma Gideri Dağılımı (%)	41
Grafik 21. Aylık Harcama Düzeylerine Göre Dağılımı (% , 2024)	42
Grafik 22. Öğrencilerin Gelir Kaynakları (%)	42
Grafik 23. Burs Kaynaklarına Göre Dağılımı (%)	43
Grafik 24. Türkiye'deki Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (%)	44
Grafik 25. Bölgelere Göre Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (1-5 Puan)	45
Grafik 26. Konusuna Göre Ortalama Sorun Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)	46
Grafik 27. Bölgelere Göre Ortalama Sorun Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)	47
Grafik 28. Yeni İkamet Belgesi Teslim Uygulamasına İlişkin Değerlendirmeleri (%)	48
Grafik 29. Sorun Yaşandığında İlk Başvurulan Kanallar (%)	49
Grafik 30. Türkiye'de Yaşanılan Süre Boyunca Ayrımcılık Yaşayıp Yaşamama Durumu (%)	50
Grafik 31. Türkiye'de Yaşanan Ayrımcılığın Kaynağı ve Sıklığı (%)	51

Grafik 32. Ayrımcılık Türlerinin Algılanan Düzeyi (1-5 Puan)	52
Grafik 33. Bölgelere Göre Ayrımcılık Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)	53
Grafik 34. Gelecekte Ayrımcılık Yaşama Endişesi Durumu (%)	54
Grafik 35. Bölgelere Göre Gelecekte Ayrımcılık Yaşama Endişesi Düzeyi (1-5 Puan)	54
Grafik 36. Eğitimini Yarıda Bırakıp Ülkeye Dönme Eğilimi (%)	55
Grafik 37. Eğitimi Yarıda Bırakıp Ülkeye Dönme İsteğinin Nedenleri (%)	56
Grafik 38. Mezuniyet Sonrası Planların Dağılımı (%)	57
Grafik 39. Mezuniyet Sonrası Kariyer Yönelimleri (%)	58
Grafik 40. Bölgelere Göre Memnuniyet ve Sorun Matrisi	61

Haritalar

Harita 1. Araştırma Örnekleminin İllere Göre Dağılımı	20
Harita 2. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Kökene Göre Dağılımı	21

Tablolar

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Uluslararası Öğrencilerin Profili	19
Tablo 2. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Kökene Göre Dağılımı	20
Tablo 3. Araştırma Örnekleminin Öğrenim Alanına Göre Dağılımı	22
Tablo 4. Bölgelere Göre Üniversite Hizmet ve İmkanlarına Yönelik Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)	32
Tablo 5. Cinsiyete Göre Türkiye'deki Yaşam Koşulları Algısı	38
Tablo 6. Bölgelere Göre Türkiye'de Yaşam Koşulları Algısı	38
Tablo 7. Yerleşim Ölçeğine Göre Ayrımcılık Yaşama Durumu	51
Tablo 8. Bölgelere ve Ayrımcılık Türlerine Göre Ayrımcılık Düzeyi (1-5 Puan)	53
Tablo 9. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye Deneyimine İlişkin Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi	59
Tablo 10. Cinsiyet Temelli Deneyim Eğilimleri Göstergeleri	60

Takdim

Türkiye'deki uluslararası öğrenciler, potansiyel imkanları ve karşılaştıkları sorunlar açısından önemli bir mesele olarak öne çıkmaktadır. Bir yandan toplumsal yapı ve siyasi zeminde bu konuda tam bir uzlaşma sağlanamamışken, öte yandan barınmadan eğitime, istihdamdan ayrımcılığa kadar çeşitli sorunları kendi tecrübeleriyle yaşayan bir uluslararası öğrenci kitlesi bulunmaktadır.

Bugüne kadar yapılan araştırmalar ve raporumuza yansıyan veriler, Türkiye'de uluslararası öğrenciler meselesinde çok yönlü ve bütüncül bir yaklaşım sergilenemediğini göstermektedir. Siyasi düzlemde özellikle muhalefetin meseleyi konjonktürel politikalar bağlamında araçsallaştırdığı, toplumsal yapıda ise ayrımcılık örneklerinin yaşandığı gözlenmektedir. Arka planını daha ziyade milliyetçi ideolojilerin beslediği bu yaklaşımlar, maalesef Türkiye'nin uluslararası öğrenciler politikasına zarar vermektedir. Elbette bu tabloda kamunun ve siyasi iktidarın da bürokratik bariyerleri ortadan kaldırmak, barınma gibi alanlarda kalıcı çözümler üretmek ve uluslararası öğrencilerin gelecek planlamasında öngörülebilirlik ile güvenlik imkanlarını sağlamaktan sorumlu olduğunu vurgulamak gerekir.

Uluslararası öğrencilere "yurt dışından gelen yabancılar" gözüyle bakıldığı takdirde bu mevzuda sağlıklı ve basiretli bir yaklaşım geliştirmek mümkün olmayacaktır. Sayıları yüzbinleri bulan bu öğrencilerin oluşturdukları ekosistem, sosyokültürel çeşitlilik, nitelikli işgücü potansiyeli ve kültür elçiliği misyonları, onları ulusal ve uluslararası politika üretiminin merkezine taşımaktadır. Bugün gelişmiş ülkelerin birçok alanda bu vasıflı insan kıymetlerinden istifade ettiği bilinmektedir. Bu yadsınamaz gerçekliği pragmatist bir bakış açısının ötesinde, karşılıklı işbirliği ve bir zenginlik alanı olarak görmek ve stratejileri bu perspektifle belirlemek önemlidir.

Buna rağmen uluslararası öğrenciler arasında ayrımcılığa uğrayanların sayısının yüksek oluşu toplumsal değişimdeki olumsuz eğilimlere işaret etmektedir. Büyük çoğunluğu dini, tarihi, kültürel ve komşuluk gibi kadim bağlarla irtibatlı olduğumuz bu kesime karşı benimsenen dışlayıcı yaklaşım mevcut ortak kaynaklardan kopuşu yansıtırken, benzer refleksin batılı öğrencilere karşı sergilenmemesi ise derin bir çelişki ve toplumsal kompleksi gözler önüne sermektedir.

Benzer gözlemler, özgürlük yuvası addedilen üniversiteler ve bu ortamı soluyan üniversite gençliğinde de görüldüğünden meseleye titizlikle odaklanılması ve kuşatıcı yaklaşımların yaygınlaştırılması konusunda kapsamlı çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerin Eğitim ve Yaşam Deneyimleri raporu, öğrencilerin bugünü kadar gelecek planlamalarına dair de önemli veriler sunmaktadır. Buna göre; gelecek planlamasında Türkiye’nin bu alandaki merkezi rolünü korumakta zorlandığı, batılı ülkelerin burada öne çıktığı, dolayısıyla uluslararası öğrencilerin önemli bir kısmının Türkiye’yi kalıcı bir merkez yerine, yalnızca bir geçiş noktası olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Bu nedenlerle uluslararası öğrencilerin eğitim gördükleri Türkiye’yi bir “ev” gibi görmeleri, resmi prosedürlerin yıldırıcı olmaması, ayrımcılığa uğramamaları, barınma sorunlarının minimize edilmesi, kariyer beklentilerinin karşılanması, Türkiye’nin cazibe merkezi olmasını sağlayacak kriterler arasında yer almaktadır. Böylece uluslararası öğrenciler meselesinde üretilen politikalarda yapıcı neticeler elde edilebilecektir. *Türkiye’de Uluslararası Öğrencilerin Eğitim ve Yaşam Deneyimleri* raporumuzun bu sürece katkı sunmasını temenni ediyoruz.

Bu vesileyle raporun yazarları olan Doç. Dr. Elyesa Koytak ve İLKE Araştırmacısı Enes Koru’ya, raporun fikri inşası ve oluşumunda işbirliği yaptığımız paydaşımız Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) nezdinde kıymetli başkanı Abdullah Muhammed İslam’a ve UDEP ekibine gönülden teşekkür ediyor, raporun hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Av. Ahmet Sait Öner

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Giriş

Doç. Dr. Elyesa Koytak

İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Uluslararası öğrenciler birçok ülke için hayati önemdedir. Öncelikle yükseköğretim sistemi içinde kaliteli rekabeti artırır, eğitim ve araştırma programlarının uluslararasılaşmasını sağlar, yabancı dil bilgisini paydaşlar için yükseltir, üniversitelerin uluslararası görünürlüğünü güçlendirirler. Ekonomik açıdan kısa vadede döviz girdisi yaratıp şehir ekonomilerini canlandırırken; uzun vadede nitelikli beşeri sermaye olarak katma değeri yüksek işlerde görev alabilirler. Dış politikada, mezunlar kendi ülkeleriyle kalıcı kültürel ve diplomatik bağlar kurarlar; böylece iki taraflı etki köprüleri oluşur.

Yükseköğretim esasen tarih boyunca uluslararası bir alan olmuştur. İslam medeniyetinde ilim tahsil etmek, bir hocadan ders almak, bilimsel faaliyetlerine destek bulmak için bugünkü ulusal sınırların fersah fersah ötesine seyahat etmek (*rihle*) bir gelenektir. Modern döneme gelince, öncelikle Paris ve Oxford-Cambridge gibi emperyal bilgi merkezleri, daha sonra Humboldt modeliyle Alman üniversiteleri çok farklı ülkelerden öğrenci ve araştırmacıları çekerek büyüdü. Amerikan üniversitelerinin 20. yüzyıl boyunca büyümesi ve bugün hala küresel yükseköğretimde baskın merkezi oluşturması şüphesiz başından itibaren ABD dışından gelenlerin büyük etkisiyle oldu.

Günümüzde dünya sisteminde etkin bir konuma sahip veya sahip olmak isteyen bütün ülkeler, yükseköğretim sistemlerini uluslararasılaştırıyor ve bunun önemli bir boyutunu uluslararası öğrenciler oluşturuyor. Türkiye’de bu konunun öneminin farkına varılması geç ama hızlı şekilde yaşanıyor: Son yirmi yılda yükseköğretimin genişlemesiyle birlikte, uluslararası öğrenci varlığı da büyüyen bir konu haline geldi. Bundan 10 sene önce Türkiye’de 70 bin uluslararası öğrenci varken bu sayı 2024-25 eğitim öğretim yılı itibarıyla 337 bini buldu (YÖK, 2025). Bu öğrenciler 198 farklı ülkeden Türkiye’ye geliyor. Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısının önümüzdeki yıllarda giderek artması, ayrıca nitelikli alanlarda yoğunlaşması bekleniyor. YTB’nin yürüttüğü Türkiye Bursları programı uluslararası öğrenciler için önemli bir kanal oluşturuyor ve her sene 5 bin civarında burslu öğrenci kabul ediliyor (YTB, 2026).

Ancak uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki varlığı henüz sorunsuz bir hikaye değil. Öğrencilerin geçim ve yaşam şartları, barınma ve beslenme durumları, idari ve kurumsal prosedürleri, eğitimden beklentileri ve buldukları, sosyal hayatta karşılaştıkları zorluklar ve ayrımcılıklar, üniversiteden memnuniyetleri ve gelecek planları hem olumlu hem olumsuz boyutlara sahip. Öğrencilerin hem pratik sorunlarının çözülmesi hem de uluslararası öğrenciler konusunun toplumsal barış ve refaha katkısını vurgulama noktasında UDEF (Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu) hayati önemde bir iş görüyor.

Bu raporda, Türkiye için giderek büyüyen uluslararası öğrenciler konusunda, ayrıntılı bir saha çalışmasının sonuçları yer alıyor. Araştırmanın kavramsal çerçevesi, veri analizi ve raporun kaleme alınması İLKE Vakfı tarafından yürütüldü. Anket formu UDEF'in katkılarıyla son halini aldı, anketin uluslararası öğrencilere ulaştırılması ve uygulanması UDEF tarafından gerçekleştirildi. Böylece, uluslararası öğrenciler konusunda, Türkiye'ye gelme nedenlerinden yaşam şartlarına, üniversite deneyimlerinden ayrımcılık sorunlarına en kapsamlı ve güncel araştırma ortaya çıktı. Bu araştırmanın bulgularının ve önerilerinin, hem Türkiye hem uluslararası öğrenciler için daha güçlü bir eğitim deneyimi, daha nitelikli bir yükseköğretim ekosistemi, daha kalıcı bağlar ve köprülerin kurulmasına hizmet etmesini umuyoruz.

TÜRKİYE'DE SAYILARLA

Türkiye'deki toplam
uluslararası öğrenci sayısı

337.119

Uluslararası öğrencilerin
%56'sı erkek,
%44'ü kadın

%69,3'ü lisans,
%13,2'si lisansüstü programlarda
eğitim görüyor.

Öğrencilerin
%61'i devlet
%39'u vakıf üniversitelerinde

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER

Türkiye, dünyada en çok uluslararası öğrenciye sahip

8. ülke

Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin toplam yükseköğretim öğrencileri içindeki payı

%7,7

Türkiye'ye en çok
Asya
kıtasından öğrenci geliyor.

Suriye

dışında en çok öğrencinin geldiği ülkeler Azerbaycan, Türkmenistan, İran ve Kazakistan

Temel Bulgular

Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri

Öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri, geldikleri bölgelere göre farklılaşmaktadır. Eğitim kalitesi, ekonomik koşullar ve kültürel yakınlık gibi temel motivasyonlar ile bölgesel köken arasındaki ilişki, istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu durum, Türkiye'nin tek tip bir çekim merkezi olmaktan ziyade çok katmanlı bir eğitim destinasyonu şeklinde algılandığını göstermektedir.

Türkiye'yi yükseköğretim amacıyla tercih etmede dini yakınlık ve eğitim kalitesi öne çıkan temel belirleyiciler arasında yer almaktadır. Katılımcıların %50,5'i dini yakınlığı, %46,6'sı ise eğitim kalitesini ana tercih nedeni olarak belirtmiştir. Bu veriler, Türkiye'nin uluslararası öğrenciler nezdinde hem kültürel bir aidiyet alanı hem de nitelikli bir akademik merkez olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Türkiye'yi tercih nedenleri cinsiyete göre, sosyal güven ile maddi imkanlar ekseninde farklılaşmaktadır. Kadın öğrenciler aile tavsiyesi, coğrafi ve kültürel yakınlık gibi faktörleri önceliklendirmektedir. Erkek öğrenciler ise eğitim kalitesi, dini yakınlık ve burs imkanları boyutlarını görece daha fazla ön plana çıkarmakta olup bu ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır.

Türkiye'nin burs imkanları, belli bölgelerden gelen öğrenciler için temel bir çekim faktörüdür. Sahraaltı Afrika ve Güney Asya gibi bölgelerden gelen öğrenciler için Türkiye Bursları ve diğer maddi destekler, Türkiye'nin tercih edilmesinde diğer bölgelere göre daha fazla belirleyicidir ve bu husus istatistiksel olarak anlamlı görülmektedir.

Türkiye'de ortaöğretim (lise) tecrübesi yaşamak, yükseköğretim sistemine yönelik kurumsal güveni artırmaktadır. Türkiye'de daha önce lise okumuş uluslararası öğrencilerin %54,5'i yükseköğretim tercihinde "eğitim kalitesini" temel neden belirtirken, lise okumayanlarda bu oran %44,4'e gerilemektedir. Eğitim sistemini erken kademedен itibaren deneyimleyen öğrenciler akademik niteliğe dair daha olumlu bir kanaat geliştirmektedirler.

Üniversite ve Öğrencilik Deneyimleri

Üniversitelerin akademik ve fiziksel altyapısından memnuniyet yüksekken, kariyer ve barınma imkanlarından memnuniyet oranı düşüktür. Üniversitelerden genel memnuniyet puanı 3,26 (1-5 aralığında) olarak tespit edilmiştir. Kütüphane (3,71) ve kampüs (3,53) en yüksek, staj ve kariyer imkanları (2,8) ise en düşük memnuniyet oranına sahip boyutlardır. Öğrencilerin %30'u üniversite seçiminde doğrudan bölüm odaklı hareket ettiğini beyan etmiştir.

Türkiye'yi tavsiye etme kararı ile akademisyenlerle olan ilişki düzeyi arasında güçlü bir korelasyon vardır. Türkiye'de eğitimi tavsiye edenlerin üniversite memnuniyeti (3,5) etmeyenlerden (2,9) belirgin şekilde yüksektir. Özellikle akademisyenlerden memnuniyet boyutu bu eğilimi belirleyen en güçlü değişkendir.

Üniversiteden memnuniyet düzeyleri öğrencinin geldiği bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı bir ayrışma sergilemektedir. Asya Pasifik (3,46) ve Sahraaltı Afrika (3,45) kökenli öğrenciler en yüksek memnuniyete sahipken Kuzey Afrika (3,07) ve Ortadoğu (3,13) kökenli öğrenciler en düşük puanları vermektedir.

Öğrenim görülen şehre bağlı olarak üniversitenin prestij algısı farklılaşmaktadır. Büyükşehirlerde eğitim alan öğrenciler, diğer illerdeki öğrencilere kıyasla üniversitelerinin prestijinden istatistiksel olarak daha yüksek düzeyde memnundur.

Yaşam Koşulları

Uluslararası öğrenciler genel olarak Türkiye'deki yaşam şartlarını kendi ülkelerine kıyasla daha nitelikli bulmaktadır. Katılımcıların %53,5'i Türkiye'deki koşulların kendi ülkelerinden daha iyi olduğunu belirtirken şartları daha kötü bulanların oranı %15'tir. Özellikle Güney Asya (%77) ve Sahraaltı Afrika (%67,7) kökenli öğrenciler arasında Türkiye'deki yaşam standartları kendi ülkelerine kıyasla daha yüksek bulma oranı yüksektir.

Türkiye'deki yaşam standartlarına dair algı, öğrencinin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerin %59,1'i Türkiye'deki şartları kendi ülkelerinden daha pozitif değerlendirirken kadın öğrencilerde bu oran %45,3 seviyesine gerilemektedir.

Uluslararası öğrenciler barınma ihtiyacını büyük oranda piyasa koşullarında ve bireysel imkanlarla karşılamaktadır. En yaygın tercih edilen barınma biçiminin "arkadaşlarıyla kiralık evde kalmak" (%35,8) olduğu görülmektedir. Bunu %32,3 ile özel yurtlar takip etmektedir. Devlet yurtlarında barınan öğrencilerin oranı ise örneklemin %13,4'ünü oluşturmakta olup son iki yılda gelen uluslararası öğrencilerin STK yurtlarına ve özel yurtlara yönlendirildiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Barınma türü, öğrencilerin yaşadığı sorunların yoğunluğunu ve genel yaşam memnuniyetini doğrudan etkilemektedir. Kendi evinde ve tek başına kiralık evde kalan öğrencilerin, devlet ve özel yurtlarda kalan öğrencilere göre ortalama sorun yaşama sıklığı istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazladır. En yüksek yaşam memnuniyeti puanına ise aileleriyle kiralık evde yaşayanlar sahiptir.

Öğrencilerin %5,1'i tam zamanlı, %27'si yarı zamanlı çalıştığını ifade etmektedir. Çalışan öğrencilerin barınma dışı aylık harcama ortalaması 12.869 TL iken çalışmayanlarda bu tutar 9.141 TL seviyesinde kalmaktadır. Buna karşın, burs alan ve almayan öğrenciler arasındaki harcama farkının anlamlı çıkmaması bursun temel ihtiyaçlar için bir ikame aracı olduğunu göstermektedir.

Yaşam Memnuniyeti ve Sorunlar

Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin genel yaşam memnuniyeti yüksek bir tatmin düzeyine ulaşmamakla birlikte olumlu bir seviyede seyretmektedir. Araştırma örnekleminin 1-5 aralığındaki genel memnuniyet ortalaması 3,42 olarak saptanmıştır. Öğrencilerin %51,4'ü yaşamından memnun olduğunu beyan ederken yaklaşık beşte biri (%19,9) ise memnun olmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin karşılaştıkları sorunların yoğunluğu arttıkça Türkiye'ye dair genel memnuniyetleri doğrusal bir şekilde azalmaktadır. Yaşam memnuniyeti ile karşılaşılan sorunların ortalaması arasında istatistiksel olarak negatif yönlü ve anlamlı bir korelasyon saptanmıştır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye deneyimindeki yaşadıkları en temel sorunlar kampüs dışındaki ekonomik koşullar ve idari konulardır. Sorunlar arasında barınma (2,95) ilk sırada yer alırken bunu ayrımcılık (2,83) ve ikamet işlemleri (2,75) puanları takip etmektedir. Buna karşılık, akademisyenlerle iletişim ve arkadaş bulma gibi sosyal etkileşim alanlarında sorun yaşama sıklığı en düşük seviyelerdedir.

Karşılaşılan sorunların yoğunluğu öğrencilerin geldikleri bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ayrılmaktadır. Genel sorun ortalamaları incelendiğinde, Ortadoğu kökenli öğrenciler (3,00) en fazla sorun yaşayan grupken, Orta Asya ve Kafkasya'dan gelen öğrenciler (2,30) ise en az sorun bildiren gruptur.

İkamet belgelerinin üniversitelere teslimi uygulaması, öğrencilerin çoğunluğu tarafından başarılı bir idari iyileştirme şeklinde görülmektedir. Katılımcıların %54,1'i 2024 yılında başlayan bu yeni uygulamayı "başarılı" veya "çok başarılı" bulduğunu ifade etmiştir.

Uluslararası öğrenciler sorunlarını daha çok enformel ağlarla çözmektedir. Öğrencilerin %44,8'i bir sorunla karşılaştığında ilk olarak kendi ülkesinden arkadaşlarına, %35,9'u ise ailesine danışmaktadır. Uluslararası öğrenci ofisleri ve resmi kurumlara başvurular ise en alt sıralarda yer almaktadır.

Ayrımcılık Yaşama Durumu

Her on uluslararası öğrencinin altısı Türkiye'de yaşadıkları süre boyunca ayrımcılığa maruz kaldıklarını ifade etmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ayrımcılığı maruz kaldınız mı sorusuna %59,6 oranında "Evet" yanıtını verirken, "Hayır" diyenlerin oranı %19,6'da kalmıştır. Bu veriler, ayrımcılık deneyiminin öğrenciler arasında yaygın ve üzerinde durulması gereken bir sorun alanı olduğunu göstermektedir.

Yaşanan ayrımcılık türleri arasında göçmen karşıtlığı ilk sırada yer almaktadır. Farklı ayrımcılık türleri içinde göçmen ayrımcılığı (3,02) en yüksek frekansa sahipken, bunu etnik ayrımcılık (2,67) takip etmektedir. Din, giyim ve cinsiyet tabanlı ayrımcılıklar ise diğer türlere göre çok daha düşük seviyelerde saptanmıştır.

Ayrımcılık, uluslararası öğrenciler için yalnızca toplumsal etkileşimlerde değil, üniversite içi ilişkilerde de karşılaşılan bir deneyimdir. Öğrencilerin %62,5'i günlük etkileşimler sırasında tanımadıkları vatandaşlardan ayrımcılık gördüğünü belirtirken %51,8'i akademik ortamda sınıf veya bölüm arkadaşları tarafından ayrımcılığa uğradığını beyan etmiştir. Üniversite ortamının daha kapsayıcı olması beklenirken yerli öğrencilerin ayrımcılık kaynağı skalasında ikinci sırada gelmesi dikkat çekici bir bulgudur.

Ayrımcılık deneyimi ve şiddeti, öğrencinin geldiği bölgeye göre belirgin şekilde farklılaşmaktadır. Ortadoğu kökenli öğrenciler ayrımcılığı en yoğun hisseden grup iken, Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrenciler dil ve soydaşlık bağı sayesinde bu durumu en az yaşayan kesimdir. Özellikle göçmen ayrımcılığı noktasında Ortadoğu kökenli öğrencilerin ayrımcılığa maruz kalma sıklığı diğer bölgelere göre istatistiksel açıdan anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.

Gelecekte ayrımcılık yaşama endişesi kadın öğrenciler arasında erkeklere oranla çok daha yüksektir. Gelecek kaygısı sorulduğunda kadınların endişe ortalaması 3,3 iken erkeklerin ortalaması 2,9 oranında ölçülmüştür. Bölge bazında ise gelecek için en yüksek endişe düzeyi Kuzey Afrika (3,5) ve Asya-Pasifik (3,4) kökenli öğrencilerde görülmektedir.

Geriyeye Dönme Eğilimi ve Gelecek Planı

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrenciler arasında eğitimi yarıda bırakma düşüncesi kayda değer bir yaygınlığa sahiptir. Uluslararası öğrencilerin %61,5 gibi yüksek bir oranı, eğitimlerini yarıda bırakıp ülkelerine dönmeyi düşündükleri anlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, gerçekleşmiş bir eylemden ziyade öğrencilerin zihninde yer eden güçlü bir eğilimi ve Türkiye deneyimindeki hassas dengesini temsil etmektedir.

Eğitimi yarıda bırakma eğilimini tetikleyen en güçlü negatif faktörler ayrımcılık deneyimi ve barınma sorunlarıdır. Geri dönme isteği olanlarla-olmayanlar arasındaki en keskin fark, istatistiksel açıdan ayrımcılık/ırkçılık yaşama sıklığı ve barınma sorunları alanlarında saptanmıştır. Ayrıca akademisyenlerle iletişimde yaşanan aksaklıklar ve ikamet süreçlerindeki bürokratik zorluklar bu eğilimi besleyen diğer kritik değişkenlerdir.

Maddi sorunlar, geri dönme isteğinin arkasındaki en yaygın temel gerekçe biçiminde öne çıkmaktadır. Geri dönmeyi düşünen öğrencilerin %56,1'i bu isteğin ana nedeni olarak ekonomik yetersizlikleri işaret ederken %28,3'ü ikamet izin süreçlerindeki zorlukları belirtmiştir.

Mezuniyet sonrasında öğrencilerin yarısı ülkesine dönmeyi planlarken Türkiye'de kalma potansiyeli taşıyanların oranı %55'tir. Öğrencilerin yaklaşık %30'u Türkiye'de lisansüstü eğitime devam etmeyi, %24,8'i ise çalışma hayatına girmeyi hedeflemektedir. Ancak, eğitim veya çalışma amacıyla üçüncü bir ülkeye gitmeyi planlayanların toplam oranının %62'ye ulaşması, Türkiye'nin uluslararası yetenekleri elde tutma noktasında küresel bir rekabetle karşı karşıya bulunduğunu göstermektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimlerinin nasıl şekillendiğini, öğrencilerin kendi değerlendirmeleri temelinde ortaya koymak amacıyla tasarlanmış bir anket çalışmasına dayanmaktadır. Yükseköğretim Kurulunun 2024-2025 eğitim yılı verilerine göre Türkiye’de uluslararası öğrenci sayısı 337.119’a ulaşmıştır (YÖK, 2025). Son on yılda bu sayı yaklaşık yedi kat artmıştır. Bu artış, Türkiye’yi uluslararası öğrenci sayısı bakımından dünyada ilk 10 ülke arasına taşımıştır (Alkın, 2024). Uluslararası öğrenci hareketliliğindeki bu hızlı yükseliş; yükseköğretim politikaları, üniversitelerin kurumsal kapasiteleri ve öğrenci deneyimlerinin niteliğine yönelik akademik ve politika temelli ilgiyi de belirgin biçimde artırmıştır.

Türkiye’de uluslararası öğrenciliği farklı boyutlarıyla ele alan çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların bir bölümü, yükseköğretimin uluslararasılaşması sürecinde uluslararası öğrenci hareketliliğini küresel eğilimler, devlet politikaları ve yükseköğretim sistemlerinin rekabet gücü bağlamında incelemektedir (Kethüda, 2015; Özey vd., 2025; Baydemir & Bolat, 2024). Çetinsaya (2014) tarafından hazırlanan kapsamlı rapor, Türkiye yükseköğretim sisteminin büyüme, kalite ve uluslararasılaşma hedefleri doğrultusunda yapısal bir yol haritası sunması bakımından bu literatürde önemli bir konuma sahiptir. Türkiye’nin uluslararası öğrenci sayısındaki artışı, bölgesel ve küresel ölçekteki konumu, öğrenci kaynak ülkeleri ve yükseköğretim politikaları bu literatürde sıklıkla ele alınan başlıklar arasındadır. Ayrıca uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye; ekonomik, kültürel ve diplomatik katkılarına odaklanan rapor ve değerlendirme çalışmaları da literatürde önemli bir yer tutmaktadır (Taşçı & Kızılkaya, 2025; Metin & Sevinç, 2024; Kebir, 2025; Özoğlu vd., 2012).

Bütün bunların yanında, ampirik araştırmalar ve üniversite temelli saha çalışmaları, uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi ve üniversitelerini tercih nedenlerini, eğitim süreçlerine ilişkin değerlendirmelerini ve Türkiye’deki yaşam deneyimlerini incelemektedir. Anket ve görüşmelere dayanan bu çalışmalar; öğrencilerin akademik ortamları kurdukları ilişkiyi, üniversite yaşamına katılımlarını ve Türkiye’deki gündelik yaşamı nasıl deneyimlediklerini betimleyici bir çerçevede ele almaktadır (Kondakçı, 2017; Yılmaz, 2018; Büyükyılmaz vd., 2022; Şimşek, 2022). Nitel yöntemlere dayanan yakın dönemli çalışmalar uluslararası öğrencilerin uyum süreçlerini; kültürel yakınlık, bireysel beklentiler ve kurumsal destek mekanizmaları arasındaki etkileşimler üzerinden değerlendirmektedir (Atıla Demir vd., 2025). Buna ek olarak, yalnızca tek bir üniversitenin öğrencilerini merkeze alan ve üniversite içi deneyimlere odaklanan çalışmalar da literatürde yer almakta; bu tür araştırmalar, öğrencilerin kurumsal aidiyet algılarını, üniversiteye ilişkin memnuniyet düzeylerini ve akademik-sosyal çevreyle kurdukları ilişkileri daha mikro ölçekte analiz etmektedir (Şeker vd., 2020). Literatürde ayrıca uluslararası öğrenci hareketliliğinin kamu diplomasisi, kurumsal tanıtım ve yükseköğretimde markalaşma perspektifleriyle değerlendirildiği çalışmalar da mevcuttur (Kılınç vd., 2021). Bu birikim, Türkiye’de uluslararası öğrenciliğin yalnızca eğitimle sınırlı kalmadığını; idari ve hukuki düzenlemeler, akademik çalışmalar ve toplumsal-medyatik tartışmaların birlikte şekillendirdiği çok boyutlu bir olgu çerçevesinde değerlendirildiğini ortaya koymaktadır (Erken, 2025).

POLİTİKA
NOTLARI

Uluslararası
Öğrenci
Hareketliliği:
Mevcut Durum
ve Öneriler

Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih nedenlerini, yaşam koşullarına dair değerlendirmelerini ve eğitim deneyimlerini birlikte ele alarak Türkiye'de uluslararası öğrenciliğin çok boyutlu yapısını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Literatürde uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih nedenleri, eğitim süreçleri ve yaşam deneyimlerine ilişkin önemli bir birikim bulunmakla birlikte, bu unsurların öğrencilerin öznel değerlendirmeleri temelinde, birbiriyle ilişkili ve bütüncül bir çerçevede ele alındığı ampirik çalışmalar ise sınırlıdır. Bu araştırma, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme ve üniversitelerini seçme nedenlerini, geldikleri ülkeye kıyasla Türkiye'deki yaşam koşullarına dair değerlendirmelerini ve eğitim sürecine ilişkin beklenti ile deneyimlerini birlikte ele alarak uluslararası öğrenci olmanın çok boyutlu yapısını ampirik alanda açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın bir diğer amacı, Türkiye'deki üniversitelerin uluslararası öğrencilere yönelik kurumsal işleyişinin öğrenci deneyimleri üzerinden değerlendirilmesidir. Uluslararası öğrenci ofislerinin varlığı, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında başvurdukları mekanizmalar, üniversitelerin sunduğu akademik ve idari desteklerin yeterliliği ile üniversiteye yönelik genel memnuniyet düzeyi bu çerçevede analiz edilmektedir. Kampüs içi yönlendirme, yemekhane, kulüpler ve ibadet koşulları gibi uluslararası öğrencilerin günlük yaşamında önemli konular bu başlık altında ayrıntılı incelenmiştir. Böylece, uluslararası öğrenci sayısındaki hızlı artışın üniversitelerin kurumsal kapasitesiyle nasıl karşılandığı doğrudan öğrencilerin deneyimleri üzerinden izlenebilir hale getirilmektedir.

Çalışma, uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki sosyoekonomik koşullarını da ayrıntılı biçimde incelemeyi hedeflemektedir. Barınma biçimleri, barınma ve yaşam giderleri, harç ücretleri, gelir kaynakları ve burs imkanları gibi göstergeler aracılığıyla öğrencilerin ekonomik konumları ortaya konulmaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin 2024-2025 eğitim yılı boyunca karşılaştıkları sorun alanları, ayrımcılık deneyimleri, bu deneyimlerin sıklığı ve türleri ile geleceğe yönelik kaygıları ölçülerek uluslararası öğrenciliğin toplumsal boyutları nicel verilerle değerlendirilmektedir.

Son olarak; yükseköğretimin uluslararasılaşması, uluslararası öğrenci deneyimi, kurumsal kapasite, toplumsal uyum ve ayrımcılık gibi başlıklarda yürütülen akademik ve politik tartışmalara Türkiye bağlamından ampirik bir katkı sunmak amaçlanmaktadır. Uluslararası öğrenci sayısındaki hızlı artışa rağmen bu alanda karşılaştırılabilir ve öğrenci deneyimine dayalı veri üretiminin sınırlılığı bu tür çalışmaların önemini artırmaktadır. Çalışma, uluslararası öğrenciliğe ilişkin tartışmaları somut verilerle ilerletmeyi ve Türkiye'de uluslararası öğrencilik alanına dair daha gerçekçi bir değerlendirme zemini oluşturmayı hedeflemektedir.

Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimlerini nicel açıdan incelemek amacıyla bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 2024-2025 eğitim yılı verilerine göre Türkiye’deki üniversitelerde öğrenim gören 337.119 uluslararası öğrenci teşkil etmektedir. Bu kadar geniş ve heterojen bir evrene ulaşmanın zorlukları ile kişisel verilerin korunmasına yönelik kısıtlar nedeniyle örnekleme yöntemi olarak olasılıksız örnekleme türlerinden elverişli örnekleme (*convenience sampling*) yöntemi tercih edilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda geliştirilen 39 soruluk anket, Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP) işbirliğiyle Türkiye’de aktif konumda öğrenim gören uluslararası öğrencilerle 2024-2025 eğitim yılı içerisinde uygulanmıştır. Veri toplama sürecinde federasyonun çevrimiçi ve fiziki ağlarından yararlanılmıştır. Araştırma gönüllü katılım esasına dayalı biçimde yürütülmüş ve katılımcılardan kimlik belirleyici herhangi bir kişisel veri talep edilmemiştir.

Örneklem büyüklüğünün yeterliliği istatistiksel formüllerle denetlenmiştir. 337.119 kişilik bir evrende, %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile evreni temsil edecek minimum örneklem büyüklüğü 384 şeklinde hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan 551 geçerli anket, bu alt sınırın üzerinde olup evrenin geneline dair çıkarım yapmak için bilimsel açıdan yeterli ve güvenilir bir hacme sahiptir.

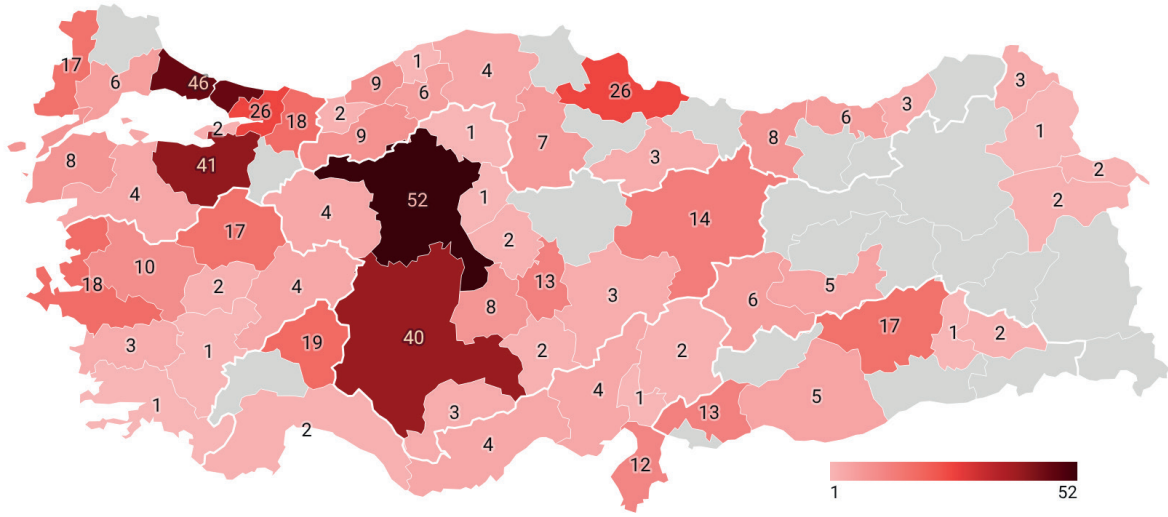
Araştırmanın örneklemini ankete katılan toplam 551 uluslararası öğrenci teşkil etmektedir. Katılımcıların %59,5’i erkek, %40,5’i kadındır. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin genel cinsiyet dağılımında yaklaşık %57 erkek ve %43 kadının yer aldığı (YÖK, 2025) dikkate alındığında, örneklemin cinsiyet dağılımının Türkiye genelindeki uluslararası öğrenci profiliyle büyük ölçüde uyumlu olduğu görülmektedir.

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaklaşık %87’si lisans ve önlisans, %13’ü ise lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyinde eğitim almaktadır (YÖK, 2025). Araştırma örnekleminde ise lisans ve önlisans öğrencilerinin toplam oranı %79, lisansüstü öğrencilerin toplam oranı ise %21’dir. Bu durum, örnekleme lisansüstü öğrencilerin Türkiye genelindeki dağılıma kıyasla daha yüksek bir paya sahip bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla araştırma bulguları değerlendirilirken lisansüstü öğrencilerin deneyimlerinin örneklem içinde görece daha belirgin olduğu dikkate alınmalıdır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Uluslararası Öğrencilerin Profili

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Erkek	328	59,5
	Kadın	223	40,5
Yaş	18-24	324	58,8
	25-29	174	31,6
	30+	53	9,6
Medeni Durum	Bekar	509	92,4
	Evli	42	7,6
Türkiye'ye Geliş Tarihi	2010-2014	58	10,5
	2015-2019	167	30,3
	2020-2024	326	59,2
Program	Önlisans	12	2,2
	Lisans	423	76,8
	Yüksek Lisans	74	13,4
	Doktora	42	7,6
Yerleşim Ölçeği	Metropol	116	21,1
	Diğer Büyükşehirler	253	45,9
	Diğer İller	182	33
Toplam		551	

Yaş dağılımı incelendiğinde, katılımcıların büyük bölümünün 18-24 yaş aralığında olduğu, 25-29 yaş grubunun %31,6, 30 yaş ve üzerinin ise %9,6 oranında temsil edildiği görülmektedir. Medeni durum bakımından örneklemin %92,4'ü bekar, %7,6'sı evlidir. Türkiye'ye geliş tarihine göre dağılıma bakıldığında ise katılımcıların %59,2'sinin 2020-2024, %30,3'ünün 2015-2019, %10,5'inin ise 2010-2014 yılları arasında ülkeye giriş yaptığı anlaşılmaktadır.

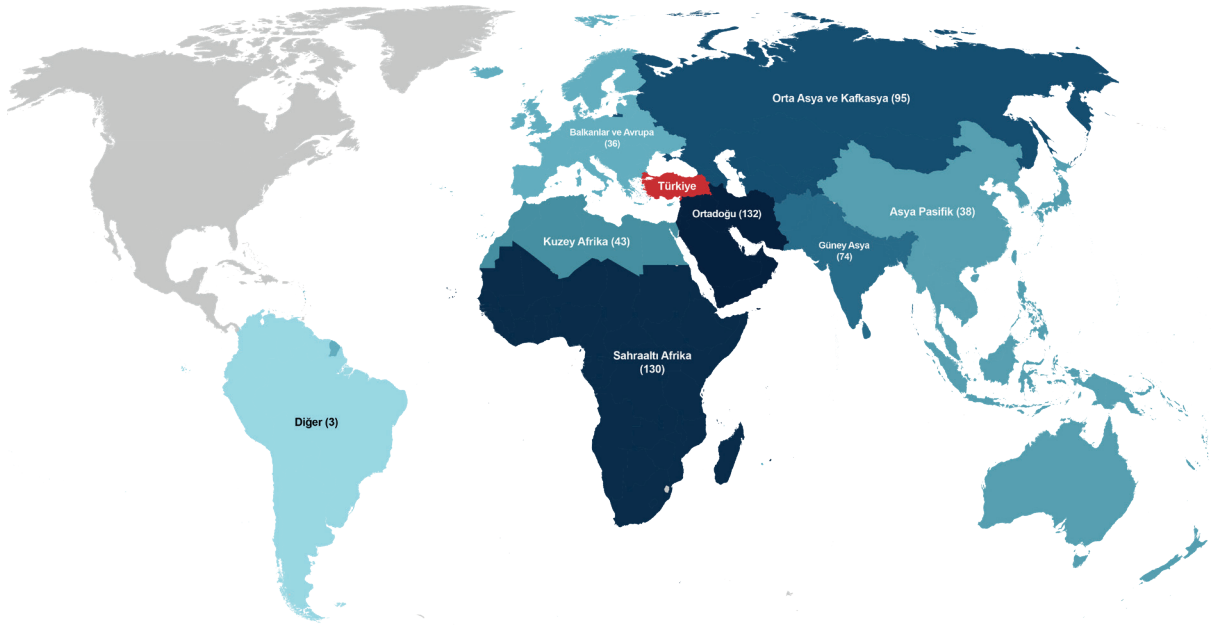
Harita 1. Araştırma Örnekleminin İllere Göre Dağılımı

Yerleşim ölçeği açısından bakıldığında, araştırmaya katılan uluslararası öğrencilerin %21,1'inin metropollerde, %45,9'unun diğer büyükşehirlerde ve %33,0'ünün büyükşehir statüsünde yer almayan diğer illerde öğrenim aldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmada metropol kategorisi İstanbul, Ankara ve İzmir'i kapsamaktadır. Diğer büyükşehirler bu üç il dışındaki büyükşehir statüsüne sahip illeri ifade etmektedir. Diğer iller ise büyükşehir belediyesi konumunda bulunmayan yerleşim alanlarını içermektedir.

Tablo 2. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Kökene Göre Dağılımı

Bölge	Öğrenci Sayısı (n)	Oran (%)
Ortadoğu	132	24,0
Sahraaltı Afrika	130	23,6
Orta Asya ve Kafkasya	95	17,2
Güney Asya	74	13,4
Kuzey Afrika	43	7,8
Asya-Pasifik	38	6,9
Balkanlar ve Avrupa	36	6,5
Diğer	3	0,5
Genel Toplam	551	

Katılımcıların geldikleri bölgelere ilişkin sınıflandırma, literatürde yaygın kullanılan bölgesel tasnifler ve T.C. Dışişleri Bakanlığının bölgesel ayrımları esas alınarak yapılmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2025). Bu çerçevede, ankete katılan öğrencilerin geldikleri ülkelerin hangi bölgesel kategori altında sınıflandırıldığına ilişkin ayrıntılı liste Ek-1'de sunulmuştur. Buna göre örneklemin %24'ü Ortadoğu, %23,6'sı Sahraaltı Afrika, %17,2'si Orta Asya ve Kafkasya, %13,4'ü Güney Asya, %7,8'i Kuzey Afrika, %6,9'u Asya-Pasifik, %6,5'i Balkanlar ve Avrupa ülkelerinden gelen öğrencilerden müteşekkildir. %0,5'lik bir kesim ise bu kategoriler dışında kalan ülkelere gelmiştir. Bu dağılım, araştırmanın farklı coğrafi kökenlerden gelen uluslararası öğrencilerin deneyimlerini karşılaştırmalı biçimde ele almasına imkan tanımaktadır.

Harita 2. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Kökene Göre Dağılımı

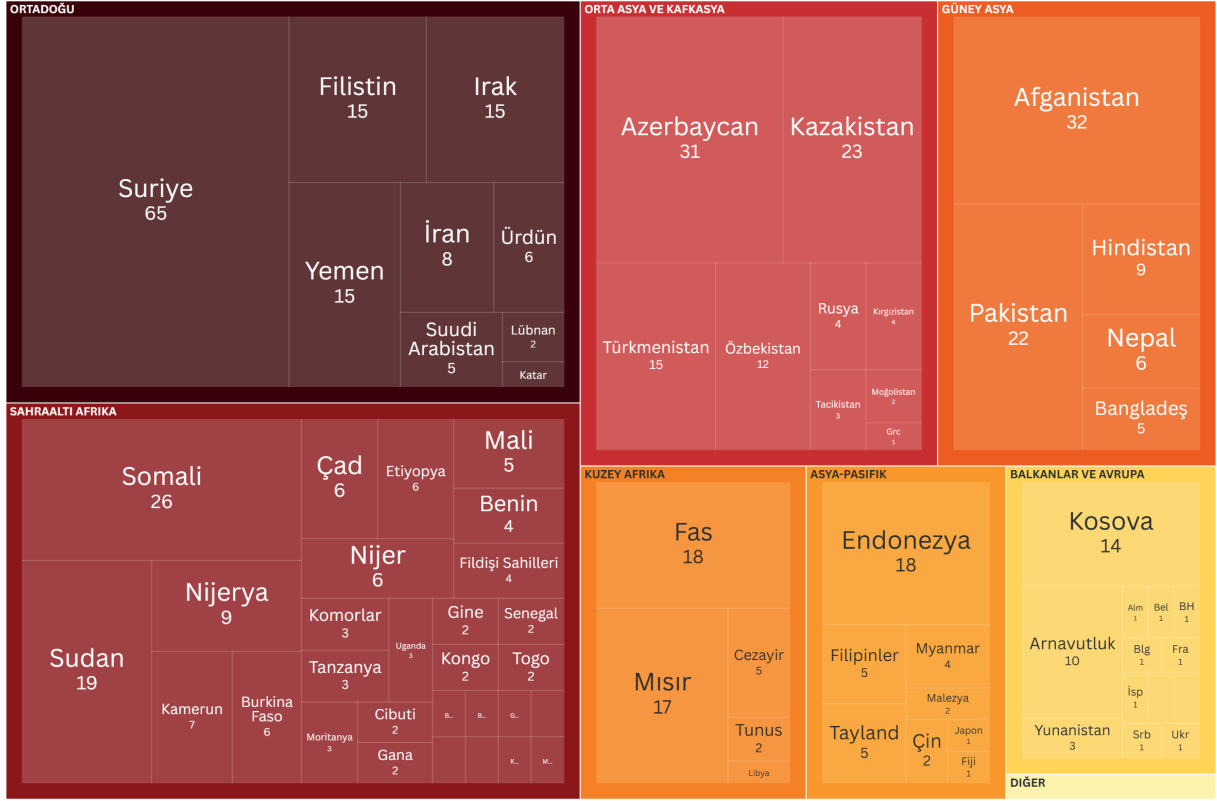
Katılımcıların öğrenim gördüğü alanlar, araştırmanın farklı alanlarda öğrenim gören öğrencileri temsil kabiliyetini ortaya koymaktadır. Ankete yanıt veren 540 öğrenci arasında en yoğun kümeleme %36,5 ile Mühendislik, Fen ve Teknoloji Bilimleri alanında görülmektedir. Bunu %26,5 ile İktisadi, İdari ve Siyasi Bilimler takip etmektedir. Sosyal ve Beşeri Bilimler %13,2, Sağlık Bilimleri ve Tıp ise %16 oranında tercih edilmiştir. Söz konusu akademik alanların kapsamındaki tüm alt bölümlerin ve hangi bölümün hangi gruplandırma altında sınıflandırıldığına ilişkin detaylı dökümü Ek-2'de sunulmuştur. Mevcut dağılım, Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin akademik yönelimlerdeki tercihleri geniş bir yelpazede yansıtmaktadır.

Tablo 3. Araştırma Örnekleminin Öğrenim Alanına Göre Dağılımı

Öğrenim Alanı	Öğrenci Sayısı (n)	Oran (%)
Mühendislik, Fen ve Teknoloji Bilimleri	197	36,5
İktisadi, İdari ve Siyasi Bilimler	143	26,5
Sosyal ve Beşeri Bilimler	71	13,2
Sağlık Bilimleri	54	10
Tıp	32	5,9
İslami İlimler	23	4,3
Diğer (Spor, Güzel Sanatlar, Ziraat)	20	3,7
Genel Toplam	540	

Not: Örnekleme toplamı 551 kişi olup 11 kişi bu soruyu yanıtlamamıştır.

Anket formu; katılımcıların sıklık, memnuniyet ve tutum düzeylerini belirlemeye yönelik 5’li likert tipi ölçeklerin yanı sıra çoktan seçmeli kategorik sorular, birden fazla yanıt seçimine imkan tanıyan çoklu yanıt soruları ve doğrudan sayısal değer içeren değişkenlerden müteşekkildir. Analiz sürecinde likert tipi ölçeklerle elde edilen veriler sayısal değerlere dönüştürülerek aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplamaları yapılmış; kategorik veriler için ise frekans ve yüzde dağılımları esas alınmıştır.

Grafik 1. Araştırma Örnekleminin Bölgesel Köken ve Ülkelere Göre Dağılımı

Değişkenler arasındaki farkların ve ilişkilerin istatistiksel anlamlılığını bilimsel bir zeminde test etmek amacıyla ileri analiz tekniklerine başvurulmuştur. Bu kapsamda, iki kategorili bağımsız grupların sürekli değişkenler üzerindeki etkisini ve aralarındaki farkı ölçmek için Bağımsız Örneklerle T-Testi uygulanmıştır. İki'den fazla kategoriye sahip bağımsız değişkenlerin sürekli değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemine başvurulmuş, anlamlı fark saptanan durumlarda farkın kaynağının belirlenmesi için post-hoc testlerinden yararlanılmıştır. Kategorik değişkenler arasındaki etkileşimleri ve çapraz tabloların istatistiksel geçerliliğini denetlemek amacıyla ki-kare testi kullanılırken, sürekli değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini saptamak amacıyla Pearson Korelasyon katsayısı ile hesaplanma yapılmıştır. Bu bütüncül metodolojik yaklaşım, uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimlerine ilişkin temel betimsel eğilimleri ortaya koymanın ötesinde, farklı demografik ve sosyoekonomik değişkenler arasında gözlemlenen karmaşık örüntüleri bilimsel bir perspektifle değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

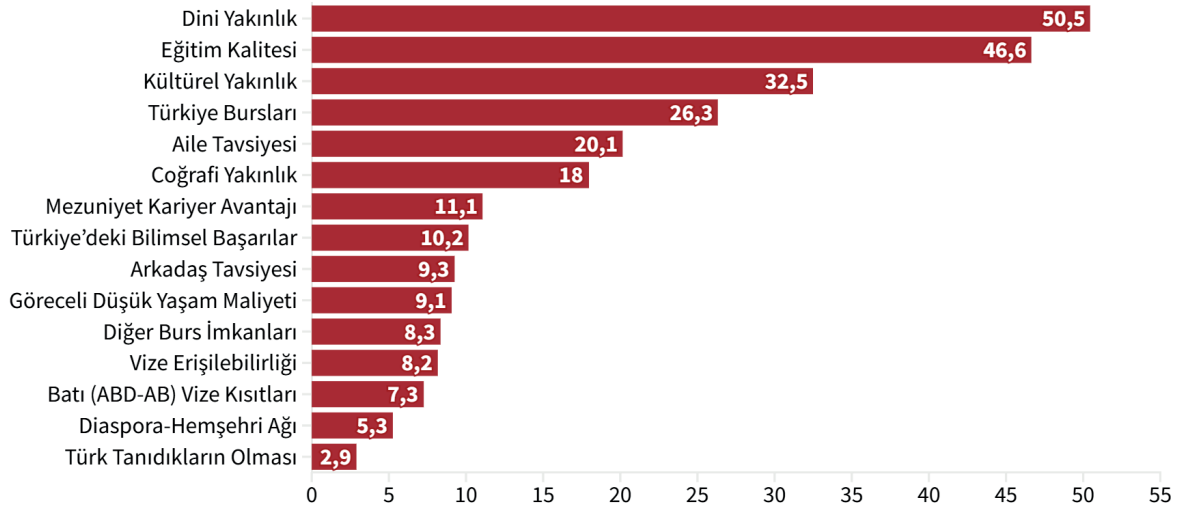

**TÜRKİYE'DE
ULUSLARARASI
ÖĞRENCİLERİN
EĞİTİM VE YAŞAM
DENEYİMLERİ**

Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etme nedenleri incelendiğinde karar süreçlerinin çok boyutlu bir motivasyon yapısı içerdiği görülmektedir. Bu durum, Türkiye'nin farklı öğrenci profilleri için farklı anlamlar taşıyan çok boyutlu bir eğitim destinasyonu olarak konumlandığına işaret etmektedir. Öğrencilerin beyanlarına göre Türkiye'yi seçmede en yaygın gerekçeler “dini yakınlık” (%50,5) ve “eğitim kalitesi” (%46,6) iken, bunları “kültürel yakınlık” (%32,5) ve “Türkiye Bursları” (%26,3) izlemektedir. Aile ve arkadaş tavsiyesi, coğrafi konum, ekonomik koşullar ve vize süreçlerine ilişkin faktörler ikincil konumda olsa da belirli gruplar açısından ayırt edici rol oynamaktadır.

Grafik 2. Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri (%)

Not: Her katılımcı en etkili üç nedeni işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

Tercih nedenleri arasında dini ve kültürel yakınlığın öne çıkması, Türkiye'ye yönelimin yakınlık, aidiyet, tanışıklık ve güven duygusu gibi ilişki unsurları üzerinden daha fazla şekillendiğini göstermektedir. Bununla birlikte eğitim kalitesinin ikinci sırada yer alması, Türkiye'nin uluslararası öğrenciler açısından yalnızca erişilebilir bir seçenek değil aynı zamanda nitelikli bir eğitim alternatifi olarak da değerlendirildiğine işaret etmektedir. Bu bulgu, Türkiye'nin “ikinci tercih” ya da “zorunlu alternatif” olduğu yönündeki indirgemeci yaklaşımları sınırlandırmakta ve Türkiye yükseköğretim sisteminin uluslararası öğrenciler nezdinde belirli bir akademik yeterlilik algısıyla ilişkilendirildiğini göstermektedir. “Bir başka ülkeye vize alamadığım için” seçeneğinin düşük oranda ifade edilmesi de bu bulguyu desteklemektedir.

Türkiye'nin uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilmesinde dini yakınlık ve eğitim kalitesi öne çıkan iki faktördür.

Cinsiyete Göre Tercih Nedenlerinde Farklılaşma

Yapılan ki-kare testleri, yükseköğretim için Türkiye’yi seçme nedenlerinin cinsiyete göre bazı başlıklarda istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Bu farklılaşma, kadın ve erkek öğrencilerin belirli tercih nedenlerine farklı ağırlıklar atfettiklerine işaret etmektedir. Özellikle “aile tavsiyesi”, “coğrafi yakınlık” ve “kültürel yakınlık” başlıklarında kadın öğrencilerle erkek öğrenciler arasındaki fark kadınlar lehine daha belirgindir ($p < 0,05$). Bu bulgu, kadın öğrencilerin uluslararası eğitim kararlarında gündelik yaşam koşulları, güvenlik algısı ve sosyal çevreyle kurulan bağları daha fazla dikkate alabildiklerine işaret etmektedir.

Buna karşılık “eğitim kalitesi”, “dini yakınlık” ve “diğer burs imkanları” erkek öğrenciler tarafından kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek oranlarda tercih gerekçesi olarak ifade edilmiştir ($p < 0,05$). Bu durum, erkek öğrencilerin Türkiye’ye yönelimlerinde akademik imkanlar ve kurumsal destek mekanizmaları gibi gerekçeleri öne çıkarabildiklerini düşündürmektedir. Bulgular, karar süreçlerinde rasyonel beklentiler ile değer temelli unsurların birlikte etkili olabildiğine işaret etmektedir.

Geldiği Bölgeye Göre Tercih Dinamikleri

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’yi tercih etme nedenleri geldikleri bölgeye göre istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($p < 0,05$). Türkiye’yi tercih etme motivasyonları, farklı coğrafi bölgelerden gelen öğrenciler açısından; “eğitim kalitesi”, “ekonomik koşullar”, “kültürel ve sosyal yakınlık” gibi unsurlar etrafında bölgesel kökene bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin uluslararası öğrenci hareketliliğinde tek tip bir çekim merkezi olmaktan ziyade, bölgesel koşullara duyarlı ve çok katmanlı bir eğitim destinasyonu şeklinde algılandığı söylenebilir.

Her iki öğrenciden biri tarafından Türkiye’yi tercih etme nedeni olarak “dini yakınlık” ifade edilmiştir. Dini yakınlık, bölgeler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma üretmektedir ($p < 0,05$). Ancak bu farklılaşma herhangi bir bölgede açık bir farka işaret etmemektedir. Yalnızca Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrenciler, dini yakınlığı görece daha düşük oranda tercih gerekçesi olarak belirtmiştir.

Benzer bir tablo “eğitim kalitesi” değişkeni için de geçerlidir. Eğitim kalitesi, dini yakınlıkla birlikte en yaygın tercih gerekçeleri arasında yer almakta ve bölgelere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($p < 0,05$). Bununla birlikte bu farklılaşma, herhangi bir bölge lehine belirgin bir baskınlığa işaret etmemektedir. Yalnızca Sahraaltı Afrika kökenli öğrencilerde eğitim kalitesinin ortalamanın üzerinde bir tercih gerekçesi şeklinde öne çıktığı görülmektedir.

“Kültürel yakınlık”, bölgesel farklılaşmanın en belirgin görüldüğü başlıklardan biridir ($p < 0,01$). Kültürel yakınlığı en güçlü tercih gerekçesi olarak ifade eden grup Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrencilerken Balkanlar ve Avrupa bölgesi de ikinci sırada yer almaktadır. Buna karşılık Sahraaltı Afrika ve Asya-Pasifik bölgelerinden gelen öğrencilerde kültürel yakınlık daha sınırlı bir motivasyon olarak öne çıkmaktadır. Bu dağılım, tarihsel ve kültürel bağların tercih süreçlerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir.

“Coğrafi yakınlık” ise özellikle Ortadoğu kökenli öğrenciler açısından güçlü bir tercih nedeni olarak öne çıkmaktadır ($p < 0,001$). Kültürel yakınlıktaki gibi Sahraaltı Afrika bölgesinden gelen öğrenciler bu gerekçeyi daha düşük oranlarda dile getirmiştir. Bu durum, mekansal erişilebilirliğin yakın coğrafyalardan gelen öğrenciler için daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Bu duruma paralel bir şekilde arkadaş tavsiyesi, özellikle Sahraaltı Afrika ve Güney Asya kökenli öğrenciler arasında

daha belirgin biçimde öne çıkmaktadır ($p<0,01$). Türkiye'ye daha uzak coğrafyalardan gelen öğrenciler açısından referans ağlarının ve önceki öğrenci deneyimlerinin karar süreçlerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

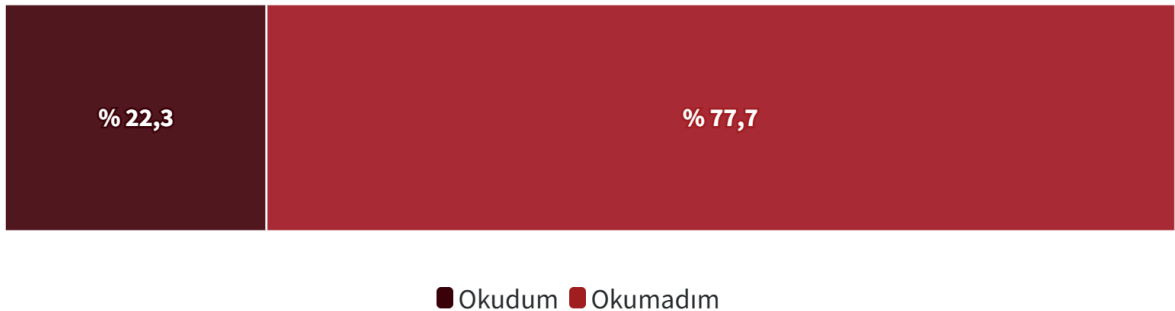
“Maddi destek ve burslar” özellikle ekonomik imkanların sınırlı olduğu bölgelerde daha baskın bir tercih sebebi olarak öne çıkmaktadır. Afrika ve Güney Asya gibi ekonomik kırılganlığı yüksek ülkeleri barındıran bölgeler için hem Türkiye Bursları'nın hem de diğer burs imkanlarının Türkiye'nin tercih edilmesinde daha belirleyici olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,01$). Ekonomik erişilebilirlik ve uluslararası hareketlilik koşullarına ilişkin faktörler de öğrencilerin Türkiye tercihlerinde önemli belirleyiciler arasında yer almaktadır. Asya-Pasifik ve Kuzey Afrika kökenli öğrenciler, Türkiye'de yaşam maliyetlerinin kendi ülkelerine kıyasla daha uygun olmasını diğer gruplara göre daha yüksek oranlarda bir tercih gerekçesi şeklinde ifade etmektedirler.

“Vizesiz olması veya vize almanın kolaylığı” ise özellikle Kuzey Afrika kökenli öğrenciler arasında belirgin biçimde öne çıkmaktadır ($p<0,01$). Buna paralel olarak, Avrupa veya Amerika'ya vize alamama gerekçesinin en yüksek oranlarda Sahraaltı Afrika ve Kuzey Afrika kökenli öğrenciler tarafından dile getirilmesi ($p<0,001$), küresel hareketlilik rejimlerinin ve vize politikalarının Türkiye tercihini dolaylı bir biçimde şekillendirdiğine işaret etmektedir.

Genel olarak bu bulgular, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye yönelimlerinin bireysel tercihlerden ziyade bölgesel bağlamlar, ekonomik koşullar, hareketlilik imkanları ve sosyal ağlar ile birlikte şekillendiğini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin yükseköğretim alanındaki uluslararasılaşma dinamikleri, bu çerçevede homojen olmayan ve bağlama duyarlı bir yapı sergilemektedir.

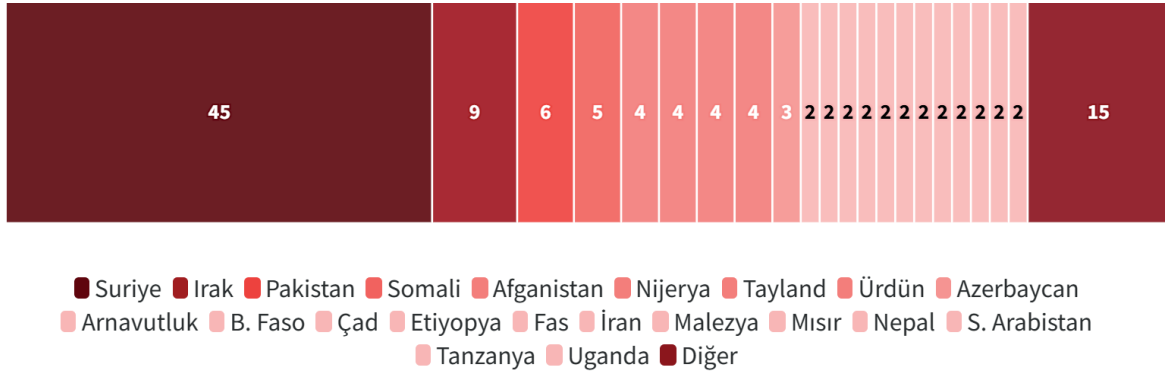
Türkiye'de Ortaöğretim Okuma Deneyiminin Yükseköğretim Tercihlerine Etkisi

Araştırma kapsamındaki uluslararası öğrencilerin Türkiye ile olan öncül bağları incelendiğinde, katılımcıların %22,3'ünün üniversite öncesinde Türkiye'de ortaöğretim (lise) kademesinde eğitim aldığını göstermektedir. Bu grubun bölgesel dağılımında Ortadoğu (%52) ve Sahraaltı Afrika (%19,5) kökenli öğrencilerin ağırlığı dikkat çekmektedir. Özellikle lise eğitimini Türkiye'de tamamlayan her üç öğrenciden birinin yerleşik göçmen kökenli Suriyeliler olduğu görülmektedir. Söz konusu grup, çalışmadaki bölgesel analizlerde Ortadoğu grubu içerisinde temsil edilmekle birlikte; Türkiye'deki mevcudiyetlerinin eğitim odaklı ve yeni bir hareketlilik değil, yerleşiklik niteliği taşıması, bu grubu genel uluslararası öğrenci profilinden ayırmaktadır.

Grafik 3. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye'de Ortaöğretim (Lise) Okuma Durumu (%)

Örneklemin geri kalan %77,7'lik bölümü ise doğrudan yükseköğretim kademesiyle Türkiye'deki eğitim hayatına dahil olmuştur. Öğrencilerin Türkiye'yi bir yükseköğretim destinasyonu olarak seçme motivasyonları, bu geçmiş eğitim deneyimine bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Grafik 4. Türkiye’de Lise Eğitimi Almış Yükseköğretim Öğrencilerinin Ülkelere Göre Dağılımı

Türkiye’de lise eğitimi almış öğrencilerin tercih süreçlerinde, ülkenin eğitim sistemine duyulan kurumsal güven ve yerleşik sosyal bağlar ön plana çıkmaktadır. Türkiye’de lise okuyan öğrencilerin %54,5’i eğitim kalitesini bir tercih nedeni olarak belirtirken lise okumayanlarda bu oran %44,4’e gerilemektedir ($p < 0,05$). Bu durum, Türkiye’deki eğitim sistemini lise döneminden itibaren bizzat deneyimleyen öğrencilerin, yükseköğretim tercihlerinde sistemin niteliğine daha fazla güven duyduklarını göstermektedir. Benzer şekilde, aile tavsiyesi de bu grup için kritik bir belirleyicidir. Lise mezunlarının %30,1’i ailesinin yönlendirmesiyle Türkiye’yi seçerken dışarıdan gelenlerde bu oran %17,3’tür ($p < 0,01$). Bu veriler, Türkiye’de ortaöğretim deneyimi yaşayan öğrencilerin ailelerinin, ülkedeki yaşam ve eğitim koşullarına dair olumlu bir kanaat geliştirdiğine işaret ediyor olabilir. Ayrıca bu gruptaki öğrenciler konum ve coğrafi yakınlık faktörünü (%26,0), Türkiye deneyimi olmayanlara (%15,7) kıyasla daha stratejik bir tercih nedeni olarak görmektedir ($p < 0,01$).

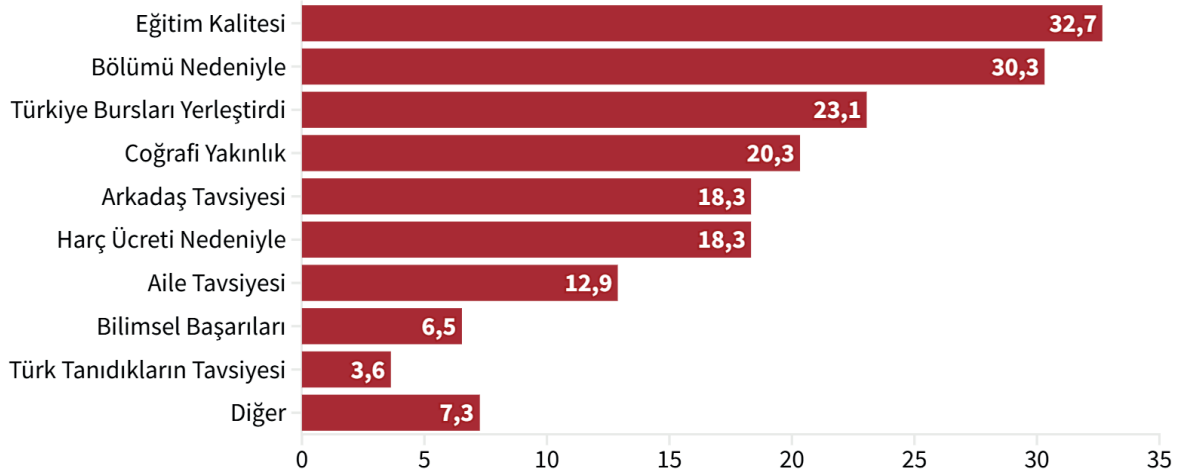
Öte yandan, yükseköğretim için Türkiye’ye ilk kez gelen (lise okumamış) öğrencilerin motivasyon yapısı daha çok ekonomik teşvikler, lojistik kolaylıklar ve dış sosyal ağlar üzerine kuruludur. “Türkiye Bursları” bu grup için en güçlü çekim faktörüdür. Lise okumayan öğrencilerin %29,9’u bu bursu Türkiye’yi tercih etme sebebi olarak sunarken, halihazırda Türkiye’de lise okuyanlarda bu oran %13,8’dir ($p < 0,001$). Türkiye’de yaşam maliyetlerinin öğrencinin kendi ülkesine kıyasla daha uygun olması gerekçesi, dışarıdan gelenler arasında %11 iken lise mezunları arasında yalnızca %2,4’tür ($p < 0,01$). Lojistik bir avantaj olan “vize kolaylığı” da yine dışarıdan gelen öğrenciler için daha belirgin bir tercih sebebidir. Sosyal ağlar açısından bakıldığında ise Türkiye deneyimi olmayan öğrencilerin %11’i “arkadaş tavsiyesi” ile hareket ederken, lise mezunlarında bu oran %3,3 gibi oldukça düşük bir seviyededir ($p < 0,01$).

Sonuç olarak, Türkiye’de ortaöğretim kademesinde bulunan uluslararası öğrenciler, eğitim sistemine duydukları aşinalık ve aile bağları ile Türkiye’de kalma eğilimi göstermektedirler. Buna karşın, yükseköğretim için ülkeye ilk kez gelen kitle için Türkiye, daha çok maliyet avantajı ve burs imkanları ile ön plana çıkan rasyonel bir seçenek şeklinde görünmektedir.

Üniversite ve Öğrencilik Deneyimleri

Üniversite Tercih Nedenleri

Uluslararası öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteyi seçme nedenleri çeşitlilik arz etmektedir. Ankette öğrencilerden kendileri için en etkili iki nedeni seçmeleri istenmiştir. Öğrencilerin %32,6'sı "eğitim kalitesi iyi olduğu için" seçeneğini işaretlemiştir. En yüksek oranda işaretlenen diğer neden ise "bölümü nedeniyle" olup öğrencilerin %30,7'si bu seçeneği işaretlemiştir. Bununla birlikte "Türkiye Bursları" ve "coğrafi yakınlık", anketin örnekleminde öne çıkan diğer nedenlerdir. En düşük seviyede geçerli nedenler ise "Türk tanıdıkların tavsiyesi" ve "üniversitenin bilimsel başarıları" görülmektedir. Özellikle uluslararası öğrencilik olgusu için önemli konumdaki "Türk tanıdıkların tavsiyesi" Türkiye'ye gelenler açısından henüz önemli bir tercih kanalına dönüşmemiştir.

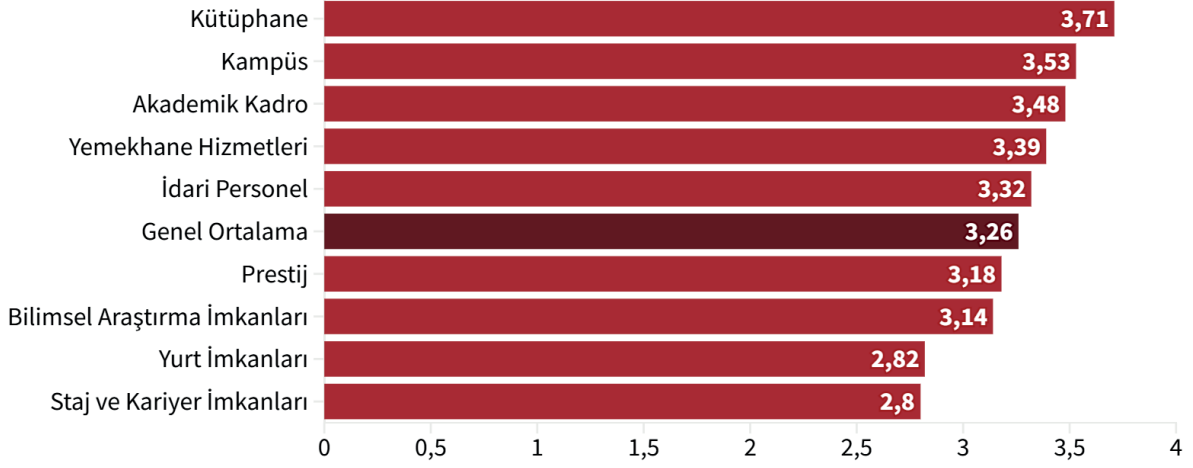
Grafik 5. Üniversiteyi Tercih Etme Nedenleri (%)

Not: Her katılımcı en etkili iki nedeni işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

Yapılan ki-kare testlerinde, üniversite tercih nedenlerinin diğer değişkenlerle alakası olup olmadığı incelenmiştir. Bu anlamda öğrencilerin program alanı bakımından sadece "Türkiye bursları yerleştirdi" seçeneğini sosyal ve beşeri bilimlerdeki öğrencilerin beklenenden anlamlı derecede yüksek bir oranda seçtiği görülmüştür ($p < 0,01$). Öğrencilerin geldikleri bölgeler bakımından ise "Coğrafi yakınlık" seçeneğini Ortadoğu kökenli öğrenciler beklenenden anlamlı derecede yüksek oranda seçmiştir ($p < 0,05$). Cinsiyet bakımından kadın öğrenciler için "Aile tavsiyesi" seçeneğinin anlamlı derecede yüksek oranda çıktığı tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Büyükşehir-il farkına göre anlamlı bulgular daha fazladır: Büyükşehirlerdeki öğrenciler "Eğitim kalitesi" seçeneğini anlamlı derecede daha yüksek işaretlerken; diğer illerdeki öğrencilerse "Harç ücreti nedeniyle" seçeneğinde anlamlı derecede daha yüksek orana sahiptir ($p < 0,05$).

Üniversiteden Memnuniyet Düzeyleri

Uluslararası öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteden memnuniyeti genel itibarıyla yüksektir. Çok çeşitli illerdeki üniversitelerde öğrenim görmelerine rağmen genel ortalama puanı 3,26 olup memnuniyet yönünün baskın olduğunu göstermektedir.

Grafik 6. Üniversite Hizmet ve İmkanlarına Yönelik Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)

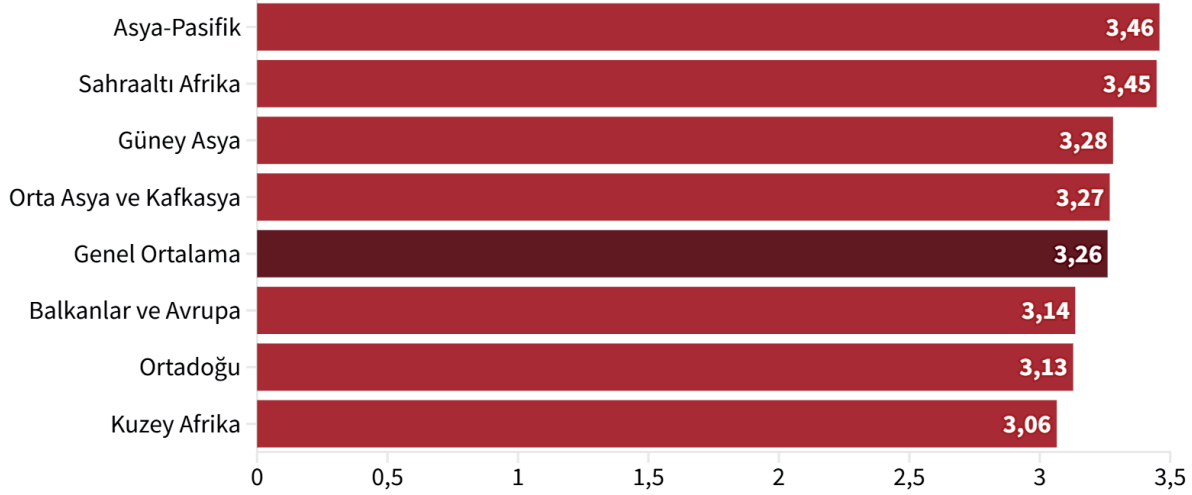
Uluslararası öğrencilerin üniversiteden memnuniyet boyutlarına bakıldığında en yüksek puana sahip boyutların kütüphane, kampüs ve akademik kadro olduğu görülmektedir. Bir anlamda, üniversitelerin temel unsurlarını ifade eden bu üç boyutta memnuniyet en yüksek seviyededir. Bunların içinde özellikle kütüphanenin öğrenciler için hem bilgi kaynaklarına erişim hem de uygun çalışma ortamı sunması bakımından öne çıkması değerlidir. Yemekhane hizmetlerinden memnuniyet seviyesi de olumlu bir noktadadır.

Uluslararası öğrencilerin üniversitelerinden en düşük seviyede memnun oldukları iki boyut ise yurt imkanları ile staj ve kariyer imkanlarıdır. Gerçekten de ekonomik açıdan zorlayıcı bir kalem konumundaki barınma ihtiyacı uluslararası öğrenciler için yakıcı bir konu olabilmektedir; halihazırda üniversitelerin yurt imkanlarının birçok yerde yeterli olmadığı hatırlanırsa bu boyutta düşük bir memnuniyet puanı çıkması manidardır. Staj ve kariyere yönlendirme ve işgücü piyasasıyla köprüler kurmak da üniversitelerin kahir ekseriyetinin henüz tam anlamıyla başaramadığı bir meseledir. Uluslararası öğrencilerin staj piyasasında bir çifte dezavantaj yaşadığı ihtimali de hatırlanabilir.

İleri analizlerde, uluslararası öğrencilerin üniversiteden memnuniyet seviyelerine yaş, cinsiyet, medeni durum ve çalışma durumunun anlamlı bir etki yapmadığı bulunmuştur. Bazı başka değişkenlerin ise alt boyutlarda etki ettiği tespit edilmiştir. Büyükşehirlerde öğrenim gören uluslararası öğrenciler (Ort.=3,24), diğer illerde öğrenim gören öğrencilere (Ort.= 3,06) göre, üniversitenin prestijinden daha memnun görünmektedir ($p<0,05$). Gerçekten de büyükşehirlerdeki üniversitelerin, diğer illere kıyasla daha prestijli üniversiteler olduğu gerçektir. Bunun dışında şehir etkisi anlamlı bir sonuç vermemiştir.

Öğrencilerin gelir kaynağına sahip olup olmaması hem üniversiteden genel memnuniyet hem de yemekhane, kampüs ve prestiji noktasında anlamlı bir etkiye sahip bulunmuştur. Ailesinden, burs alarak ya da çalışarak gelir kaynağı olan öğrenciler hem genel anlamda hem de sayılan üç boyutta üniversitelerinden daha memnun görünmektedir.

Öğrencilerin program alanlarına göre baktığımızda, en düşük memnuniyetin tıp fakültesi öğrencilerinde (Ort.=3,03), en yüksek memnuniyetin ise İslami ilimler/ilahiyat öğrencilerinde olduğu (Ort.=3,74) görülmüştür. Örneklemdeki en büyük grubu oluşturan Mühendislik ve Fen öğrencilerinin ortalama puanı da görece düşüktür (3,19). Ancak yapılan post-hoc testin sonucunda, esasen diğer alanlardan ayrılan kategorinin İslami ilimler/ilahiyat olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer ifadeyle, öğrencilerin program alanları birbirine yakın olmakla birlikte, tek bir alandaki öğrencilerin memnuniyet seviyesi istatistiki açıdan anlamlı şekilde ayrılmaktadır ($p<0,05$).

Grafik 7. Bölgelere Göre Üniversiteden Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)

Tablo 4. Bölgelere Göre Üniversite Hizmet ve İmkanlarına Yönelik Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)

Bölge	Kütüphane	Kampüs	Akademik Kadro	Yemekhane	İdari Personel	Prestij	Bilimsel Araştırma	Yurt	Staj ve Kariyer
Asya-Pasifik	3,95	3,87	3,55	3,58	3,42	3,34	3,26	3,03	3,13
Sahraaltı Afrika	3,95	3,71	3,7	3,77	3,55	3,29	3,25	2,92	2,88
Güney Asya	3,85	3,5	3,46	3,6	3,28	3,1	3,05	3,05	2,64
Orta Asya ve Kafkasya	3,74	3,47	3,51	3,21	3,43	3,23	3,27	2,79	2,76
Balkanlar ve Avrupa	3,39	3,47	3,36	3,28	3,28	3,06	3,14	2,47	2,78
Ortadoğu	3,48	3,34	3,43	3,11	3,15	3,09	3,02	2,67	2,85
Kuzey Afrika	3,51	3,42	3,05	3,19	3,02	3,16	3	2,7	2,54

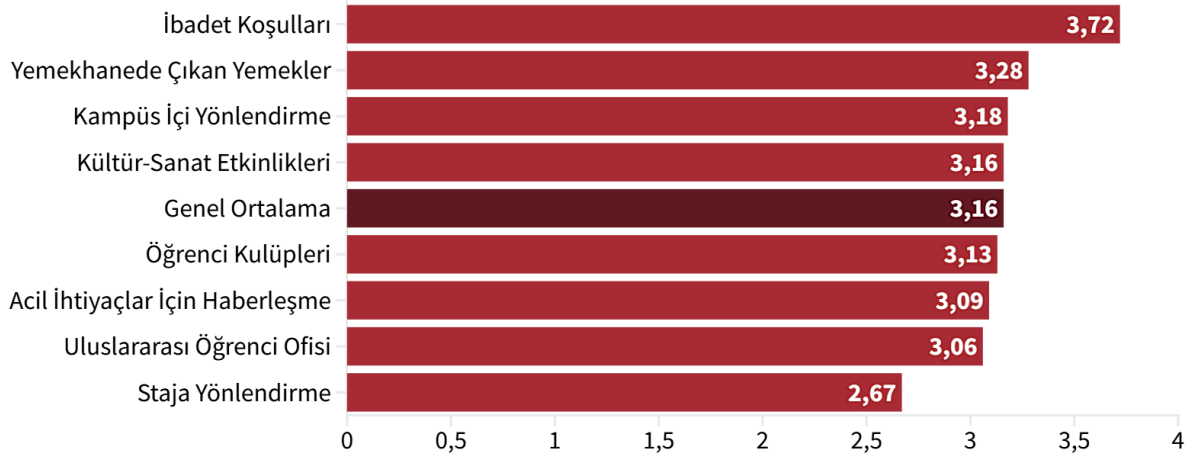
Üniversiteden memnuniyet noktasında anlamlı şekilde ayrılan değişken, öğrencilerin geldikleri bölgedir ($p<0,05$). En yüksek memnuniyete sahip iki bölgenin sırasıyla Asya Pasifik (3,46) ve Sahraaltı Afrika olduğu görünmektedir (3,45). En düşük memnuniyete sahip iki bölge ise sırasıyla Kuzey Afrika (3,07) ve Ortadoğu'dur (3,13). Bunları takiben Balkanlar ve Avrupa'dan gelenlerin memnuniyet ortalamasının da görece düşük çıktığı not edilmelidir (3,14).

Yapılan post-hoc testin sonucunda Sahraaltı Afrika ile Kuzey Afrika ve Ortadoğu arasındaki ilişkinin negatif yüklü ve anlamlı olduğu görülmüştür. Sahraaltı Afrika'dan gelen öğrenciler; kü-

tüphane, akademik kadro, idari personel ve yemekhane boyutlarında Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinden gelenlere kıyasla, anlamlı şekilde daha yüksek memnuniyete sahiptir. Diğer boyutlarda ise her ne kadar memnuniyet puanı yüksek olsa da bölgeler arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Üniversite Koşulları

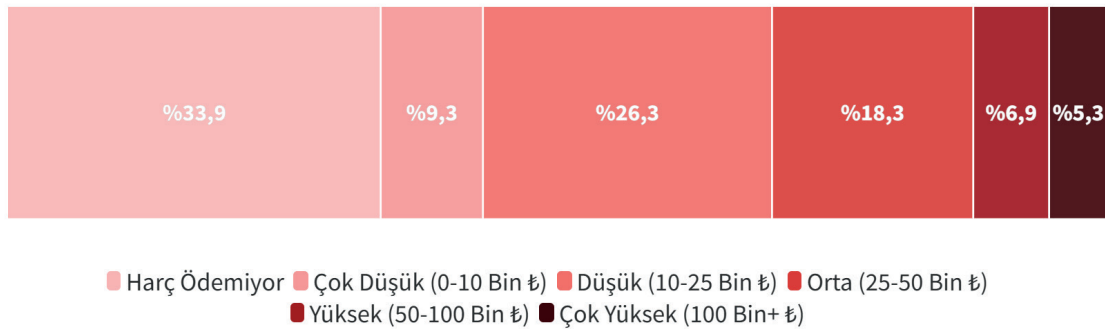
Uluslararası öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerin koşullarını değerlendirme puanlarında öne çıkan boyut “ibadet koşulları”dır. Diğer boyutlardan farklı biçimde hayli yüksek bir memnuniyet arz etmektedir. Ayrıca, yapılan post-hoc testleri öğrencilerin bu boyutu değerlendirmeleri üzerinde geldikleri bölgeye göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir.

Grafik 8. Konularına Göre Üniversite Hizmetlerinin Yeterlilik Düzeyi (1-5 Puan)

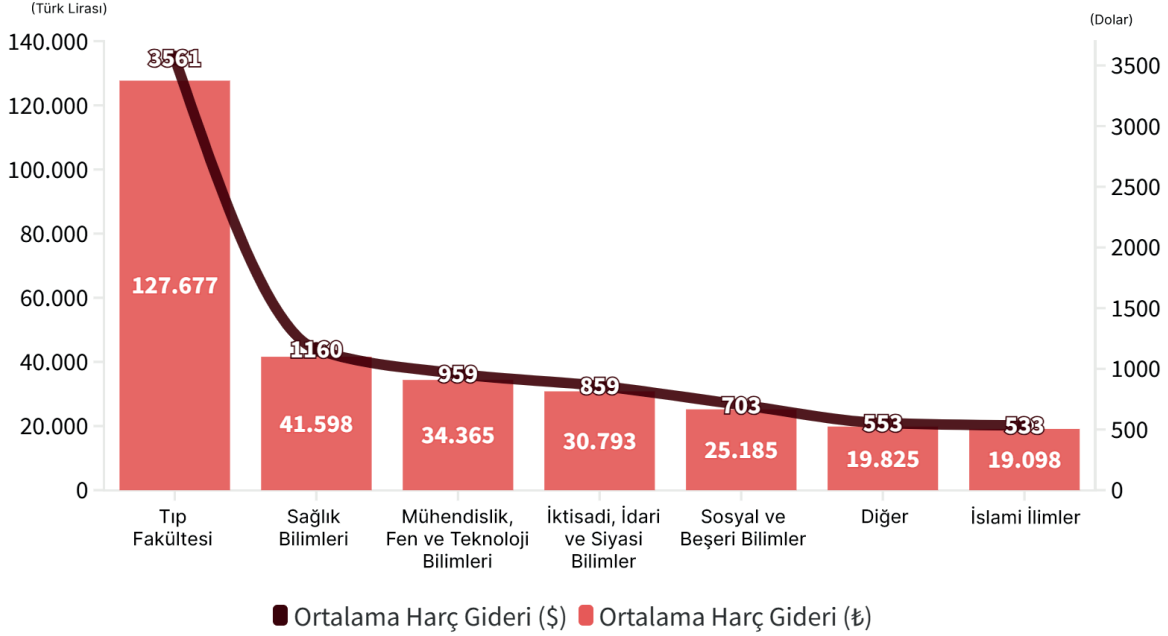
Genel itibariyle, üniversiteden memnuniyet sorusundaki gibi, Sahraaltı Afrika ile Asya-Pasifik bölgelerinden gelen öğrencilerin en yüksek değerlendirme puanlarını verdiği; buna karşılık Ortadoğu ve Kuzey Afrika kökenli öğrencilerin ise anlamlı şekilde düşük puanlar verdikleri görülmüştür. Üniversite koşullarının ortalama puanıyla üniversiteden memnuniyetin ortalama puan arasında 0,764 değerinde katsayıya sahip ($p < 0,001$) korelasyon vardır.

Üniversite koşullarını değerlendirmede, “staja yönlendirme” hariç her göstergede lisansüstü kademesindeki öğrenciler, lisans öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksek puanlar vermiştir ($p < 0,05$). Staj konusunda, bir kez daha uluslararası öğrencilerin kademe fark etmeksizin en olumsuz görüşlere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Grafik 9. Yıllık Üniversite Harç Giderlerinin Düzeylere Göre Dağılımı (%)

Üniversite koşullarının önemli bir boyutunu harç giderleri oluşturmaktadır. Uluslararası öğrenciler, kayıt yaptırdıkları bölümlere göre oldukça değişken düzeylerde harç ücreti ödemektedir. Türkiye Bursları kapsamında yerleştirilen ve harç ödemeyen öğrenciler olduğu gibi, 2024-2025 yılı için 480 bin TL'ye varan tutarlarda harç ödeyen öğrenciler de bulunmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin ödedikleri harç tutarları incelendiğinde %5,3'ünün 100 bin TL'nin üzerinde, çok yüksek seviyede harç ödediği görülmektedir.

Grafik 10. Bölümlere Göre Yıllık Harç Giderleri (TL ve Dolar Bazında)

Not: Katılımcılara 2024-2025 eğitim yılında ödedikleri yıllık harç gideri sorulmuştur. Dolar cinsinden hesaplamalarda, eğitim yılının ortalamasını temsil etmesi amacıyla Ocak 2025 ay sonu ABD doları kuru (1 USD=35,85 TL) esas alınmıştır.

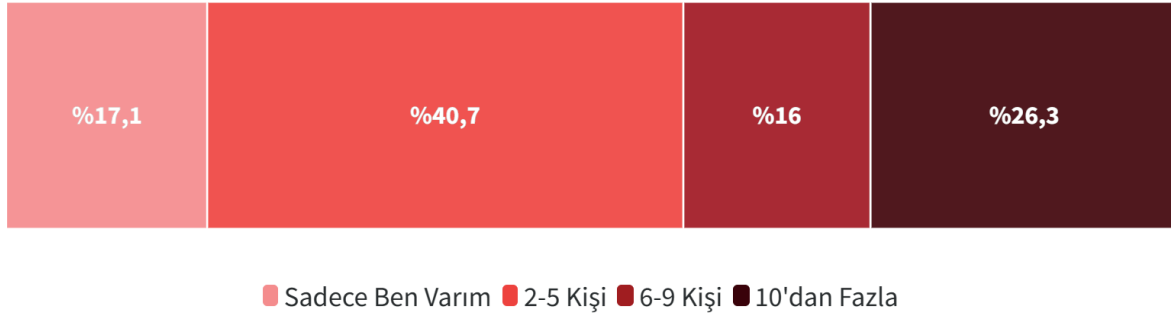
Harç ücreti temelde bölüme göre değişmektedir. Ankete katılan uluslararası öğrenciler arasında en yüksek harç ücreti ortalamasına sahip olanlar ortalama 127.677 TL ile tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerdir. İkinci sırada gelen sağlık bilimleri öğrencilerinin ortalama harç ücreti 41.589 TL'dir. En düşük harç ücreti ortalaması ise 19.098 TL ile ilahiyat fakültesi öğrencilerinde görülmektedir.

Harç ücretinin, üniversiteden memnuniyet ve üniversite koşullarını değerlendirme durumuyla ilişkisi ölçüldüğünde aralarındaki ilişki yapılan testlerde anlamlı çıkmamıştır. Aynı şekilde, Türkiye'deki eğitimi tavsiye etme ve Türkiye'de tekrar eğitim alma eğilimi sorularıyla da anlamlı ilişkisi bulunmamıştır. Bu nedenle, her ne kadar bölümüne göre maddi açıdan zorlayıcı olsa da harç ücretinin uluslararası öğrencilik deneyimine temelden etki ettiğini söylemek mümkün değildir. Harç giderinin öğrencilerin geldikleri bölgeyle ilişkisi de anlamlı çıkmamıştır.

Sosyalleşme Dinamikleri

Uluslararası öğrencilerin öğrenim hayatlarında akran sosyalleşmesi önemli bir konu olup, buna dair bir gösterge oluşturmak için sınıflarında kaç uluslararası öğrenci bulunduğu sorulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere, öğrencilerin %17,2'si sınıfında tek uluslararası öğrencidir. En yüksek

oran ise 2 ila 5 uluslararası öğrencinin bulunması durumudur (%40,6). Sınıfında 10'dan fazla uluslararası öğrenci olma durumu ise öğrencilerin %26,3'ü için geçerli görünmektedir.

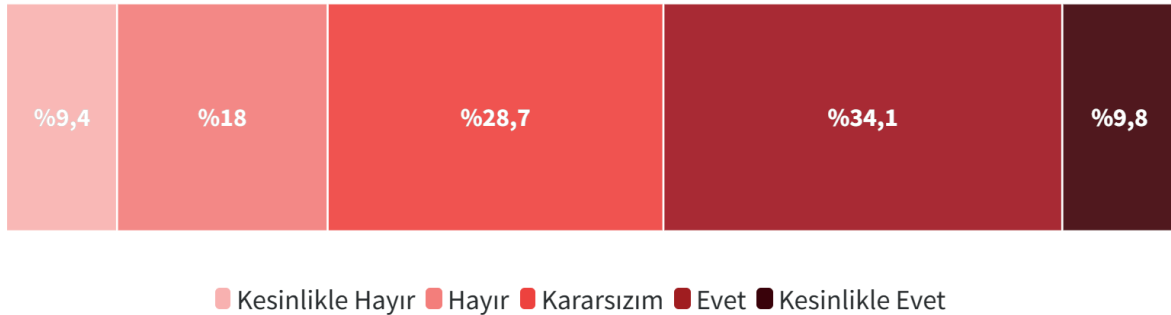

Grafik 11. Sınıf İçi Uluslararası Öğrenci Dağılımı (%)

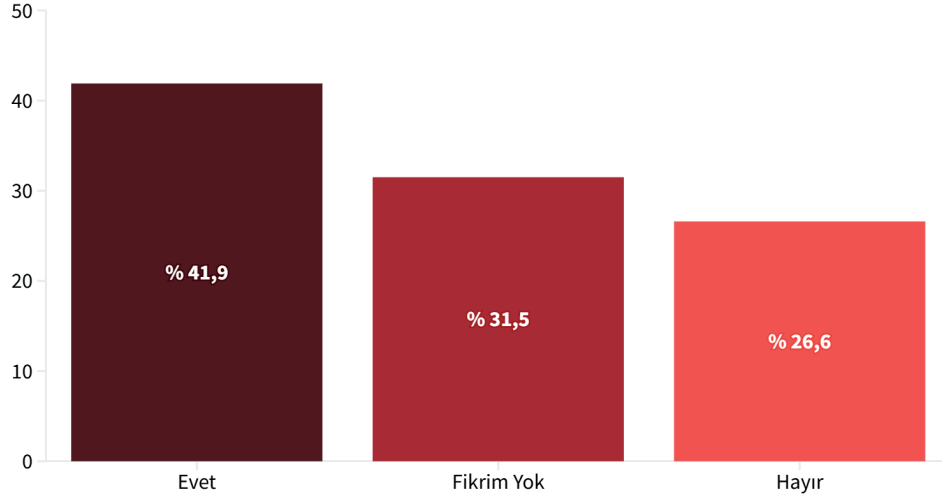
Bu gösterge esasen, ölçülmesi zor çoklu nedenlerin sonucunu ifade eder. Yine de öğrencilerin program alanlarına göre bakıldığında, tıp ve sağlık alanlarında uluslararası öğrencilerin bulunma oranı 10'dan fazla olup bu oran ortalamanın üstündedir. İktisadi, idari ve siyasi bilimler ile sosyal bilimler alanlarındaki öğrenciler arasında ise “sadece ben” seçeneği ortalamanın üzerinde bulunmuştur. Bu anlamda tıp ve sağlık alanlarında uluslararası öğrencilerin daha çok bir arada bulunduğu; ancak sosyal ve siyasi bilimler alanlarında daha çok yalnız kaldıkları söylenebilir. Cinsiyet, yaş, büyükşehirde yaşama durumu ve geldikleri bölge bakımından ise anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Lisans ve lisansüstü kademelerinde ise farklılık barizdir: Lisans düzeyinde uluslararası öğrencinin bulunma durumu 6 ve daha fazla oranda yüksekken, lisansüstü düzeyinde “sadece ben” ve “2 ila 5” diyenlerin toplam oranı %86 gibi hayli yüksektir. Bu da kademeler arasındaki kontenjan farklarıyla açıklanabilir.

Türkiye'yi Tavsiye Etme Eğilimi

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tavsiye etme eğilimi dengeli görünmektedir. %43,8'i “Evet” ya da “Kesinlikle Evet” seçeneklerini işaretlemiştir. “Kesinlikle Hayır” diyenlerin oranı %9,6'dır. Ancak “Kararsızım” diyenlerin oranı ilginç biçimde %28,7 gibi yüksek sayılabilecek bir seviyededir. Nitekim eğitim için tekrar Türkiye'yi seçme eğilimi bakımından da “Fikrim Yok” diyenlerin oranı %31,5 çıkmıştır. Bu iki gösterge birbiriyle örtüşmektedir.

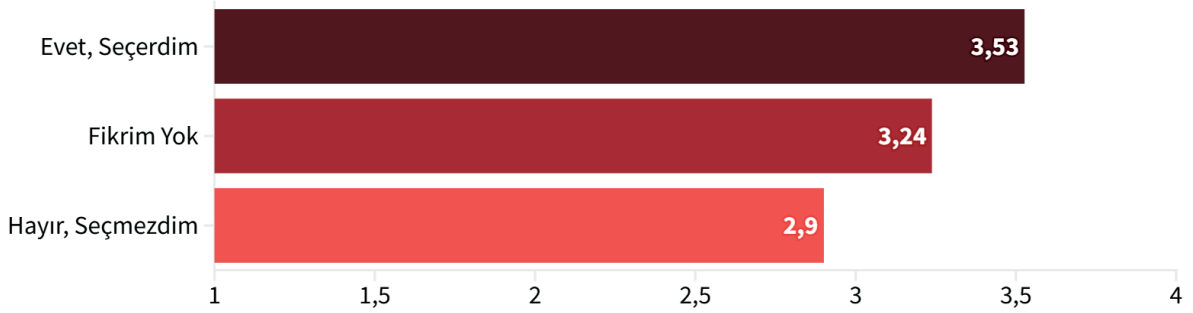

Grafik 12. Türkiye'de Okumayı Tavsiye Etme Eğilimi (%)

Grafik 13. Eğitim için Türkiye'yi Yeniden Seçme Eğilimi (%)

Bu göstergelerin ülkeye geldikleri yaş, cinsiyet, bölge, eğitim kademesi farkı, program alanı, büyükşehirde bulunma değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılık arz etmemektedir. Ancak üniversiteden memnuniyet ortalama puanıyla, eğitim için Türkiye'yi yeniden seçme eğilimiyle anlamlı bir ilişkide olduğu görülmüştür ($p < 0,001$). "Türkiye'yi seçmezdim" diyenlerin üniversiteden memnuniyet ortalaması 2,9; "fikrim yok" diyenlerin 3,2 ve "Evet, seçerdim" diyenlerin ortalama puanı ise 3,5 şeklinde görünmektedir. Post-hoc testlerinde bu üç cevabın birbiriyle ilişkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür.

Grafik 14. Türkiye'yi Tekrar Tercih Etme Durumlarına Göre Üniversite Memnuniyet Düzeyi (1-5 Puan)

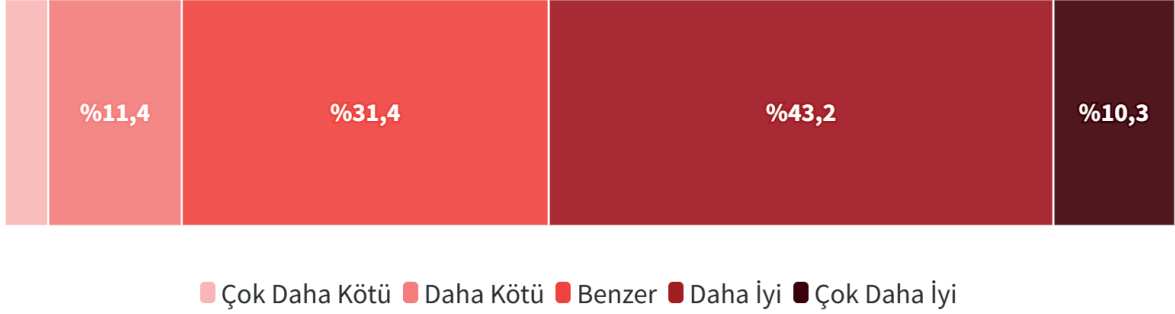
Üniversiteden memnuniyetin her alt boyutunda yapılan analizlerde de aynı şekilde Türkiye'yi eğitim için tekrar seçme eğiliminin anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür. Benzer şekilde, üniversitenin koşullarına dair değerlendirme puanları da Türkiye'yi tekrar seçme eğilimiyle anlamlı şekilde ilişkili çıkmıştır. Türkiye'yi tekrar seçme eğilimi ile üniversite memnuniyet boyutları arasındaki ilişkiler karşılaştırıldığında, akademisyenlerden memnuniyet en yüksek eta-kare (η^2) değerine sahiptir (0,14); dolayısıyla bu boyut, diğer memnuniyet alanlarına kıyasla en güçlü ilişkiye sahiptir.

Yaşam Koşulları

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki eğitim deneyimi, yalnızca dersliklerdeki akademik süreçlerle sınırlı kalmayıp günlük hayatın maddi ve sosyal gerçeklikleriyle doğrudan şekillenmektedir. Bir öğrencinin eğitim hayatını verimli bir şekilde sürdürebilmesi temel yaşam standartlarıyla yakından ilişkilidir.

Türkiye’deki Yaşam Koşullarına Dair Algı

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki yaşam şartlarını kendi ülkeleriyle kıyasladıkları göreceli yaşam koşulları analizinde, 1-5 aralığında genel puan ortalaması 3,45 şeklinde saptanmıştır. Bu ortalama, öğrencilerin genel eğiliminin nötr seviyenin biraz üzerinde, olumluya yakın bir noktada kümelendiğini göstermektedir. 5’li likert ölçeği üzerinden yapılan değerlendirmede, öğrencilerin yarısından fazlası (%53,5) Türkiye’deki hayat şartlarını kendi ülkelerinden daha iyi (4 ve 5) bulmaktadır. Katılımcılardan yaklaşık üçte birlik bir kesim (%31,4) iki ülke arasında yaşam kalitesi açısından belirgin bir fark görmemektedir. Şartları kendi ülkesinden daha kötü bulanların oranı ise %15’tir. Bu genel görünüm, Türkiye’nin sunduğu sosyal imkanların, öğrenci gönderen birçok ülke için hala makul bir yaşam standardı ve çekim gücü sunduğuna işaret etmektedir.

Grafik 15. Geldiği Ülkeye Kıyasla Türkiye’de Yaşam Koşulları Algısı (%)

Türkiye’deki yaşam memnuniyeti ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$). Erkek öğrenciler, Türkiye’deki şartları kendi ülkelerine göre daha pozitif değerlendirme eğilimi göstermektedir. Oransal çerçeveden bakıldığında, erkeklerin %59,1’i Türkiye’yi kendi ülkesinden daha iyi bulurken kadınlarda bu oran %45,3 seviyesindedir. Bu durum, kadın öğrencilerin Türkiye’deki yaşam şartlarını, erkeklere oranla daha ihtiyatlı bir süzgeçten geçirdiklerini düşündürmektedir.

Tablo 5. Cinsiyete Göre Türkiye'deki Yaşam Koşulları Algısı

	Ortalama Puan (1-5)	Türkiye'de Yaşam Koşulları Geldiğim Ülkeden Daha İyi Diyenlerin Oranı (%)
Erkek	3,53	59,1
Kadın	3,33	45,3

Bölgesel değişken, yaşam koşulları algısı üzerindeki en etkili faktörlerden biri konumunda öne çıkmaktadır ($p<0,001$). Türkiye'nin bir yaşam merkezi olarak sunduğu algı, öğrencilerin geldikleri coğrafi bölgelerin ekonomik ve sosyal koşullarına göre farklı katmanlar sergilemektedir. Güney Asya (3,82), Asya-Pasifik (3,71), Sahraaltı Afrika (3,60) ve Ortadoğu (3,55) kökenli öğrenciler için Türkiye, yaşam standartlarını göreceli biçimde yükselten bir ülke konumundadır. Özellikle Güney Asya ve Sahraaltı Afrika'dan gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğu Türkiye'yi kendi ülkelerinden net bir şekilde daha avantajlı bir destinasyon konumunda tanımlamaktadır.

Buna karşın, Orta Asya, Kafkasya ve Kuzey Afrika kökenli öğrenciler için Türkiye'deki yaşam şartları kendi ülkeleriyle benzer bir seviyededir. Balkanlar ve Avrupa'dan gelen öğrencilerde ise ortalama puan 2,89'dur. Bu da söz konusu bölgeden gelen kitle için Türkiye'deki hayat şartlarının yerel standartların bir miktar gerisinde kalabildiğini göstermektedir. Bu veriler, Türkiye'deki refah algısının öğrencilerin kendi ülkelerindeki yaşam kalitesiyle doğrudan ilişkili bir görelilik taşıdığını kanıtlar niteliktedir.

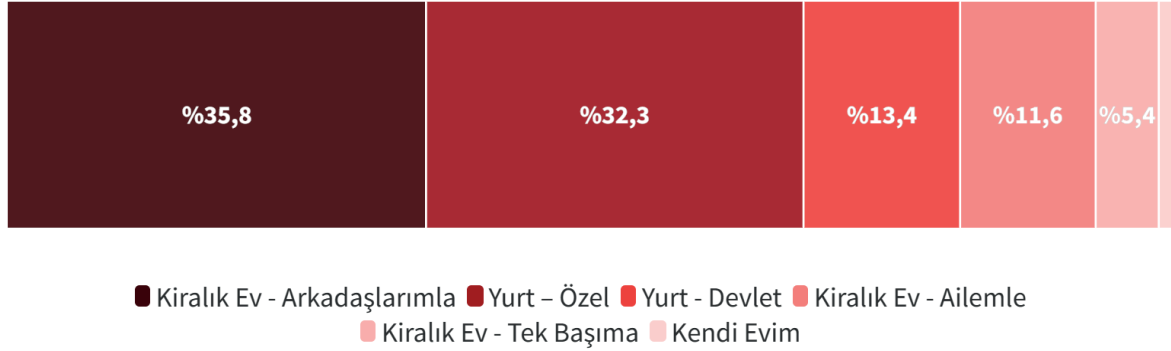
Tablo 6. Bölgelere Göre Türkiye'de Yaşam Koşulları Algısı

	Ortalama Puan (1-5)	Türkiye'de Yaşam Koşulları Geldiğim Ülkeden Daha İyi Diyenlerin Oranı (%)
Güney Asya	3,82	77,0
Sahraaltı Afrika	3,71	67,7
Asya-Pasifik	3,6	63,1
Ortadoğu	3,55	58,3
Orta Asya ve Kafkasya	3,13	29,4
Kuzey Afrika	2,98	23,2
Balkanlar ve Avrupa	2,89	22,2

Barınma Durumu

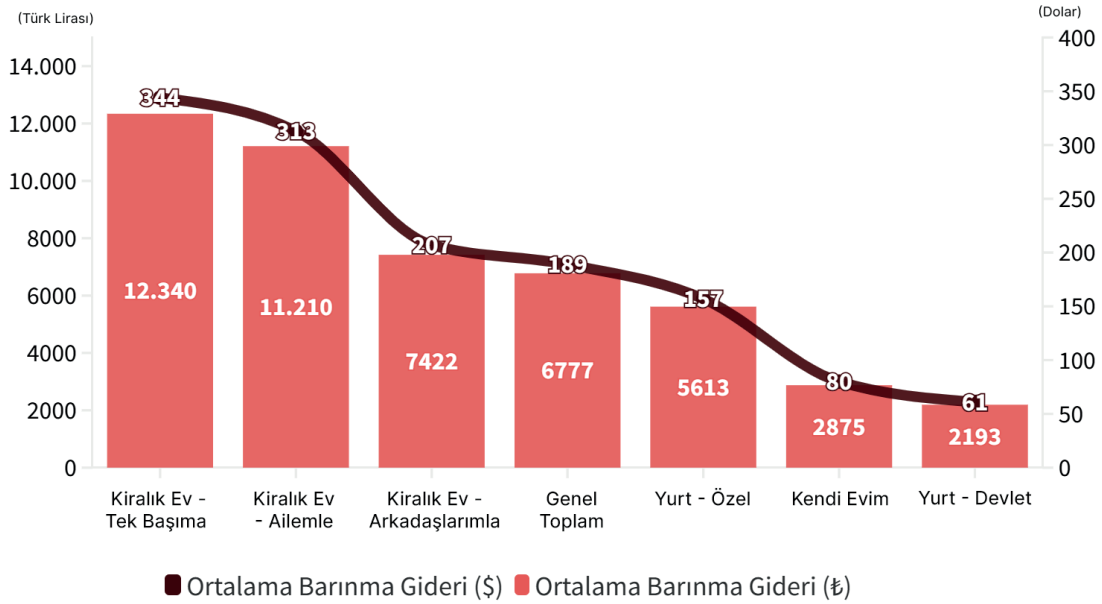
Araştırmaya katılan 551 öğrencinin barınma tercihleri incelendiğinde, en yaygın tercih edilen barınma biçiminin "arkadaşlarıyla kiralık evde kalmak" (%35,8) olduğu görülmektedir. Bunu %32,3 ile "özel yurtlar" takip etmektedir. Devlet yurtlarında barınan öğrencilerin oranı ise örneğimizin sadece %13,4'ünden müteşekkildir. Ancak bu verinin, son iki yıldır uluslararası öğrencilerin devlet yurtlarına (KYK) yerleştirilme politikasında gerçekleştirilen köklü değişikliklerle birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut uygulamada devlet yurtlarına yeni uluslararası öğrenci yerleşimi yapılmadığı saha gözlemi olarak belirlenmiştir. Yalnızca toplam uluslararası öğrenci sayısının yaklaşık yüzde beşine tekabül eden Türkiye Bursları (YTB) burslusuz öğrencilerin bu

imkandan yararlanabildiğini, onların da son iki yıldır KYK yurtları yerine anlaşmalı vakıf yurtlarına yönlendirildiği görülmüştür. Bu nedenle örnekteki %13,4'lük oran, muhtemelen söz konusu politika değişikliğinden en az iki yıl önce yurtlara yerleşmiş öğrencileri temsil etmektedir.

Grafik 16. Barınma Türlerine Göre Dağılım (%)

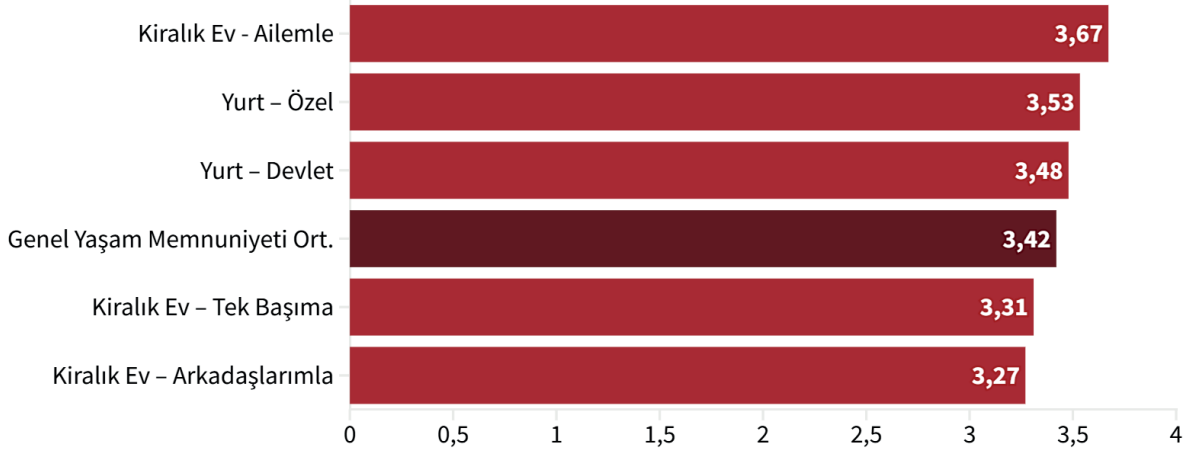
Barınma türleri arasındaki maliyet uçurumu, uluslararası öğrencilerin ekonomik yükünü doğrudan etkileyen en temel unsurdur. Genel toplamda öğrencilerin barınma için ayırdıkları aylık ortalama bütçe 6.777 TL olarak saptansa da bu tutar konaklama türüne göre önemli ölçüde değişmektedir. Başta tek başına kiralık evde yaşayan öğrenciler olmak üzere ailesiyle kiralık evde kalanlar görece yüksek bir maliyet yüküne katlanmaktadır.

Grafik 17. Ortalama Aylık Barınma Gideri (TL ve Dolar Bazında)

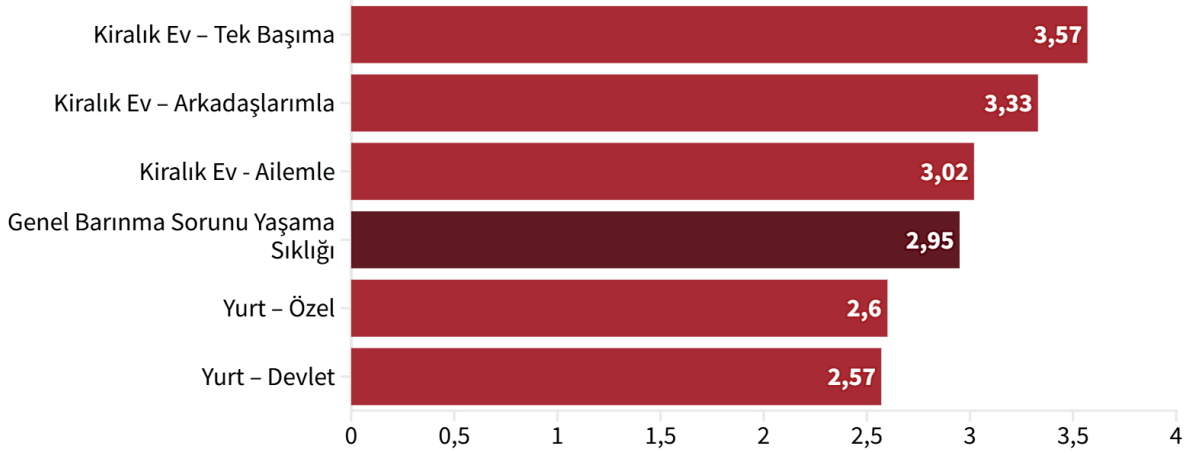
Not: Barınma giderleri, katılımcılara 2024-2025 eğitim yılında ödedikleri aylık barınma gideri sorularak elde edilmiştir. Dolar cinsinden hesaplamalarda, eğitim yılının ortalamasını temsil etmesi amacıyla Ocak 2025 ay sonu ABD doları kuru (1 USD=35,85 TL) esas alınmıştır.

Buna karşın, maliyetleri bölüşmek amacıyla arkadaşlarıyla eve çıkan öğrencilerde veya özel yurtları tercih edenlerde aylık barınma giderinin nispeten daha makul seviyelere gerilediği görülmektedir. Devlet yurtları ekonomik açıdan en erişilebilir barınma türü olmakla birlikte kontenjanların sınırlılığı ve politika değişikliği nedeniyle her öğrenci bu imkandan yararlanamamaktadır. Bu durum, özel barınma seçeneklerini tercih eden öğrenciler ile devlet yurdunda kalan öğrenciler arasında belirgin bir maliyet farkının doğmasına yol açmaktadır.

Grafik 18. Barınma Türüne Göre Türkiye’de Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (1-5 Puan)

Barınma maliyetlerindeki bu farklılaşma, öğrencilerin genel yaşam memnuniyetini de istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde etkilemektedir ($p < 0,05$). ANOVA analizi sonuçlarına göre, barınma türleri arasında yaşam memnuniyeti açısından bir farklılık söz konusudur. En yüksek memnuniyet puanına sahip olanlar, kendi evlerinde veya aileleriyle birlikte kiralık evde kalan öğrencilerdir. Devlet yurtlarında kalan öğrencilerin memnuniyet düzeyi, kiralık evde tek başına veya arkadaşlarıyla kalan öğrencilere kıyasla daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Bu bulgu devlet yurtlarının ekonomik açıdan en erişilebilir seçenek olmasıyla ilişkilendirilebilir.

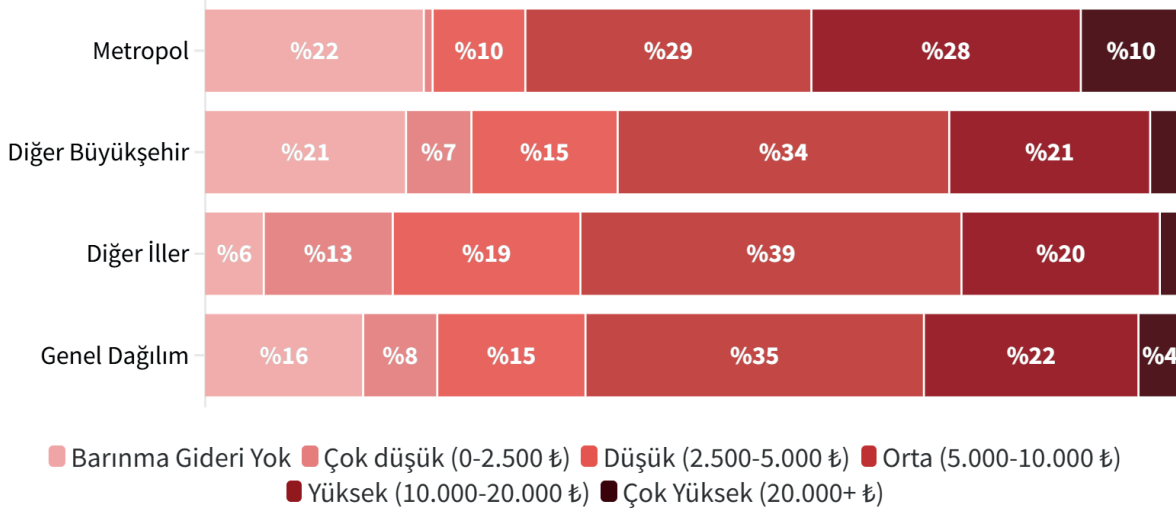

Grafik 19. Barınma Türüne Göre Barınma Sorunu Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)

Barınma türüne göre barınmaya ilişkin sorunların yaşanma düzeyi istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaşmaktadır ($p < 0,001$). Buna göre, kendi evinde ve tek başına kiralık evde kalan öğrencilerin barınmaya ilişkin sorun düzeylerinin görece daha yüksek olduğu; devlet ve özel yurtlarda kalan öğrencilerin barınma sorunlarının ise görece daha düşük seviyelerde kaldığı görülmektedir. Bu bulgu, kiralık konut piyasasına doğrudan dahil öğrencilerin kira bedelleri, sözleşme koşulları ve barınma güvencesi gibi alanlarda daha fazla sorun yaşadıklarına işaret ediyor olabilir.

Uluslararası öğrencilerin barınma tercihlerinin yerleşim ölçeğine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir ($p < 0,001$). Metropol kentlerde (İstanbul, Ankara ve İzmir) öğrenciler daha çok özel yurtlar ve aileyle birlikte kiralık evde kalma biçimlerine yönelirken arkadaşlarıyla kiralık evde ve devlet yurdunda kalma oranı görece düşüktür. Büyükşehirlerde barınma tercihleri daha dengeli

bir dağılım sergilemekte; büyükşehir olmayan şehirlerde ise öğrencilerin barınma tercihleri ağırlıklı olarak arkadaşlarıyla kiralık evde kalma ve tek başına eve çıkma yönünde yoğunlaşmaktadır. Bu durum yerleşim ölçeği küçük şehirlerde hem özel yurt imkanlarının kısıtlı olmasına hem de daha esnek ve erişilebilir konut piyasalarına işaret etmektedir.

Grafik 20. Yerleşim Ölçeğine Göre Barınma Gideri Dağılımı (%)

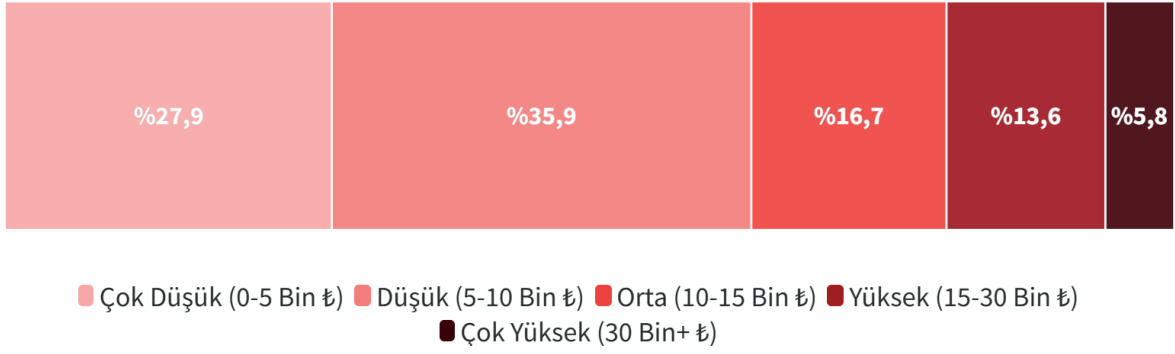
Not: Metropol kentler İstanbul, Ankara ve İzmir'i kapsamaktadır.

Barınma giderlerinin yerleşim ölçeğine göre dağılımı da istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p < 0,001$). Metropol kentler, yüksek ve çok yüksek barınma giderlerinin daha fazla şehirler şeklinde ayrışırken çok düşük barınma giderine sahip öğrenci oranı bu kentlerde oldukça sınırlıdır. Büyükşehirlerde barınma giderleri daha çok orta ve yüksek düzeylerde yoğunlaşmaktadır. Büyükşehir olmayan şehirler ise barınma giderlerinin en düşük görüldüğü kent grubu olarak öne çıkmakta, çok düşük barınma giderine sahip öğrencilerin önemli bir bölümü bu şehirlerde yaşamaktadır.

Bölgesel köken ile barınma durumu arasındaki ilişkiyi inceleyen ki-kare analizi sonuçları, konaklama tercihinin coğrafi bölgelere göre anlamlı düzeyde farklılaştığını göstermektedir ($p < 0,001$). Ortadoğu'dan gelen her iki öğrenciden biri ailesiyle birlikte kalmaktadır. Bu durumun temel sebebi, Türkiye'deki yerleşik göçmen kökenli Suriyeli öğrencilerin Ortadoğu grubundaki yoğunluğuyla ilişkilidir. Sahraaltı Afrika'dan gelen öğrenciler büyük oranda yurttan kalmayı (özel ve devlet) tercih ederken, Kuzey Afrika ve Güney Asya kökenli öğrenciler diğer gruplara göre daha fazla tek başına eve çıkma eğiliminde görülmektedirler. Balkanlar ve Avrupa'dan gelen öğrenciler ise diğer gruplardan ayrılarak daha çok devlet yurduna yönelmektedirler.

Harcama, Gelir Kaynakları ve Burs Durumu

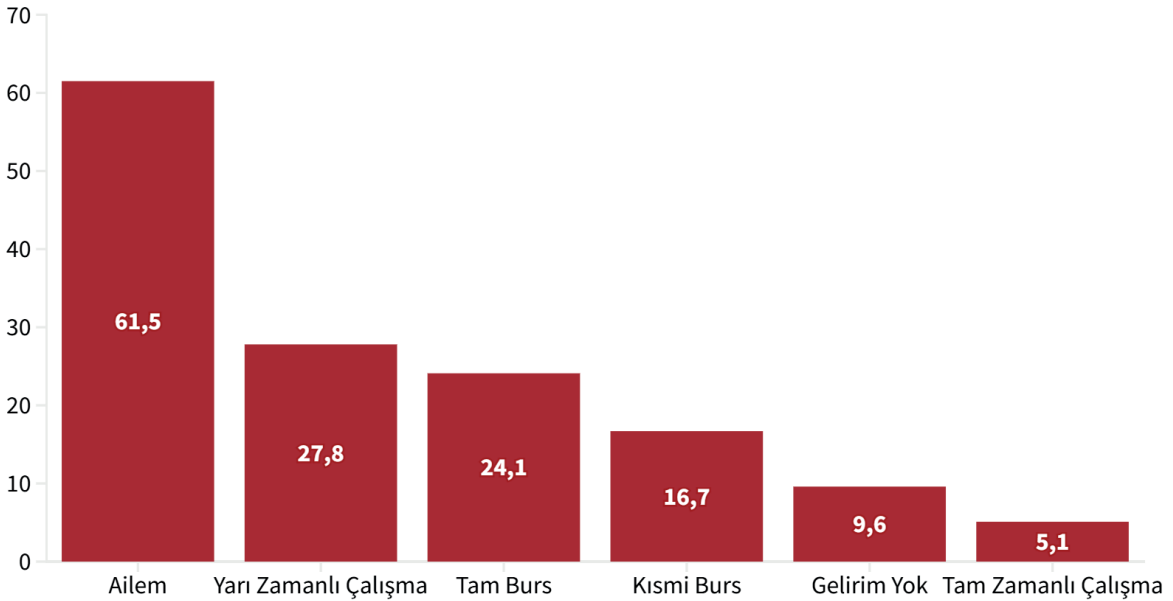
Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki ekonomik varlıklarını sürdürebilme kapasiteleri, barınma dışındaki temel yaşam giderleri ile bu giderleri karşılayan finansal kaynakların dengesine dayanmaktadır. 2024 yılı verilerine göre, öğrencilerin barınma hariç aylık ortalama harcaması 10.311 TL olarak saptanmıştır. Öğrencilerin beyan ettiği bu tutarlar üzerinden yapılan sınıflandırmaya göre, örneklemin %35,9'u "düşük", %27,9'u ise "çok düşük" harcama grubunda yer almaktadır. Buna karşılık, aylık harcaması 15.000 TL'nin üzerindeki öğrencilerin toplam payı %19,4'tür.

Grafik 21. Aylık Harcama Düzeylerine Göre Dağılımı (% 2024)

Not: Katılımcıların “2024 yılını düşündüğünüzde ayda ortalama kaç TL harcama yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri beyanlara dayanmaktadır.

Bu dağılım, uluslararası öğrencilerin önemli bir bölümünün Türkiye’de sınırlı bütçelerle yaşamlarını sürdürdüklerini, yüksek harcama kapasitesine sahip öğrenci grubunun ise görece dar bir kesimi temsil ettiğini göstermektedir. Harcama miktarları demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaşadığı şehir, bölüm ve aslen geldiği bölge) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu, düşük bütçeli yaşam tarzının uluslararası öğrenciler arasında genel bir standart haline geldiğine işaret etmektedir.

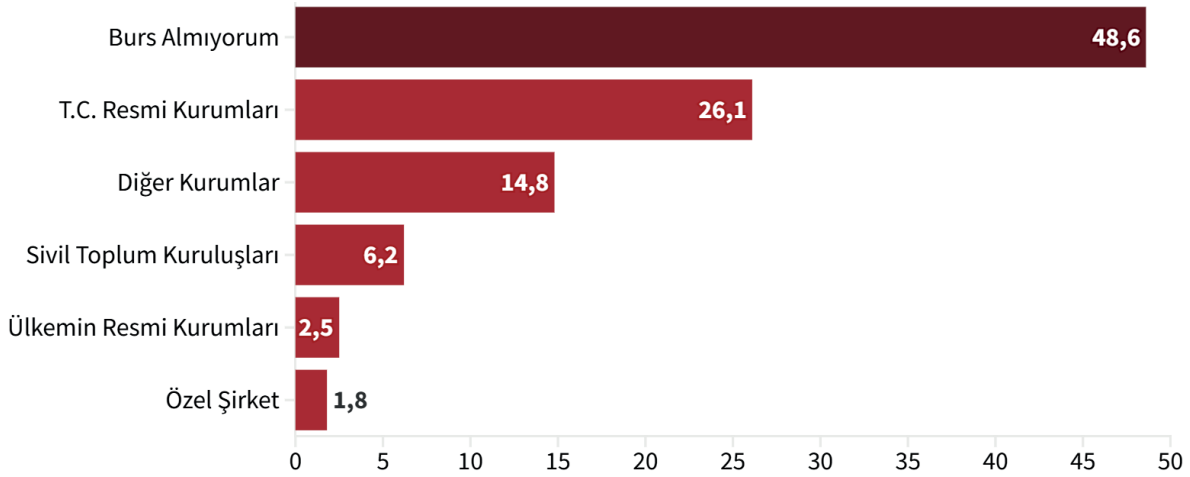
Grafik 22. Öğrencilerin Gelir Kaynakları (%)

Not: “Gelir kaynağınız nedir?” sorusuna verilen çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

Öğrencilerin harcamalarını finanse ettikleri kaynaklar incelendiğinde gelirlerinin büyük ölçüde birden fazla kaynaktan sağlandığı dikkat çekmektedir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda birincil gelir kaynağı ailedir. Her 10 öğrenciden 6’sının (%61,5) temel finansman kaynağı ailesidir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin yaklaşık üçte biri (%32,8) eğitim alırken aynı zamanda çalışmaktadır. Özellikle yarı zamanlı çalışma eğilimi (%27,8) uluslararası öğrenciler arasında yaygın bir geçim stratejisi haline gelmiştir. Öğrencilerin %24,1’i tam burs, %16,7’si ise kısmi burs imkanlarından yararlandığını ifade etmiştir.

Gelir kaynakları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde ise finansal yönetim eğilimleri bakımından istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar göze çarpmaktadır ($p<0,001$). Erkek öğrencilerde işgücüne katılım yoluyla gelir elde etme oranı %39 iken kadın öğrencilerde bu oran %20,2 seviyesindedir. Buna karşılık kadın öğrencilerde aile kanalıyla sağlanan finansal desteğe yönelim (%72,2), erkek öğrencilere (%54,3) oranla çok daha baskın bir kaynak teşkil etmektedir. Bu bulgular, kadın öğrencilerin ekonomik açıdan aile desteğine daha fazla bağımlı bir finansman yapısına sahip olduğunu, erkek öğrencilerin ise çalışma temelli gelir stratejilerine daha fazla yöneldiğini göstermektedir.

Burs ekosistemi incelendiğinde, anket kapsamındaki uluslararası öğrencilerin %26,9'unun Türkiye Cumhuriyeti resmi kurumlarından (YTB, KYK vb.) destek aldığı görülmektedir. Ancak bu oran, Türkiye genelindeki resmi verilerle kıyaslandığında dikkat çekici bir farklılık arz etmektedir. Ülke genelinde resmi makamlarca sağlanan bursların (KYK, Diyanet, YTB vb.) tüm uluslararası öğrencilere oranı yaklaşık %5 seviyesinde seyretmektedir (Polat, 2024; Alkın, 2024).

Grafik 23. Burs Kaynaklarına Göre Dağılımı (%)

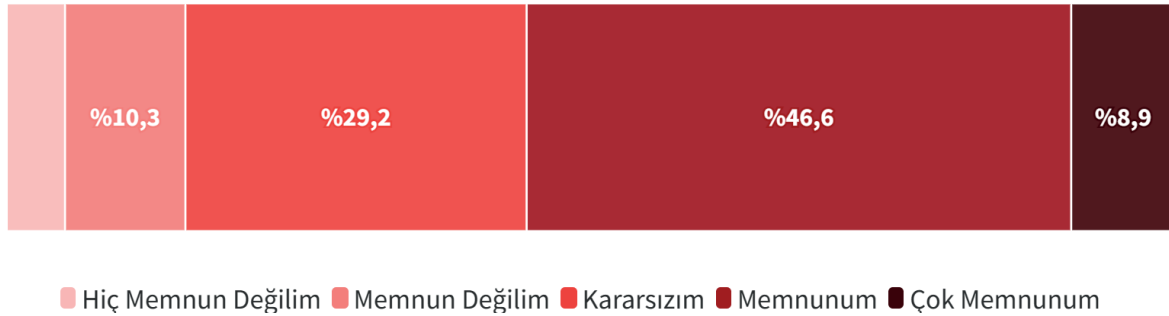
Anket sonuçlarında görülen %26,9'luk bursluluk oranı, araştırmaya katılan grubun Türkiye genelindeki uluslararası öğrenci profiline kıyasla finansal açıdan daha yoğun desteklenen bir kesimi yansıtmaktadır. Bu durum, Türkiye genelindeki uluslararası öğrencilerin önemli bir kısmının harç ücretleri ve barınma maliyetleri gibi temel giderleri, hem kamu desteği almaksızın kendi imkanlarıyla karşıladığı durumuyla hem de resmi makam verisiyle birlikte değerlendirilmelidir. Örneklem genelinde öğrencilerin %61,5'inin gelir kaynağının aile desteği olması ve üçte birinin okurken çalıştığını ifade etmesi, bursa erişimi olmayan kitle üzerindeki mali yükün boyutlarına işaret etmektedir. Bunu destekler biçimde burs almıyorum diyen öğrenciler barınma ve harç ödemesinde bariz bir şekilde daha fazla sorun yaşadığını belirtmiştir ($p<0,001$).

Öğrencilerin gelir kaynakları ile aylık harcama miktarları arasındaki ilişki incelendiğinde, çalışma durumunun harcama kapasitesi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p<0,001$). Yapılan t-testi sonuçlarına göre, Türkiye'de bir işte (yarı veya tam zamanlı) çalışan uluslararası öğrencilerin barınma dışı aylık harcama ortalaması 12.869 TL iken, çalışmayan öğrencilerde bu tutar 9.141 TL'dir. Buna karşın, burs alıp almama durumunun harcama miktarı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark yaratmaması, bursun harcama kapasitesini artıran bir lüks aracı değil, temel ihtiyaçları karşılayan bir ikame aracı olduğunu göstermektedir.

Yaşam Memnuniyeti ve Sorunlar

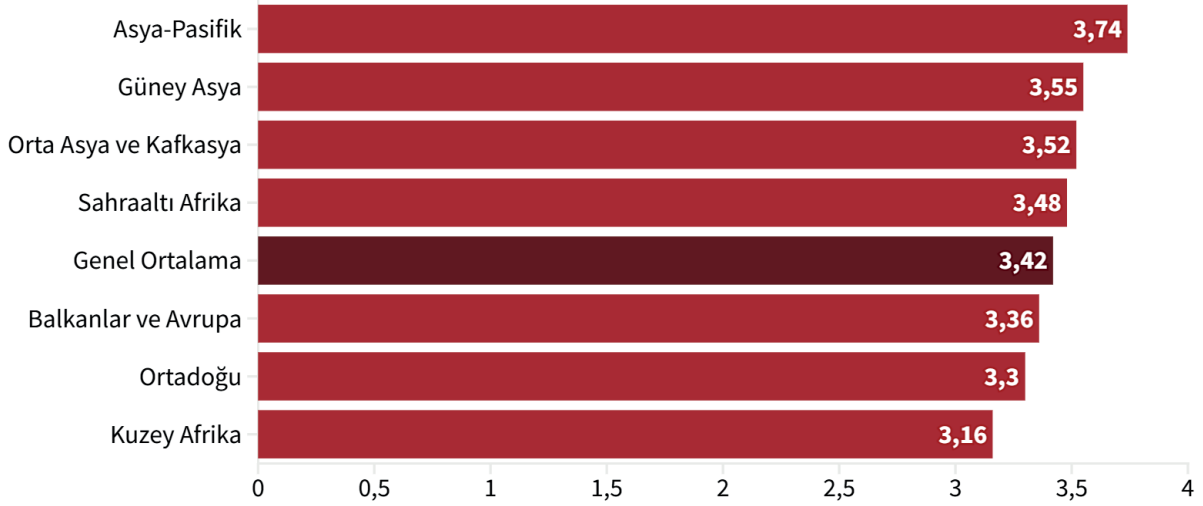
Uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki eğitim süreçlerini bir bütün şeklinde nasıl deneyimlediklerini anlamamanın temel yollarından biri, onların genel yaşam memnuniyetlerini ve bu memnuniyeti şekillendiren gündelik sorunları analiz etmektir. Bu analizler, öğrencilerin Türkiye’deki deneyimlerini sosyal ve duygusal bir uyum süreci olarak nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koyması bakımından kritik bir öneme sahiptir.

Bu sebeple, uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki deneyimlerini sosyal ve duygusal uyum süreci şeklinde nasıl anlamlandırdıkları da dikkate alınmıştır. Bu çerçevede, araştırmaya katılan öğrencilerin Türkiye’deki genel yaşam memnuniyetleri, 1 (hiç memnun değil) ile 5 (çok memnun) arasında değişen 5’li likert ölçeği üzerinden ölçülmüştür. Örneklemin genel memnuniyet ortalaması 3,42 oranında saptanmıştır. Bu puan, öğrencilerin Türkiye’deki yaşamlarına dair memnuniyet düzeyinin orta seviyenin biraz üzerinde olduğunu göstermektedir.

Grafik 24. Türkiye’deki Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (%)

Veriler incelendiğinde, öğrencilerin yarısından fazlasının (%55,5) Türkiye’deki yaşamından “memnun” veya “çok memnun” bulunduğu görülmektedir. Buna karşın, her beş öğrenciden biri (%19,9) yaşamından memnun olmadığını beyan etmektedir. Örneklemin yaklaşık üçte birinin (%29,2) ise “kararsız” grupta kümelenmesi, yaşam memnuniyetinin belirli hassas dengelere bağlı olduğunu ve yaşanacak olumlu veya olumsuz gelişmelerin bu grubu her iki yöne de çekebileceğini göstermektedir.

Grafik 25. Bölgelere Göre Yaşam Memnuniyeti Düzeyi (1-5 Puan)

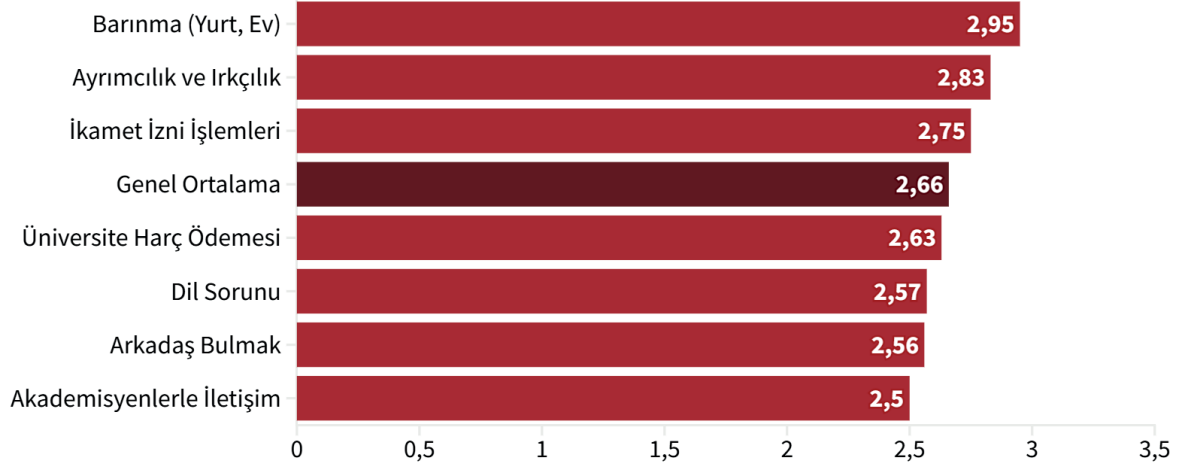
Asya-Pasifik (3,74) ve Güney Asya (3,55) kökenli öğrenciler, örneklem ortalamasının (3,42) üzerinde bir puanla en olumlu profili çizmektedir. Bu grupları, ortalamaya yakın seyreden Orta Asya ve Kafkasya (3,52) ile Sahraaltı Afrika (3,48) bölgeleri takip etmektedir. Buna karşın, Kuzey Afrika (3,16) ve Ortadoğu (3,30) bölgelerinden gelen öğrencilerin memnuniyet puanları genel ortalamasının altında kalarak örneklemin en düşük değerlerini oluşturmaktadırlar. Özellikle bu iki grup için gözlemlenen düşük memnuniyet düzeyleri, raporun genelinde saptanan barınma ve ayrımcılık gibi temel yapısal sorunlarla doğrudan ilişkilidir.

Yaşanan Sorunlar ve Deneyimler

Öğrencilerin beyan ettiği bu memnuniyet puanları, yalnızca sayısal göstergelerden ibaret olmayıp gündelik hayatta karşılaşılan yapısal ve sosyal engellerle doğrudan ilişkilidir. Nitekim, yaşam memnuniyeti ile öğrencilerin karşılaştıkları sorunların ortalama puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,001$).

Bu bulgu, öğrencilerin karşılaştıkları sorunların (barınma, bürokrasi, ikamet, harç giderleri vb.) yoğunluğu arttıkça Türkiye'ye ilişkin genel memnuniyet düzeylerinin doğrusal bir şekilde azaldığına işaret etmektedir. Bu çerçevede, yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkileyen sorun alanlarının analiz edilmesi önem taşımaktadır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki gündelik yaşamlarını zorlaştıran unsurlar, yapısal engellerden sosyal uyum süreçlerine kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Öğrencilerin çeşitli konularda yaşadıkları sorunların düzeyi 1 (hiç sorun yaşamadım) ile 5 (her zaman sorun yaşadım) arasında puanlanmıştır. Elde edilen bulgular en çok sorun yaşanan konuları ortaya koymaktadır.

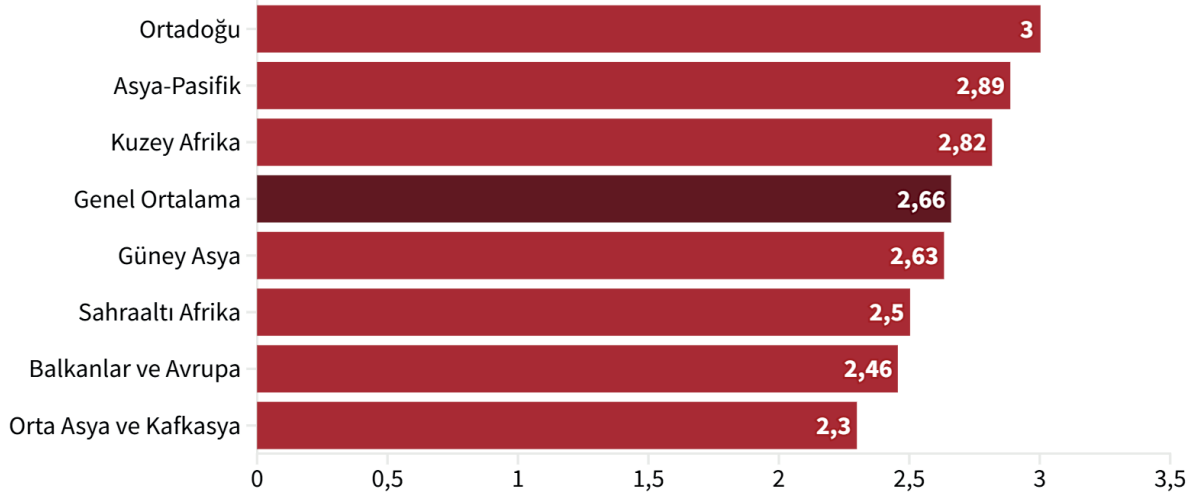
Grafik 26. Konusuna Göre Ortalama Sorun Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)

Not: 1= "hiç sorun yaşamadım", 5= "çok sık sorun yaşadım" anlamına gelmektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin genel ortalama puan 2,66 şeklinde saptanmıştır. Tekil sorun alanlarına bakıldığında, öğrencilerin en yüksek düzeyde sorun bildirdiği alan 2,95 puan ile barınmadır. Barınmayı, ayrımcılık ve ırkçılık (2,83) ile bürokratik bir zorluk konumunda öne çıkan ikamet izni işlemleri (2,75) takip etmektedir. En düşük sorun puanları ise akademisyenlerle iletişim ve arkadaş bulma gibi sosyal etkileşim alanlarında görülmüştür. Bu tablo, uluslararası öğrencilerin temel sorununun kampüs içi sosyal ilişkilerden ziyade kampüs dışındaki ekonomik ve idari koşullar olduğunu kanıtlamaktadır.

Sorunların yaşanma sıklığı ve şiddeti, öğrencilerin demografik özelliklerine göre birtakım farklılıklar göstermektedir. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kadın öğrencilerin sorun ortalaması (2,73) erkek öğrencilere (2,60) göre bir miktar daha yüksekse de bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu durum, uluslararası öğrencilerin sorun algılarının cinsiyetten bağımsız olarak tüm öğrenci grubunu benzer şekilde etkilediğine işaret etmektedir.

Sorunların yaşanma sıklığı ve şiddetinin, öğrencilerin aslen geldikleri bölgeye göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir. Yapılan ANOVA sonuçları, genel sorun ortalamasının bölgelere göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde ayrıştığını ortaya koymaktadır ($p < 0,001$). Bu bulgu, uluslararası öğrencilerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunların bölgesel arka plan, sosyokültürel yakınlık ve yapısal uyum düzeyleriyle yakından ilişkisinin bulunduğunu göstermektedir.

Grafik 27. Bölgelere Göre Ortalama Sorun Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)

Not: 1= "hiç sorun yaşamadım", 5= "çok sık sorun yaşadım" anlamına gelmektedir.

Genel ortalamaya göre, sorunlara ilişkin ortalama puanların Ortadoğu kökenli öğrencilerde daha yüksek olduğu (3,00) görülmektedir. Bu grubu Asya-Pasifik (2,89) ve Kuzey Afrika (2,82) bölgelerinden gelen öğrenciler izlemektedir. Buna karşılık, Orta Asya ve Kafkasya (2,30) ile Balkanlar ve Avrupa (2,46) kökenli öğrencilerin sorun ortalamalarının görece daha düşük olduğu görülmektedir.

Temel sorun alanları incelendiğinde, barınma ve ekonomik yüklerin bölgesel farklılıkların en belirgin biçimde ortaya çıktığı başlıklar olduğu görülmektedir ($p < 0,001$). Barınmaya ilişkin sorunların ortalama puanları Ortadoğu (3,37) ve Kuzey Afrika (3,35) kökenli öğrencilerde daha yüksekken, Orta Asya ve Kafkasya (2,66) ile Asya-Pasifik (2,66) bölgelerinden gelen öğrencilerde görece daha düşük düzeylerde seyretmektedir. Benzer şekilde üniversite harç ödemelerine ilişkin sorunların da özellikle Ortadoğu (3,14) ve Kuzey Afrika (3,00) kökenli öğrencilerde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşılık Balkanlar ve Avrupa kökenli öğrenciler bu alanda belirgin biçimde daha az sorun bildirmiştir (1,89). Bu tablo, ekonomik kırılganlıkların ve ülkeler arası gelir farklarının öğrencilerin Türkiye'deki yaşam deneyimleriyle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

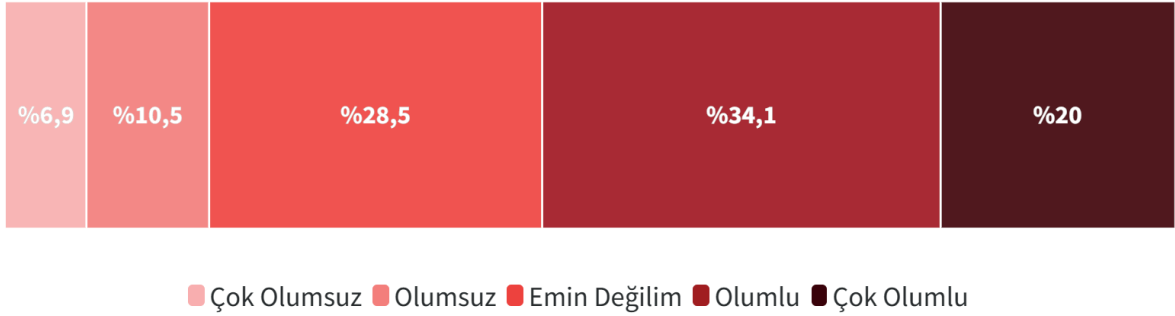
Dil sorunu da bölgesel ayrışmanın en keskin biçimde gözlemlendiği alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır ($p < 0,001$). Asya-Pasifik (3,50) ve Ortadoğu (2,82) kökenli öğrenciler dil engelini daha yoğun yaşadıklarını belirtirken Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrencilerin dil sorununa ilişkin ortalama puanlarının düşük olduğu görülmektedir (1,77). Bu bulgu, dil ailesi yakınlığının gündelik yaşam ve sosyal etkileşim süreçlerinde belirleyici bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir.

Sosyal uyum ($p < 0,05$) ve akademik etkileşim ($p < 0,01$) alanları genel bakımdan daha düşük sorun düzeylerine sahip olmakla birlikte bu başlıklarda da bölgesel farklılıkların sürdüğü görülmektedir. Arkadaş bulmaya ilişkin sorun ortalamaları Asya-Pasifik (3,08) kökenli öğrencilerde görece daha yüksekken Orta Asya ve Kafkasya (2,26) ile Sahraaltı Afrika (2,33) kökenli öğrenciler daha düşük düzeylerde sorun bildirmektedir. Akademisyenlerle iletişim alanında ise Ortadoğu kökenli öğrencilerin sorun ortalamasının görece yüksek (2,77), buna karşılık Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrencilerde daha düşük olduğu görülmüştür (2,12). Bu durum, üniversite içindeki sosyal kabulün dahi öğrencinin geldiği bölge ve sahip olduğu kültürel bağlardan kopuk olmadığını göstermektedir.

İkamet İzni

2023 yılının sonunda uluslararası öğrenciler için en önemli gündem maddelerinden biri, ikamet belgelerinin doğrudan üniversitelere teslim edilmesi yönündeki yeni düzenleme olmuştur. Bu doğrultuda İçişleri Bakanlığı ve YÖK Başkanlığı arasında imzalanan “Uluslararası Öğrencilerin İkamet İzni Başvurularına İlişkin İş Birliği Protokolü” bürokratik süreçlerin üniversite çatısı altında kolaylaştırılmasını hedeflemiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023).

Bu sürecin işleyişine dair öğrenci görüşleri incelendiğinde (çok olumsuz=1, çok olumlu=5), ortalamanın 3,50 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %54,1'i bu yeni uygulamayı “olumlu” veya “çok olumlu” bulurken sürecin “olumsuz” veya “çok olumsuz” olduğunu düşünenlerin oranı %17,4 seviyesinde kalmıştır. Örneklemin %28,5'i ise bu konuda kararsız bir tutum sergilemektedir.

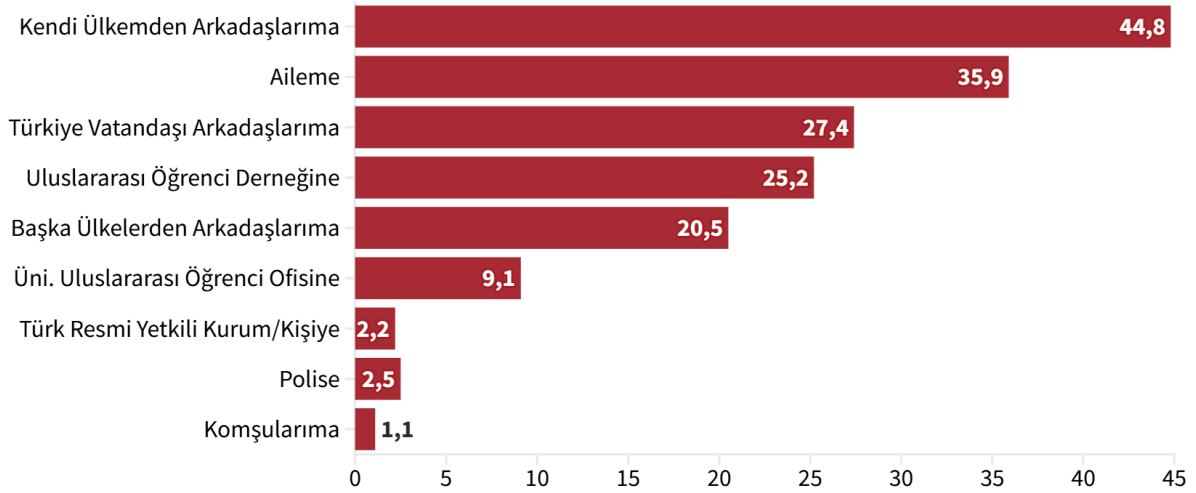

Grafik 28. Yeni İkamet Belgesi Teslim Uygulamasına İlişkin Değerlendirmeleri (%)

İstatistiksel analizler, ikamet belgesinin teslim edilme zorunluluğuna ilişkin memnuniyetin, genel yaşam memnuniyeti ile anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki içerisinde bulunduğunu göstermektedir ($p < 0,001$). Bu bulgu, idari süreçlerdeki iyileştirmelerin ve bürokratik kolaylıkların, öğrencilerin Türkiye’deki yaşamlarına ilişkin genel memnuniyet algısıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Sorunlarla Baş Etme Mekanizmaları

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’deki yaşamları sırasında karşılaştıkları sorunlarla nasıl başa çıktıkları ve bu süreçte hangi destek mekanizmalarına başvurdukları, toplumsal uyumun en kritik göstergelerinden biridir. Araştırma kapsamında öğrencilere bir sorunla karşılaştıklarında ilk kime danıştıkları sorulmuş ve elde edilen bulgular, enformel sosyal ağların kurumsal yapılardan çok daha baskın çıktığını ortaya koymuştur.

Grafik 29. Sorun Yaşandığında İlk Başvurulan Kanallar (%)

Not: Katılımcılar en fazla iki seçeneği işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

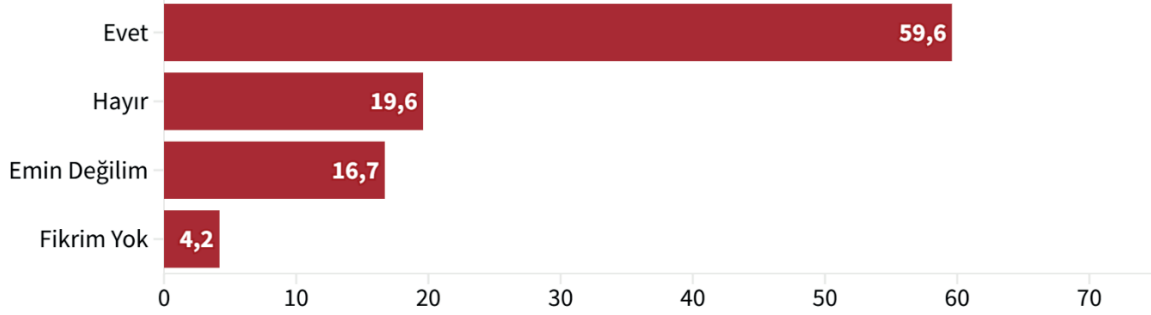
Bulgulara göre, öğrencilerin %44,8'i ilk başvurulacak merciyeye “kendi ülkemden olan arkadaşlarım” yanıtını vermiştir. Bunu sırasıyla %35,9 ile “aile” ve %27,4 ile “Türkiye vatandaşı arkadaşlar” takip etmektedir. Dikkat çekici bir bulgu olarak, üniversitelerin bünyesindeki uluslararası öğrenci ofisleri ve resmi kurumlar başvuru listesinin en alt sıralarında yer almaktadır.

Başvuru davranışları cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir temel farklılık öne çıkmaktadır. Erkek öğrencilerin sorun yaşadıklarında kendi ülkelerinden arkadaşlarına başvurma eğilimi, kadın öğrencilere kıyasla daha yüksektir ($p < 0,01$), kadın öğrencilerin ailelerine danışma oranı erkek öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksektir ($p < 0,001$). Bu durum uluslararası öğrencilerin aile bağları ve akran ilişkilerinin destek mekanizmaları içindeki rolünün cinsiyet temelinde farklı biçimlerde tezahür ettiğini göstermektedir.

Gelinen bölgeye göre başvuru davranışları incelendiğinde ise kendi ülkesinden arkadaşlara başvurma davranışının ($p < 0,05$) özellikle Sahraaltı Afrika, Ortadoğu ve Kuzey Afrika kökenli öğrencilerde daha güçlü olduğu görülmektedir. Aileye başvurma davranışı da bölgesel kökene göre anlamlı düzeyde ayrılmaktadır ($p < 0,01$). Ortadoğu kökenli öğrencilerin diğer bölgelere nazaran ailelerine danışma oranlarının görece yüksek olması, yerleşik göçmen kökenli Suriyeli öğrencilerin belli bir kısmının Türkiye’de aileleriyle yaşamıyla ilişkilendirilebilir.

Ayrımcılık Yaşama Durumu

Uluslararası öğrencilerin, pek çok ülkedeki gibi, günlük hayatlarında ve akademik hayatlarında karşılaşılabilecekleri önemli bir sorun, ayrımcılık yaşama durumudur. Bakıldığında, ayrımcılık yaşadığını ifade eden öğrenci oranı %59,6 gibi yüksek bir orandır.

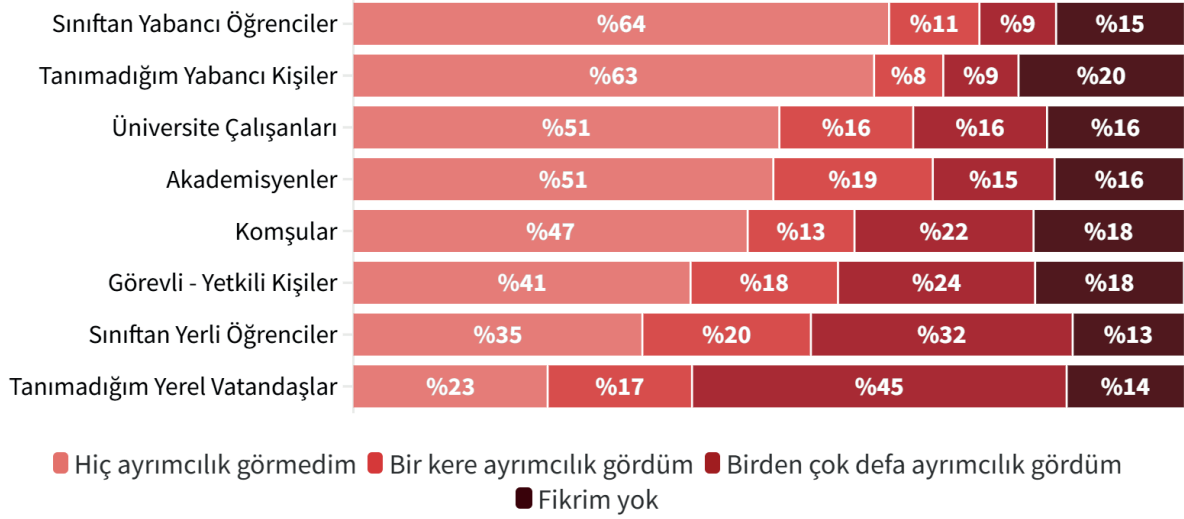
Grafik 30. Türkiye’de Yaşanılan Süre Boyunca Ayrımcılık Yaşayıp Yaşamama Durumu (%)

Bölge açısından bakıldığında, “Evet” diyenler arasında Ortadoğu kökenli öğrenciler %28,9 ile en yüksek orana sahiptir. Nitekim Ortadoğu kökenli öğrenciler, örneklem içinde de en geniş grubu oluşturmaktadır (%24,1). Orta Asya ve Kafkaslar kökenli öğrenciler ise örneklemde %17,3 oranında bulunsa da ayrımcılık yaşama durumuna “Evet” diyenler arasında %11,7 oranındadır. Diğer bölgelerden gelenlerin “Evet” diyenler arasındaki oranları, örneklemdeki oranlarıyla hayli yakındır. Bu durum, ayrımcılık yaşama durumunun Ortadoğu kökenli öğrencilerde görece yüksek, Orta Asya ve Kafkaslar kökenli öğrencilerde görece düşük seyrettiğini gösterir. Ancak her bölgede, Orta Asya ve Kafkaslar hariç, bu soruya “Evet” diyenlerin oranı %50’nin üstündedir.

Tablo 7. Yerleşim Ölçeğine Göre Ayrımcılık Yaşama Durumu

Yerleşim Ölçeği		Evet	Hayır	Fikrim Yok	Emin Değilim	Toplam
Diğer İller	Sayı (n)	104	46	11	21	182
	Yüzde (%)	57,14	25,27	6,04	11,54	100
Büyükşehir	Sayı (n)	224	62	12	71	369
	Yüzde (%)	60,70	16,80	3,25	19,24	100
Toplam	Sayı (n)	328	108	23	92	551
	Yüzde (%)	59,53	19,60	4,17	16,70	100

Ayrımcılık yaşama durumu; bölüm, cinsiyet veya sınıfında bulunan uluslararası öğrenci sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır. Buna karşılık, öğrencilerin büyükşehirde öğrenim görüp görmemesine göre verilen cevaplar ki kare testinde anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Ayrımcılık yaşama durumuna ilişkin yanıtlar incelendiğinde büyükşehirlerde “Evet” yanıtının, diğer illerde ise “Hayır” yanıtının ufak bir farkla da olsa öne çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, büyükşehirlerdeki öğrencilerin %19,2’si “Emin değilim” demiştir. Bu oranın 71 öğrenciye tekabül etmesi ilginçtir. Ayrımcılığın büyükşehir ortamında daha örtük ve dolaylı yaşanması, dolayısıyla algılanmasının zorlaşması muhtemeldir.

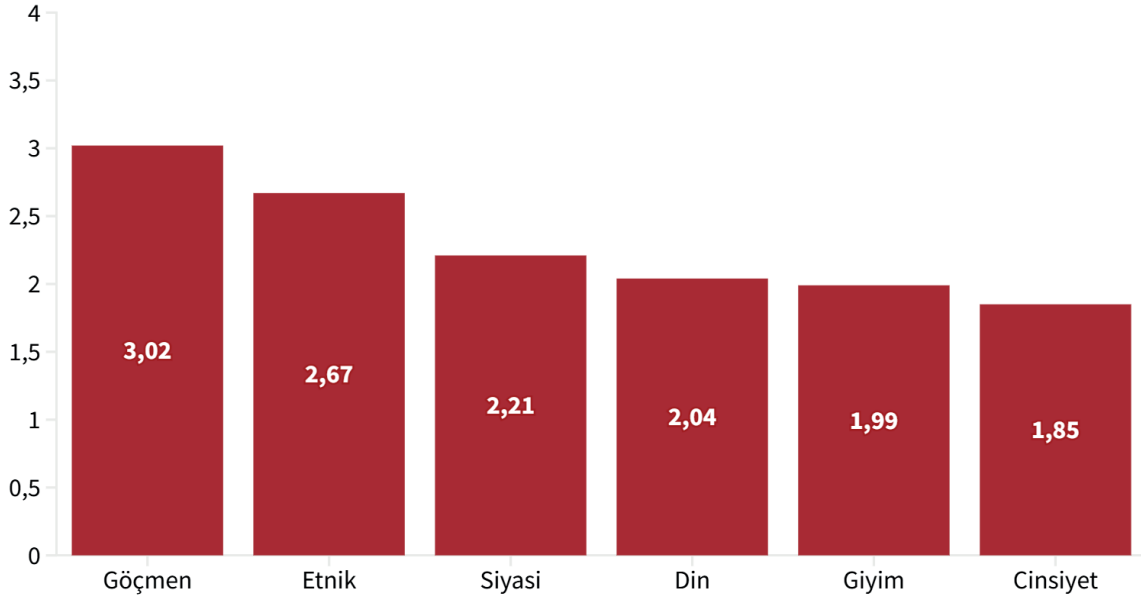
Grafik 31. Türkiye’de Yaşanan Ayrımcılığın Kaynağı ve Sıklığı (%)

Bu noktada, öğrencilere kimler tarafından ayrımcılık yapıldığı önem kazanmaktadır. Tabloya bakıldığında, uluslararası öğrencilerin en sık ayrımcılık gördüğü grubun “tanımadığım yerel vatandaşlar” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %17,4’ü bir defa, %45,1’i ise birden çok defa “tanımadığım yerel vatandaşlar”dan ayrımcılık gördüğünü ifade etmiştir. Tanımadıkları yerel vatandaşlardan ayrımcılık gördüğünü ifade eden öğrenci oranı toplamda %62,5’tir. Bu grupta “tanımadığım” ifadesi kritiktir: Uluslararası öğrencilerin kalıcı veya sürekli temas içinde bulunmadıkları günlük etkileşimlerde ayrımcılığı daha çok yaşadığı düşünülebilir.

Ancak manidar biçimde, ikinci sırada ise “sınıftan veya bölümden yerli öğrenciler” cevabı gelmektedir. Bu gruptan bir defa ayrımcılık gördüğünü ifade eden oranı %20,3; birden çok defa gördüğünü ifade eden oranı ise %31,5’tir. Toplamda öğrencilerin %51,8’i bu gruptan ayrımcılık gördüğünü ifade etmiştir. İnsan hak ve hürriyetlerine daha saygılı ve korunaklı bir ortam sunması beklenen üniversitelerde ayrımcılığın varlığı önemli bir tartışma alanı olarak öne çıkmaktadır.

Üçüncü sırada ise “görevli veya yetkili kişiler” seçeneği gelmektedir. Bu gruptan bir defa ayrımcılık gördüğünü ifade eden öğrenci oranı %17,8; birden çok defa ayrımcılık gördüğünü ifade eden öğrenci oranı ise %23,7’dir. Toplamda uluslararası öğrencilerin %41,5’i görevli veya yetkili şahıslardan ayrımcılık gördüğünü ifade etmiştir. Burada belli bir kurum kastedilmese de uluslararası öğrencilerin sıklıkla karşılaştıkları kurum ve kuruluşların bu noktada ayrımcılığa karşı önlem alması gerektiği söylenebilir.

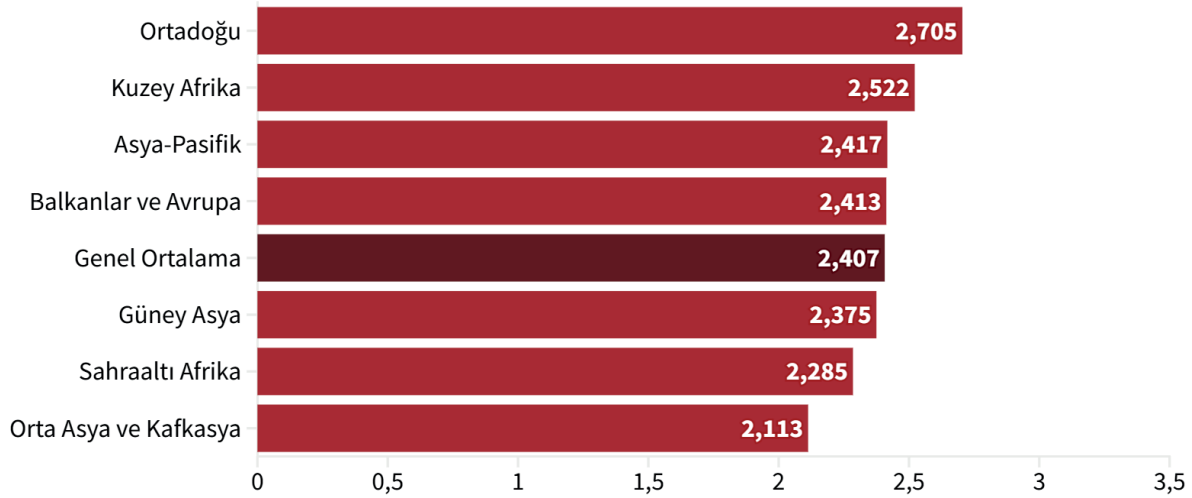
Uluslararası öğrencilerin en az ayrımcılık gördüğü gruplar; sınıftan veya bölümden uluslararası öğrenciler ile tanımadıkları yabancılar şeklindedir. Bunlardan sonra sırasıyla; üniversite çalışanları (%32), akademisyenler (%33) ve komşulardan (%34) en az bir defa ayrımcılık görme oranları görece düşük düzeylerde seyretmektedir.

Grafik 32. Ayrımcılık Türlerinin Algılanan Düzeyi (1-5 Puan)

Not: Katılımcıların "Ayrımcılık türlerinin hangisini şahsen gördünüz veya yaşadınız?" sorusuna verdikleri yanıtları göstermektedir.

Uluslararası öğrencilere ayrımcılık türlerini ne sıklıkla şahsen gördükleri yahut yaşadığı sorulduğunda ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. En sık görülen ayrımcılık türü göçmen ayrımcılığıdır. Göçmen ayrımcılığı, birçok bakımdan örtüştüğü etnik ayrımcılık tarafından takip edilmektedir. Bunların akabinde gelen siyasi ayrımcılık esasen düşük bir ortalama puana sahiptir. Din, giyim ve cinsiyet ayrımcılıkları da son derece düşüktür. Bu nedenle göçmen ayrımcılığının diğerlerine göre öne çıktığı söylenebilir. Uluslararası öğrencilerin farklı ayrımcılık türlerini görme sıklığı; çalışma durumu, cinsiyet, büyükşehirde olma ve bölüme göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir.

Grafik 33. Bölgelere Göre Ayrımcılık Yaşama Sıklığı (1-5 Puan)

Göçmen ayrımcılığı noktasında Ortadoğu kökenli öğrencilerin 3,4 gibi yüksek bir görülme sıklığı ifade etmesi dikkat çekicidir. Buna mukabil Sahraaltı Afrika ve Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrenciler sırasıyla 2,9 ve 2,6 gibi en düşük ortalama görülme sıklığına sahiptir. Yapılan post-hoc testlerde de Ortadoğu ile diğer iki bölgenin puanlarının anlamlı şekilde ters düştüğü görülmüştür. Bir diğer ifadeyle Ortadoğu kökenli öğrencilerin göçmen ayrımcılığına maruz kalma durumu anlamlı şekilde yüksektir.

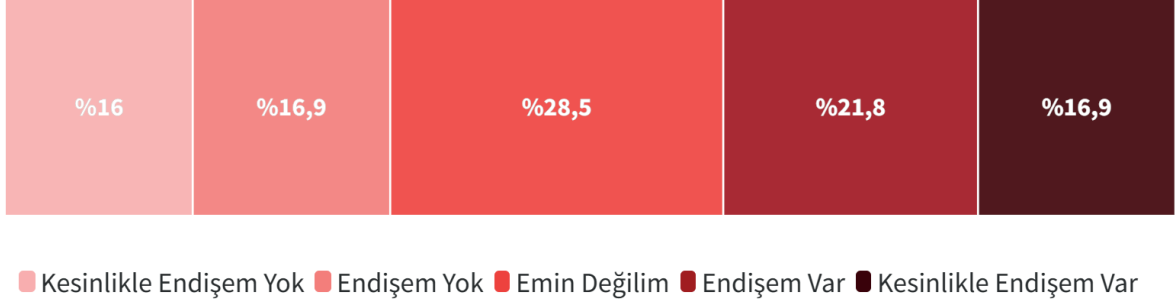
Tablo 8. Bölgelere ve Ayrımcılık Türlerine Göre Ayrımcılık Düzeyi (1-5 Puan)

Bölge	Göçmen	Etnik	Siyasi	Din	Giyim	Cinsiyet
Ortadoğu	3,41	3,19	2,55	2,23	2,21	2,09
Kuzey Afrika	3,26	2,58	2,30	2,23	1,93	1,84
Asya-Pasifik	2,76	2,76	2,16	2,03	1,97	1,82
Balkanlar ve Avrupa	2,94	2,78	2,42	2,25	1,97	2,08
Güney Asya	3,11	2,62	2,15	1,78	1,88	1,70
Sahraaltı Afrika	2,89	2,57	1,90	1,95	1,99	1,70
Orta Asya ve Kafkasya	2,60	2,07	2,13	1,92	1,80	1,76

Genel durumda ayrımcılık görme sıklığıyla en çok Ortadoğu kökenli öğrencilerde karşılaşılmaktadır (2,7). Bunu takiben Kuzey Afrika (2,5) ve Asya-Pasifik (2,42) kökenli öğrenciler gelmektedir. Asya-Pasifik kökenli öğrencilerin etnik ayrımcılık ve giyim ayrımcılığı konularında üç bölgenin içinde en üstte yer aldığı görülmektedir. Genelde ayrımcılık görme sıklığı yüksek olmayan Balkanlar ve Avrupa kökenli öğrenciler ise etnik, din ve cinsiyet ayrımcılığı konusunda ilk üç sırada yer almaktadır.

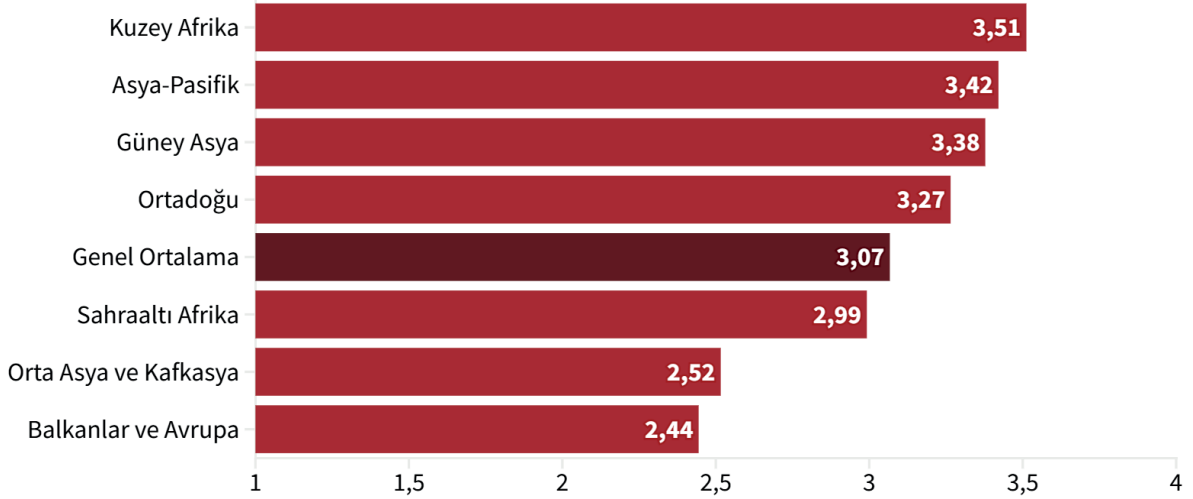
En düşük ayrımcılık görme sıklığı ise Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrencilerdedir. Bu bölgelerden gelen öğrencilerin hem dil bakımından Türkçeye yatkınlığı hem de soydaşlık bağı sayesinde ayrımcılığa en az maruz kaldıkları düşünülmektedir. En düşük ikinci grup ise Sahraaltı Afrika kökenli öğrencilerdir (2,3). Ancak bu bölgeden gelen öğrenciler, giyim ayrımcılığı konusunda en yüksek ikinci frekans ortalamasına sahip görünmektedir.

Ayrımcılık türlerine göre en düşük frekanslar; cinsiyet ayrımcılığı noktasında Sahraaltı Afrika kökenli öğrencilerde (1,7); yine cinsiyet ayrımcılığında Güney Asya kökenli öğrencilerde (1,7); din ayrımcılığı konusunda Güney Asya kökenli öğrencilerde (1,8) ve cinsiyet ayrımcılığı konusunda Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrencilerde (1,76) görülmektedir.

Grafik 34. Gelecekte Ayrımcılık Yaşama Endişesi Durumu (%)

Uluslararası öğrenciler “Gelecekte ayrımcılık yaşama endişeniz var mı?” sorusuna görece dengeli bir dağılımda cevap vermiştir. Bu soruya verilen cevapları üçe indirdiğimizde öğrenciler, %36,7 oranında endişem var, %28,5 oranında emin değilim, %32,9 oranında endişem yok demiştir. Ancak cinsiyete göre bu soruya verilen cevaplar anlamlı bir fark arz eder: Erkeklerin ortalaması 2,9 iken kadınların ortalaması 3,3’tür ($p < 0,001$).

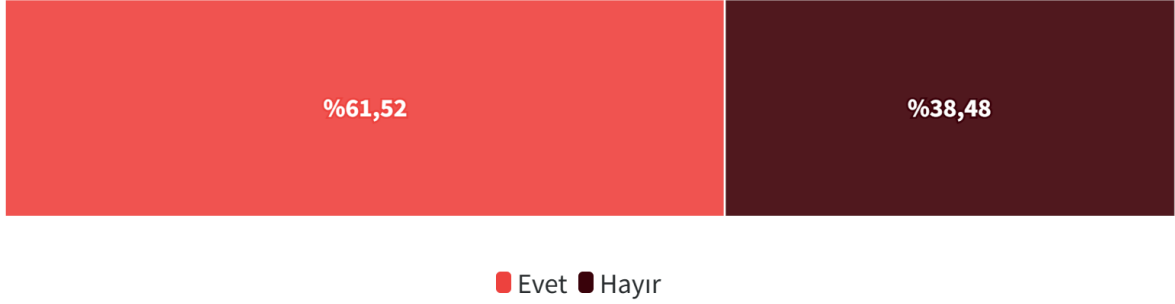

Grafik 35. Bölgelere Göre Gelecekte Ayrımcılık Yaşama Endişesi Düzeyi (1-5 Puan)

Bölge bazında bakıldığında, ayrımcılık endişesi en yüksek grubun Kuzey Afrika (3,5), onun ardından gelen grubun ise Asya-Pasifik kökenli öğrenciler olduğu görülmektedir (3,4). Ayrımcılığa en çok maruz kaldığını ifade eden Ortadoğu kökenli öğrenciler 3,2 puanla ortalamanın üstünde bir endişeye sahiptir. Ayrımcılık endişesine en düşük ortalama ile Balkanlar ve Avrupa kökenli öğrenciler de sahiptir (2,4). Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrenciler de yakın biçimde düşük bir endişe ortalamasına sahiptir (2,5).

Geriyeye Dönme Eğilimi ve Gelecek Planı

Uluslararası öğrencilere “eğitiminizi yarıda bırakıp ülkenize dönmeyi düşündüğünüz anlar oluyor mu?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen “Evet” cevabının oranı, manidar biçimde %61,5 olup hayli yüksektir. Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin eğitimini yarıda bırakıp geriye dönme oranları açık kaynaklarda sunulan bir veri değildir, ancak ankette bu sorudaki oranın yüksek çıkması, gerçekleşme bile güçlü bir eğilimin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bu soruya verilen cevapların cinsiyet, kademe, geldiği bölge, büyükşehirde yaşama, okuduğu program alanı gibi değişkenlere göre anlamlı şekilde ayrışmadığı tespit edilmiştir.

Grafik 36. Eğitimini Yarıda Bırakıp Ülkeye Dönme Eğilimi (%)

Not: Dağılım, katılımcıların “Eğitiminizi yarıda bırakıp ülkenize dönmeyi düşündüğünüz anlar oluyor mu?” sorusuna verdikleri yanıtları göstermektedir.

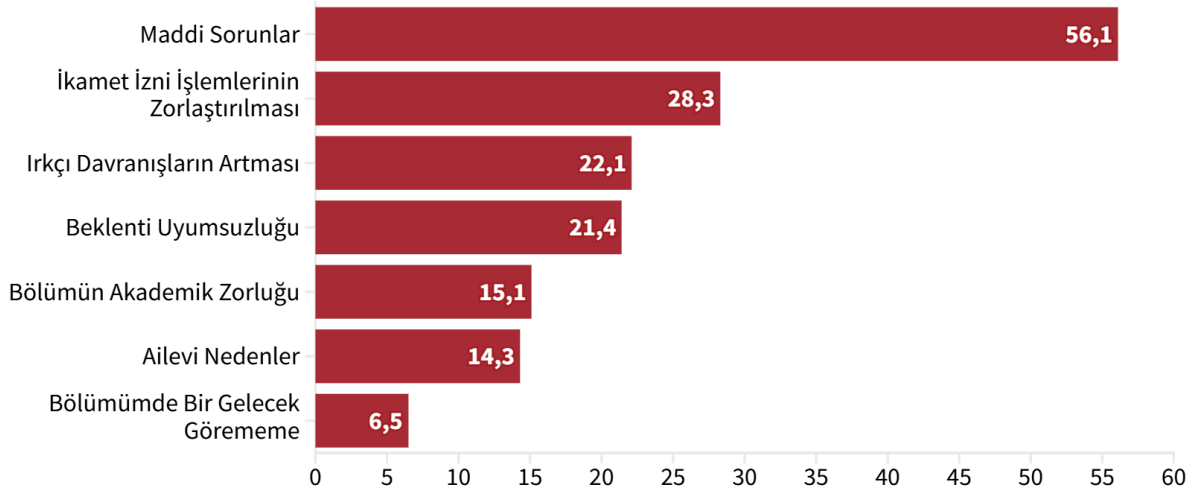
Bu soruya verilen ikili cevaplar, ankette yer alan memnuniyet, yaşam koşulları ve ayrımcılık yaşama durumları hakkındaki diğer cevaplarla t-testine dahil edilmiştir. Yapılan analizde, bu soruya “Hayır” diyenlerin genel memnuniyet seviyesi ve üniversite memnuniyet seviyesi (her alt boyutta da ayrı ayrı olmak üzere) istatistiki açıdan anlamlı şekilde yüksektir. Bu soruya “Evet” diyenlerin ise barınma gideri, sorun yaşama durumu (her alt boyutta) ve ayrımcılık yaşama durumu (her alt boyutta) yine istatistiki açıdan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur ($p < 0,001$).

Bütün boyutlar arasında, bu soruya verilen Evet-Hayır cevapları arasında en yüksek farkı oluşturan değişkenler Cohen’s d değerine göre sıralandığında; ilk sırada ayrımcılık-ırkçılık yaşama sıklığı gelmektedir (Cohen’s $d = 0,59$). Onun ardından barınma sorunu yaşama sıklığı (0,45) ve akademisyenlerle iletişim sorunu yaşama sıklığı (0,45) gelmektedir. Akabinde ise arkadaş bulma sorunu sıklığı (0,41) ve ikamet izni işlemlerinde sorun yaşama sıklığı (0,39) gelmektedir. Bir diğer ifadeyle,

Uluslararası öğrencilerin %61,5’i eğitimini yarıda bırakıp ülkesine dönmeyi düşündüğü anlar yaşadığını belirtmiştir.

eğitimini yarıda bırakıp dönme eğilimi yüksek olanlarla düşük olanlar arasında, sayılan boyutlarda sorun yaşama sıklığı arasındaki fark hayli yüksektir. Barınma gideri ise her ne kadar anlamlı olsa da Cohen's d değeri 0,15 olup, küçük bir etkiye sahiptir.

Aynı t-testi sonuçlarına göre, geriye dönme eğilimini anlamlı şekilde düşüren konular sırasıyla üniversitenin akademik kadrosundan memnuniyet (Cohen's d=-0,49), üniversitenin staj ve kariyer imkanlarından memnuniyet (-0,46), üniversitenin idari kadrosundan memnuniyet (-0,44) şeklindedir. Başka bir ifadeyle, geri dönme eğiliminin azalmasıyla en güçlü ilişki gösteren memnuniyet alanları bu boyutlardır. Üniversite memnuniyetinin toplam ortalaması ise -0,55 Cohen's d değeri ile toplamda en güçlü etkiye sahiptir.

Grafik 37. Eğitimi Yarıda Bırakıp Ülkeye Dönme İsteğinin Nedenleri (%)

Not: Katılımcılar en fazla iki seçeneği işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

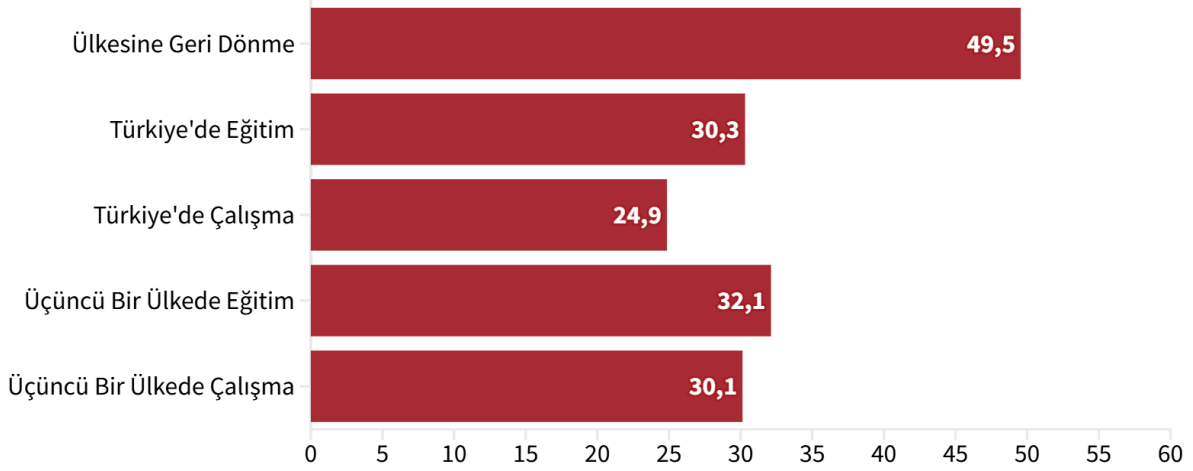
Uluslararası öğrencilerin geri dönme isteğinin nedenleri arasında "maddi sorunlar" en yüksek orana sahip olup öğrencilerin %56'sı bu seçeneği işaretlemiştir. Bu oran, geri dönme düşüncesine "Hayır" yanıtı veren 102 katılımcıyı da kapsamaktadır. Bulgular, maddi sorunların geri dönme düşüncesi olmasa dahi uluslararası öğrenciler açısından dikkate alınan bir unsur olduğunu göstermektedir.

İkamet izni işlemlerinin zorluğu, geri dönme isteğiyle ilişkilendirilen nedenler arasında ikinci sırada yer almaktadır. Öğrencilerin %28,3'ü bu nedenin geri dönme isteğiyle ilişkili olduğu ifade etmiştir. Bu oran, geri dönme isteğine "Hayır" yanıtı veren öğrencileri de kapsamaktadır. Nitekim geri dönme isteğine "Evet" diyenler arasında ikamet iznini neden olarak belirtenlerin oranı %25 iken, "Hayır" diyenler arasında bu oran %33'tür. Bir diğer ifadeyle, geri dönme isteğinin olmadığını ifade eden uluslararası öğrenciler, ikamet izni işlemlerinin zorluğu noktasında en az diğer grup kadar güçlü bir algıya sahiptir.

Diploma denkliği, uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitim deneyimlerini etkileyen yapısal unsurlar arasında yer almaktadır.

Ayrıca, uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitim deneyimlerini etkileyen yapısal unsurlar arasında, saha gözlemlerinde sıklıkla dile getirilen diploma denkliği süreci de yer almaktadır. Özellikle Türkiye'ye ilk geliş aşamasında, önceki eğitimlerin tanınmasına ilişkin yaşanan belirsizlikler ve bürokratik işlemler, öğrencilerin akademik uyum süreçlerini zorlaştırabilmektedir. Bu durum, öğrencilerin eğitimlerini sürdürme ve Türkiye'de kalma niyetleri üzerinde dolaylı bir baskı unsuru oluşturabilmektedir.

Öte yandan, Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin mezuniyet oranlarına ilişkin kapsamlı ve düzenli olarak yayımlanan açık veri setlerinin bulunmaması, bu alanda sağlıklı bir izleme ve karşılaştırma yapılmasını güçleştirmektedir. Mezuniyet oranlarının takibi, Türkiye'nin yükseköğretimdeki uluslararasılaşma politikasının niteliksel başarısını ölçmek ve mezuniyet sonrası istihdam süreçlerini daha gerçekçi bir zemine oturtmak adına gelecekteki çalışmalar için kritik ve zenginleştirici bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Grafik 38. Mezuniyet Sonrası Planların Dağılımı (%)

Not: Katılımcılar en fazla iki seçeneği işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

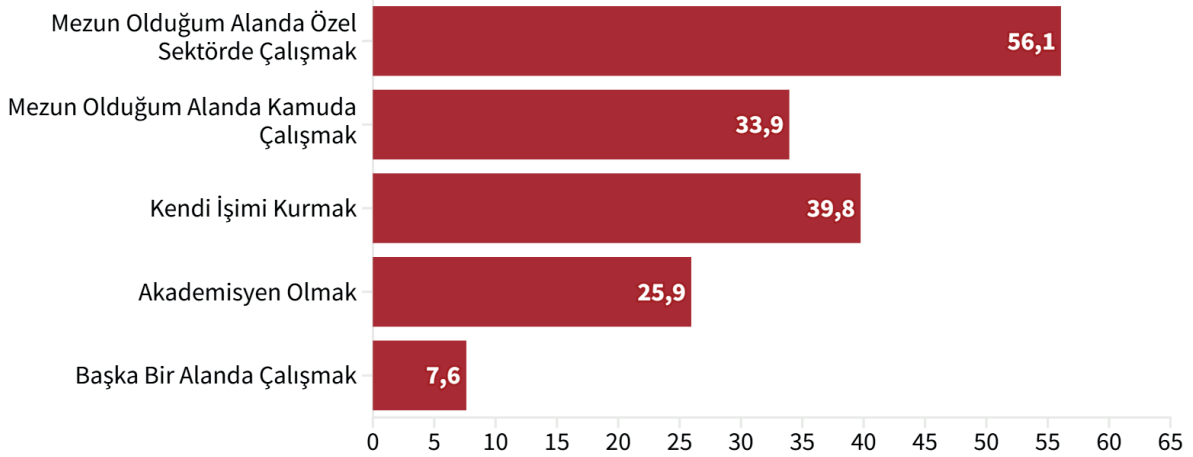
Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular öğrencilerin mezuniyet sonrası niyetlerine ve Türkiye'den beklentilerine dair somut bir projeksiyon sunmaktadır. Bu çerçevede yapılan analiz sonuçlarına göre, Uluslararası öğrencilerin %49,6'sı mezuniyet sonrasında ülkesine geri dönmeyi planladığını ifade etmektedir. Bir diğer ifadeyle yarısı ülkesine geri dönmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte Türkiye'de eğitime devam etmek veya çalışma hayatına girmek seçeneklerini işaretleyenlerin oranı da %30'un üzerindedir. Toplamda Türkiye'de eğitim veya çalışma hayatına devam etmeyi düşünen öğrenci oranı %55'tir. Eğitim veya çalışma için başka bir ülkeye gitme planı olan öğrenci oranı ise %62'dir.

Uluslararası öğrencilerin %49,6'sı mezuniyet sonrasında ülkesine geri dönmeyi planlamaktadır.

Yapılan ki kare testlerinde, ülkesine geri dönmeyi düşünenler arasında erkeklerin kadınlara göre daha fazla eğilim gösterdikleri (%64>%35), ayrıca Sahraaltı Afrika'dan gelenlerin bu noktada en yüksek orana sahip oldukları (%27) görülmüştür. Ancak öğrencilerin ülkelerine geri dönme planlarının; eğitim kademesi, büyükşehirde yaşama, okuduğu program alanı gibi değişkenlere göre anlamlı şekilde ayrışmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye'de eğitimine bir üst kademede devam etmeyi planlayanlar arasında Ortadoğu kökenli olanlar ile mühendislik ve fen, tıp ve İslami ilimler alanlarında öğrenim görenlerin anlamlı derecede yüksek oranlarda seyrettiği görülmüştür. Türkiye'de çalışma hayatına girmeyi düşünenler arasında erkeklerin kadınlara göre anlamlı derecede yüksek orana sahip olduğu; ayrıca lisansüstü eğitim almakta olanların ortalamadan anlamlı şekilde daha yüksek eğilimde buldukları görülmüştür.

Üçüncü bir ülkede eğitimine devam edeceğini ifade edenler arasında, bölge açısından Kuzey Afrika ile Güney Asya kökenli öğrenciler ile alan açısından iktisadi ve idari bilimler öğrencileri anlamlı şekilde yüksek çıkmaktadır. Üçüncü bir ülkede çalışma hayatına devam edeceğini ifade edenlerin oranı da benzer şekilde Kuzey Afrika kökenliler ile tıp öğrencilerindeki gibi anlamlı derecede yüksek oranlara sahiptir.

Grafik 39. Mezuniyet Sonrası Kariyer Yönelimleri (%)

Not: Katılımcılar en fazla iki seçeneği işaretlediği için veriler çoklu tercih dağılımını yansıtmaktadır.

Uluslararası öğrencilerin kariyer yolları bakımından en yüksek oranda tercihi %56 ile özel sektörde profesyonel seviyede çalışmaktır. %39'u kendi işini kurmayı, %33'ü de kamuda çalışmayı işaretlemiştir. Bu soruya verilen cevaplar, uluslararası öğrencilerin cinsiyeti dışında demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklar içermemektedir.

Kendi işini kurmak, cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma arz etmekte olup erkeklerin %67'si, kadınların ise %33'ü bu seçeneği işaretlemiştir. Bölüm açısından ise sadece iktisadi ve idari bilimler öğrencileri bu seçeneği diğerlerine göre daha yüksek bir farkla işaretlemiş görünmektedir. Akademisyen olmak toplamda %26 gibi görece düşük oranda tercih edilmiştir; bölüm alanlarına göre bu tercihte bulunanlar arasında sosyal ve beşeri bilimler ile İslami ilimler öğrencilerinin oranı ortalamanın üzerindedir.

Uluslararası Öğrenci Deneyiminde Temel Eğilimler

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin deneyimleri, farklı değişkenlerin birbiriyle girdiği etkileşimler incelendiğinde net bir zemine oturmaktadır. Araştırmanın temel bulgularını ileri istatistiksel yöntemlerle derinleştirmek; cinsiyet, bölge ve kurumsal algı gibi katmanlar arasındaki nedensellik bağlarını görünür kılarak deneyimin çok boyutlu yapısını açığa çıkarmayı mümkün kılmaktadır.

Değişkenler Arası İlişkiler

Araştırma kapsamında uygulanan korelasyon analizi, öğrencilerin üniversite deneyimi ile genel yaşam memnuniyeti arasındaki bağıncı gücünü ortaya koymaktadır. Veriler, üniversite memnuniyeti ortalaması ile üniversite koşullarına dair görüşler arasında doğru orantılı ve anlamlı bir ilişki olduğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 9. Uluslararası Öğrencilerin Türkiye Deneyimine İlişkin Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi

	Yaşam Koşulları	Yaşam Memnuniyeti	Türkiye’yi Tavsiye	Üniversite Memnuniyeti	Üniversite Koşulları	Sorunlar Yaşama	Ayrımcılık Yaşama
Yaşam Koşulları		0,387	0,318	0,338	0,310	-0,175	-0,098
Yaşam Memnuniyeti	0,387		0,579	0,457	0,375	-0,406	-0,273
Türkiye’yi Tavsiye	0,318	0,579		0,447	0,392	-0,363	-0,290
Üniversite Memnuniyeti	0,338	0,457	0,447		0,764	-0,454	-0,301
Üniversite Koşulları	0,310	0,375	0,392	0,764		-0,423	-0,321
Sorunlar Yaşama	-0,175	-0,406	-0,363	-0,454	-0,423		0,408
Ayrımcılık Yaşama	-0,098	-0,273	-0,290	-0,301	-0,321	0,408	

Özellikle üniversite koşullarının niteliği arttıkça öğrencilerin karşılaştığı sorun algısının istikrarlı biçimde düştüğü gözlemlenmiştir. Bu durum, kurumsal kalitenin öğrenci uyumunda bir tampon mekanizması gördüğünü teyit etmektedir. Ayrıca Türkiye’yi tavsiye etme eğilimi ile Türkiye’de yaşam memnuniyeti arasındaki güçlü korelasyon, öğrenci elçiliğinin rasyonel bir tatmin düzeyine dayandığını doğrulamaktadır. Üniversite koşulları ne kadar iyileşirse öğrencilerin genel Türkiye algısı o denli pozitif yönde şekillenmektedir.

Cinsiyet Temelli Deneyim Eğilimleri

Cinsiyet değişkeni, Türkiye'deki uluslararası öğrencilik deneyimini hem motivasyon hem de risk algısı bakımından belirgin şekilde farklılaştırmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, erkek öğrenciler Türkiye'yi tercih nedenini daha çok maddi fırsatlar ve akademik nitelik üzerinden kodlamaktadır. Ayrıca erkek öğrencilerde, Türkiye'deki yaşam şartlarını kendi ülkelerine kıyasla daha nitelikli bulma eğilimleri de oldukça yüksektir.

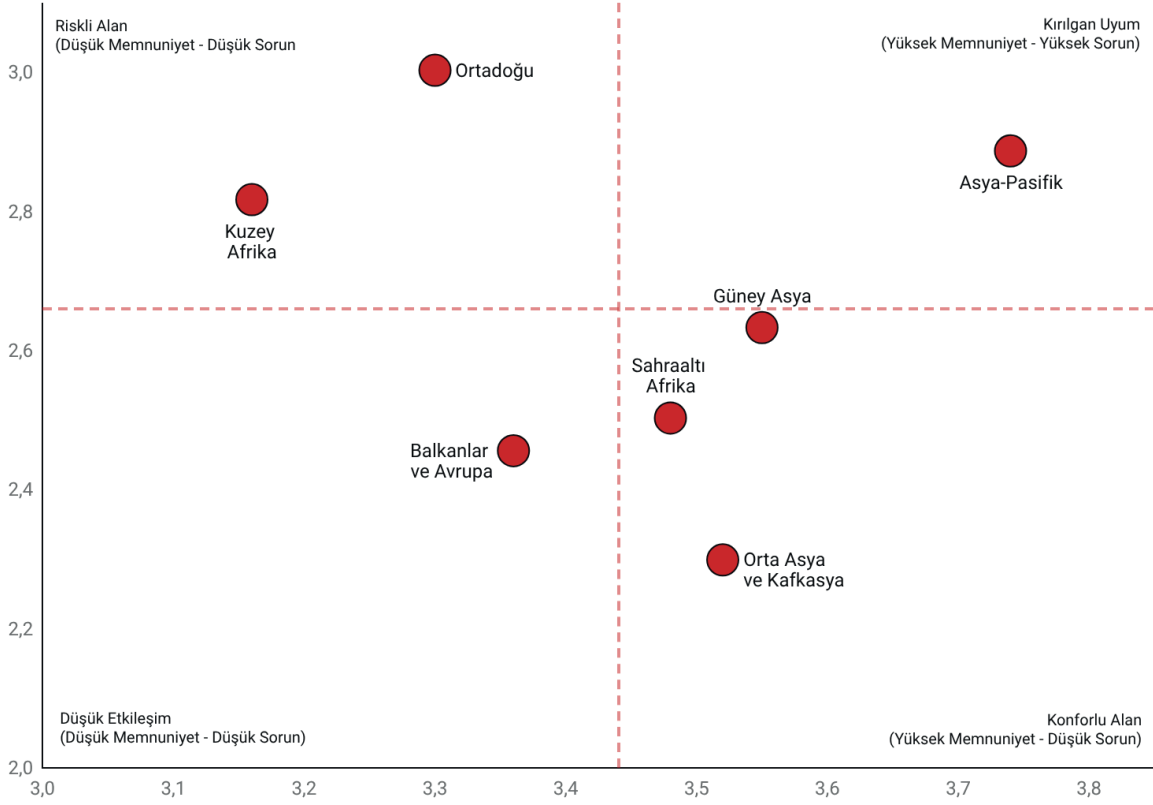
Tablo 10. Cinsiyet Temelli Deneyim Eğilimleri Göstergeleri

	Erkek Öğrenci Deneyimi	Kadın Öğrenci Deneyimi	Fark/Kritik Bulgu
Türkiye'yi Tercihteki Temel Motivasyon	Maddi imkanlar ve akademik kalite ($p<0,05$).	Aile tavsiyesi, coğrafi ve kültürel yakınlık ($p<0,05$).	Kadınlarda "güven" ve "sosyal ağlar" önceliklidir.
Yaşam Koşulları Algısı (1-5)	3,53 puan	3,33 puan	Erkekler ülkesine göre yaşam şartlarını daha olumlu görmektedir ($p<0,05$).
Ekonomik Kaynaklar	Ücretli bir işte çalışma oranı daha yüksek ($p<0,001$)	Aile desteğine bağımlılık çok daha belirgin ($p<0,001$)	Kadınların gelir kaynağı aile desteğine dayalıyken erkekler daha fazla finansal bağımsızlık arayışında
Sorun Çözme Stratejileri	Kendi ülkesinden arkadaş desteği daha yoğun ($p<0,05$)	Sorun anında aileye başvuru daha yüksek ($p<0,001$)	Kadınlar daha çok aile bağlarını, erkekler ise akran/hemşeri ağlarını kullanmaktadır.
Ayrımcılık Algısı	Günlük yaşamda karşılaşılan somut ayrımcılık düzeyi daha düşüktür.	Gelecekte ayrımcılığa uğrama endişesi daha yüksektir ($p<0,01$).	Kadınlarda "potansiyel risk" kaygısı yüksek derecede anlamlıdır.

Kadın öğrenciler için ise Türkiye deneyimi, akademik başarının yanı sıra sosyal çevre ve güvenlik algısıyla doğrudan ilişkilidir. Tercih aşamasında aile referansı ve kültürel benzerlik en belirleyici faktördür. Erkeklerle nazaran kadın öğrencilerde hem birincil gelir kaynağı (%72) hem de sorun anında başvurulmuş ilk merci (%51) çok daha belirgin bir şekilde ailedir. Kadınlarda gelecekte ayrımcılığa uğrama endişesinin daha yüksek olması kamusal alandaki deneyimin kadınlar için daha stresli geçtiğine işaret ediyor olabilir. Bu bulgular, erkeklerin ekonomik ve yapısal faktörleri, kadınların ise sosyal kabul ve güvenlik parametrelerini daha fazla önceliklendirdiğini ortaya koymaktadır.

Bölgelere Göre Memnuniyet ve Sorun Matrisi

Bölgesel deneyimleri stratejik bir düzlemde anlamak için "Yaşam Memnuniyeti" (1-5) ve "Sorun Yaşama Sıklığı" (1-5) verileri çaprazlanarak bir matris oluşturulmuştur. Örneklemin genel memnuniyet ortalaması 3,44, sorun yaşama ortalaması ise yaklaşık 2,66 oranında saptanmıştır.

Grafik 40. Bölgelere Göre Memnuniyet ve Sorun Matrisi

Matrisin dört çeyreği üzerinden yapılan analizde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- **Konforlu Alan:** Güney Asya, Sahraaltı Afrika ve Orta Asya ve Kafkasya bölgelerinden gelen öğrencilerin hem genel memnuniyetin üzerinde bir tatmin düzeyine sahip olmaları hem de ortalamanın altında sorun bildirmeleriyle eğitim diplomasisinin ve uyum süreçlerinin en verimli çalıştığı alanı temsil etmektedir.
- **Kırılğan Uyum:** Asya-Pasifik grubu, örneklemdeki en yüksek memnuniyet puanlarından birine (3,74) sahip olmasına rağmen aynı zamanda ortalamanın üzerinde sorun (2,89) bildirmektedir. Bu durum, grubun karşılaştığı yapısal engellere rağmen Türkiye ile kurduğu bağı yüksek bir motivasyonla sürdürdüğünü göstermektedir.
- **Riskli Alan:** Ortadoğu ve Kuzey Afrika, memnuniyetin genel ortalamanın altında kaldığı ve sorun yaşama sıklığının zirve yaptığı (3,00 ve 2,82) bölgedir. Bu kesim, yapısal sorunların (ayrım-cılık vb.) doğrudan yaşam kalitesini baskıladığı en hassas grubu temsil etmektedir.
- **Düşük Etkileşim:** Balkanlar ve Avrupa grubunda sorun yaşama puanlarının düşük olmasının yanı sıra memnuniyet puanları da ortalamanın altındadır. Bu durum Türkiye ile kurulan sosyal ve duygusal bağların diğer gruplara oranla daha mesafeli kaldığına işaret ediyor olabilir.

Bu matris, Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikasında tek tip bir çözümün yetersiz kalacağını ortaya koymaktadır. Elde edilen veriler riskli alan için yapısal iyileştirme, düşük etkileşim alanı için ise sosyal aktivasyon gibi her gruba özel farklılaştırılmış stratejilerin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Sonuç

Türkiye’de sayısı hızla artan uluslararası öğrencilerin deneyimleri, sadece akademik bir süreç olmanın ötesinde; sosyal, ekonomik ve idari katmanları olan çok boyutlu bir uyum süreci niteliği taşımaktadır. Zira bu süreç, bireyin sadece üniversite çatısı altındaki başarısını değil, toplumsal yapı ve ülke ile kurduğu etkileşimin tamamını kapsamaktadır. Bu perspektiften hareketle hazırlanan araştırma, Türkiye’de sayıları 337 bine ulaşan uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam tecrübelerini, bizzat öğrencilerin kendi değerlendirmeleri üzerinden analiz etmeyi amaçlamıştır. 2024-2025 eğitim-öğretim yılı içerisinde aktif öğrenim gören 551 katılımcı ile gerçekleştirilen anket çalışması; demografik özelliklerden üniversite memnuniyetine, yaşam koşullarından yapısal sorunlara kadar geniş bir parametre setini sistematik biçimde kayıt altına almıştır. Farklı disiplin ve coğrafyalardan gelen öğrencilerin oluşturduğu heterojen örneklem yapısı, Türkiye’deki uluslararası öğrencilik deneyiminin dinamiklerini karşılaştırmalı ve bütüncül bir perspektifle görünür kılmaya imkan tanımaktadır.

Araştırma bulguları, Türkiye’nin uluslararası öğrenciler için tekil ve homojen bir eğitim hedefi olmadığını kanıtlamaktadır. Ülke, bölgesel ve kurumsal farklılıkların belirgin hissedildiği çok katmanlı bir sosyokültürel ekosistem şeklinde algılanmaktadır. Bu kapsamda tercih nedenleri; dini ve kültürel yakınlık, eğitim kalitesi ve burs imkanları gibi çeşitli motivasyonlarla şekillenmektedir. Söz konusu motivasyonlar, öğrencilerin geldikleri bölgeye ve Türkiye ile geçmiş bağlarına göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle, her bölgenin özel ihtiyaçlarına yönelik hedefli tanıtım ve destek politikaları geliştirilmelidir. Özellikle Türkiye’de daha önce ortaöğretim deneyimi yaşamış, çoğunluğu Suriye kökenli öğrencilerde eğitim kurumlarına güvenin ve eğitim kalitesi algısının daha güçlü olması, öğrenci hareketliliğinin yalnızca yükseköğretim politikalarıyla değil, daha erken eğitim aşamalarında kurulan bağlarla da belirlendiğini kanıtlamaktadır. Bu durum, Türkiye’nin uluslararası öğrencilikte süreklilik üreten bir merkez olma potansiyeline sahip olduğuna işaret etmektedir.

Üniversite deneyimine ilişkin bulgular, akademik kadro, kütüphane ve kampüs imkanları gibi üniversitenin temel unsurlarında görece yüksek bir memnuniyete işaret etmektedir. Buna karşılık staj ve kariyer fırsatları ile yurt imkanları, uluslararası öğrenciler açısından zayıf kalan alanlar konumunda öne çıkmaktadırlar. Üniversiteden duyulan memnuniyetin, Türkiye’yi tavsiye etme ve yeniden tercih etme eğilimleriyle yakından ilişkili durması, kurumsal deneyimin öğrencilerin genel Türkiye algısında belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Bu süreçte akademisyenlerle kurulan ilişki, üniversite deneyiminin merkezinde yer almaktadır. Akademik etkileşimin niteliği

Barınma koşulları, öğrencilerin yaşam memnuniyetini ve günlük deneyimlerini doğrudan belirlemektedir.

Her on uluslararası öğrenciden altısı, Türkiye’de buldukları süre boyunca ayrımcılığa maruz kaldığını belirtmektedir.

hem üniversiteye duyulan güveni hem de öğrencilerin gelecek planlarını doğrudan etkilemektedir. Buna karşılık, üniversite dışı yaşam koşulları öğrencilerin genel memnuniyetini aşağı çeken başlıca faktörler arasında yer almaktadır.

Öğrencilerin yaşam memnuniyetini belirleyen en temel unsur barınma koşullarıdır. Barınma biçimleri ve maliyetlerindeki farklılaşma, öğrencilerin hem ekonomik yüklerini hem de günlük yaşam deneyimlerini doğrudan etkilemektedir. Devlet yurtlarının sınırlı erişilebilirliği, öğrencilerin büyük ölçüde piyasa koşullarına yönelmelerine neden olmaktadır. Bu çerçevede en yaygın barınma biçimi arkadaşlarla kiralık evde kalmak iken bunu özel yurtlar takip etmektedir. Barınma türü, öğrencilerin karşılaştıkları sorunların yoğunluğu üzerinde de belirleyicidir. Kendi evinde ya da tek başına kiralık evde kalan öğrencilerin, devlet ve özel yurtlarda kalanlara kıyasla daha fazla sorun yaşadığı görülmektedir. Bu bulgular, barınma politikalarının uluslararası öğrencilerin yaşam memnuniyeti ve eğitim deneyimi açısından merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Uluslararası öğrencilerin genel yaşam memnuniyetlerini ne yüksek bir tatmin ne de belirgin bir memnuniyetsizlik düzeyinde değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların yarısı yaşamından memnun olduğunu beyan ederken, yaklaşık beşte biri memnuniyetsizliğini dile getirmiştir. Genel çerçevede öğrenciler, Türkiye’deki yaşam şartlarını kendi ülkelerine kıyasla daha nitelikli bulmaktadır. Ancak karşılaşılan sorunların yoğunluğu, bu memnuniyet durumunu bölgesel kökene göre anlamlı düzeyde farklılaştırmaktadır. Özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika kökenli öğrenciler en fazla sorun yaşayan grup olarak öne çıkmaktadır. Sorunların çözümünde ise resmi mekanizmalar yerine enformel sosyal ağların tercih edilmesi daha baskındır. Öğrenciler bir sorunla karşılaştıklarında kurumsal kanallar yerine öncelikle kendi ülkesinden arkadaşlarına ve ailesine başvurmaktadır. Uluslararası öğrenci ofislerinin bu listede alt sıralarda kalması, kurumsal destek birimlerinin işlevselliği üzerine yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır.

Araştırmanın en kritik bulgularından biri, toplumsal kabul ve ayrımcılık deneyimleri üzerinedir. Her on uluslararası öğrenciden altısı, Türkiye’de buldukları süre boyunca ayrımcılığa maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu veriler, ayrımcılığın münferit vakalardan ziyade yapısal bir sorun alanı haline geldiğine işaret etmektedir. Yaşanan ayrımcılık türleri arasında göçmen karşıtlığı ve etnik temelli dışlama ilk sırada yer almaktadır. Dikkat çekici bir bulgu, ayrımcılık deneyimi sadece genel toplumsal etkileşimlerle sınırlı kalmayıp akademik ortama da sirayet etmektedir. Öğrencilerin yarısından fazlası sınıf veya bölüm arkadaşları tarafından ayrımcılığa uğradığını beyan etmiştir. Bölgesel açıdan da Ortadoğu kökenli öğrenciler bu durumu en yoğun hisseden grupken, Orta Asya ve Kafkasya kökenli öğrenciler dil ve soydaşlık bağları sayesinde süreci daha kolay geçirmektedir. Kadın öğrenciler arasında gelecekte ayrımcılığa uğrama endişesinin daha yüksek olması ise deneyimin cinsiyet temelli boyutunu ortaya koymaktadır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye deneyimi oldukça kırılğan bir denge üzerinde ilerlemektedir. Nitekim katılımcıların %60’tan fazlası, eğitimini yarıda bırakıp ülkesine dönmeyi düşündüğü anlar yaşadığını belirtmiştir. Geri dönme düşüncesi bireysel bir başarısızlıktan ziyade, büyük oranda bu

yapısal zorluklardan beslenmektedir. Bu eğilimi besleyen başlıca faktörler; ayrımcılık deneyimi, barınma sorunları ve bürokratik süreçlerde karşılaşılan engellerdir. Öte yandan, üniversite deneyiminden duyulan memnuniyet geri dönme eğilimini anlamlı biçimde azaltmaktadır. Bu bulgu, üniversite içi destek mekanizmalarının öğrencilerin Türkiye’de kalma eğilimleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle üniversitelerin uluslararası ofislerinin daha etkin olması, öğrencilerle daha katılımcı bir etkileşim kurması, yerleşik Türk öğrencilerle birlikteliklere zemin hazırlaması çok faydalı olacaktır.

Türkiye birçok uluslararası öğrenci için erişilebilir, görece güvenli ve kültürel olarak yakın bir eğitim ortamı sunarken barınma, ekonomik yükler, ayrımcılık ve kurumsal destek mekanizmalarının sınırlılığı gibi alanlarda önemli kırılganlıklar barındırmaktadır. Bu nedenle uluslararası öğrenci politikalarının yalnızca sayısal büyümeye odaklanan bir yaklaşımla değil, öğrencilerin gündelik yaşam deneyimlerini, eşitsizlik alanlarını ve kurumsal kapasiteyi birlikte gözeten bütüncül bir çerçevede ele alınması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin geldikleri bölgelere göre farklılaşan motivasyon ve beklentiler dikkate alınarak her bölgeye özgü hedefli stratejiler geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu anlamda bu öğrenciler “yabancı öğrenci” olarak değil, “misafir öğrenci” olarak görülmeli; Türkiye’nin de onların zihin ve meslek dünyalarına bir ömür misafir olacağı öngörülmelidir.

Bu araştırmada anket formunda yer almayan ancak uluslararası öğrencilerin yaşadıkları başka sorunlar da mevcuttur. Bunların başında, son yıllarda giderek duyulan, birtakım ajans ve kuruluşların uluslararası öğrencilerle üniversiteler arasında aracılık yaptıkları ve öğrencileri ticari kâr amacıyla yönlendirdikleri yönündeki saha gözlemleri gelmektedir. Bu şüphesiz yükseköğretim ekosisteminin altına dinamit koyan bir olgudur ve ilgili kurumların konuyu hassasiyetle araştırması gerekmektedir. Yine uluslararası öğrencilerin kısmi zamanlı çalışma iznine sahip olması noktasında bürokratik engellerin hafifletilmesi, öğrencilerin yaşam şartlarına olumlu anlamda fayda sağlayabilir.

Türkiye’de uluslararası öğrencilik, bu araştırmanın ortaya koyduğu üzere karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur. Türkiye birçok öğrenci için erişilebilir, görece güvenli ve kültürel olarak yakın bir eğitim ortamı sunarken barınma, ekonomik yükler, ayrımcılık ve kurumsal destek mekanizmalarının sınırlılığı gibi alanlarda önemli kırılganlıklar barındırmaktadır. Bu nedenle uluslararası öğrenci politikalarının yalnızca sayısal büyümeye odaklanan bir yaklaşımla değil; öğrencilerin gündelik yaşam deneyimlerini, eşitsizlik alanlarını ve kurumsal kapasiteyi birlikte gözeten bütüncül bir çerçevede ele alınması gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin geldikleri bölgelere göre farklılaşan motivasyon ve beklentileri dikkate alınarak, her bölgeye özgü hedefli stratejiler geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Uluslararası öğrenciler, Türkiye açısından önemli bir beşeri sermaye ve kültürel diplomasi potansiyeli taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin sürdürülebilirliği, kampüs içinde sağlanan kazanımların kampüs dışındaki sosyal ve idari alanlarda da desteklenmesine bağlıdır. Üniversitelerin öğrencilerin yaşam koşullarını, eğitim motivasyonlarını ve geri dönme eğilimlerini düzenli ve veri temelli biçimde izlemesi, bu izleme çerçevesini mezuniyet sonrasında da kapsayacak şekilde genişletmesi önem taşımaktadır. Mezuniyet sonrası istihdam ve Türkiye ile kurulan bağların izlenmesi, uluslararasılaşma stratejilerini daha gerçekçi ve sürdürülebilir kılacaktır. Genel memnuniyetin kalıcı bir başarıya dönüşmesi ise öğrencilerin gündelik yaşamlarını kolaylaştıran kapsayıcı kamu politikalarının güçlendirilmesiyle mümkündür.

Öneriler

Stratejik Vizyon ve Planlama

- **Bölge ve Nitelik Odaklı Strateji:** Bölge odaklı uluslararasılaşma stratejisi hayata geçirilmelidir. Uluslararası öğrenci sayısı giderek artarken artık hedeflerin sadece niceliksel artışla sınırlı kalmaması; belirli bir odağa sahip olması ve nitelikli öğrencileri çekmeyi amaçlaması gerekmektedir. Öğrencilerin geldikleri bölgelere göre farklılaşan motivasyonları ve şartları olduğu dikkate alınarak (burs, dinî-kültürel yakınlık, kariyer beklentisi gibi), yükseköğretim ekosisteminin her bölgeye mahsus hedefli tanıtım ve destek politikaları geliştirmesi gerekir.
- **Misafir Öğrenci Vizyonu:** Uluslararası öğrenciler “yabancı öğrenci” değil, “misafir öğrenci” olarak görülmeli; Türkiye’nin de onların zihin, duygu ve meslek dünyalarına bir ömür misafir olacağı öngörülmelidir.

Altyapı ve İdari İyileştirmeler

- **Barınma Sorununun Çözümü:** Barınma sorununa acil çözüm bulunmalıdır. Türk vatandaşı öğrenciler gibi uluslararası öğrencilerin de özellikle metropollerde karşı karşıya kaldığı barınma masrafları ve sorunları hayati önemdedir. Giderek sayısı artan uluslararası öğrenciler için Türkiye barınma sorunu nedeniyle tercih olmaktan çıkan bir yere dönüşmemelidir.
- **Dijital ve Tek Duraklı İdari Süreçler:** Üniversite merkezli ikamet işlemleri olumlu bir adım olup, uluslararası öğrenciye temas eden bütün idari süreçler tek duraklı ve dijital hale getirilmelidir. Böylelikle uluslararası öğrenciler düzensiz göçmen statüsünde görülmeyip, yükseköğretim seviyesinde idari işlemlere tabi tutulmalıdır.

Kampüs Yaşamı ve Sosyal Uyum

- **Ayrımcılıkla Etkin Mücadele:** Ayrımcılıkla mücadelenin önemli boyutu şüphesiz yaşanan ırkçı-ayırıcı davranış veya tutumların yaptırımsız kalmaması gereğidir. Bu anlamda üniversitelerin içinde ırkçı-ayırıcı davranışlara karşı şikayet ve destek mekanizmaları kurulmalı ve etkili olmalıdır. Ayrımcılık ve ırkçılıkla mücadele, ortaokul ve lise düzeyinde başlatılmalıdır.
- **Sosyal Etkileşim ve Atölyeler:** Ayrımcılıkla pozitif mücadele için üniversite içinde yerli-uluslararası öğrenci etkileşimini zengin ve faydalı hale getirecek atölye ve projelere ihtiyaç vardır. Karşılıklı dil öğrenme atölyeleri veya ortak araştırma projelerinde iki öğrenci grubunun birlikte yaparak sosyalleşmesini sağlamak üniversitelerin ve üniversite birimlerinin sorumluluğundadır. Farklı dünya dillerinde lisans programları bulunan üniversitelerde, bu yapı öğrenci grupları arasında karşılıklı destek ve etkileşimi teşvik etmek için etkin biçimde kullanılabilir.

- **Kriz ve Afet Desteği:** Üniversiteler, uluslararası öğrencilerin kendi bölge ve ülkelerinde yaşanan afet, savaş, göç vs. insani durumları takip etmeli; öğrencilerine bu durumlarda maddi ve manevi destek sunmalıdır.

Akademik ve Mesleki Gelişim

- **Bütüncül Destek Birimleri:** Uluslararası öğrenci ofisleri yalnızca idari değil, bütüncül destek birimleri şeklinde yeniden yapılandırılmalıdır. Uluslararası öğrenci ofislerinin ağırlıklı biçimde ikamet ve belge işlemleriyle sınırlı bir işlev üstlenmesi, öğrencilerin sosyal, akademik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında boşluklar yaratmaktadır. Bu birimlerin danışmanlık, yönlendirme ve kriz desteği sağlayan çok disiplinli yapılara dönüştürülmesi öğrenci-üniversite ilişkisini güçlendirecek kurumsal bir arayüz oluşturacaktır.
- **Akademik Köprülerin Güçlendirilmesi:** Bulgular arasında akademisyenlerle ilişki, uluslararası öğrenciler nezdinde yüksek öneme sahip çıkmıştır. Akademisyenler, uluslararası öğrencilerle geleceğe uzanacak şekilde bilimsel ve mesleki köprüler kurmaya teşvik edilmelidir. Uluslararası öğrencilerle yürütülecek projelerin destek miktarlarının ve akademik değerinin artırılması mümkün olabilir.
- **Yerel Dinamiklere Uygun Yaklaşım:** Türkiye’de uluslararası öğrenciler, üniversite olan hemen her ilde artık vardır. Bu durumda, her üniversitenin kendi şehrinin şart ve imkanlarını gözeteerek uluslararası öğrencilerine özgü program ve yaklaşımlar geliştirmesi gerekmektedir.

Kariyer ve Gelecek Projeksiyonu

- **Staj ve Kariyer Desteği:** Staj ve kariyer konusunda, esasen Türk öğrenciler gibi, uluslararası öğrenciler de sorunlar yaşamaktadır. Üniversitelerin, uluslararası öğrencileri hem ulus aşırı sosyal sermayelerini hem dil sermayelerini devreye sokacak şekilde ilgili kurum ve kuruluşlarla buluşturması ve çalışma izinlerinin kolaylaştırılması bu anlamda önemli adımlardır.
- **Nitelikli Beyin Göçü ve Lisansüstü Teşvikler:** Türkiye’de uluslararası öğrenciler konusu artık sadece lisans düzeyinde kalmaktan çıkmıştır. Lisansüstü eğitim ve istihdamı teşvik eden özel burslar, çalışma izinleri ve geçiş programları ile her branşta uluslararası yeteneklerin ülkede kalması desteklenmelidir.
- **Veri Temelli İzleme ve Mezun İlişkileri:** Uluslararası öğrencilerin yaşam şartları, eğitim motivasyonları ve geri dönme eğilimleri gibi başlıklar, her üniversite tarafından düzenli, sistematik ve veri temelli biçimde izlenmesi gereken temel alanlar arasında yer almaktadır. Bu izleme çerçevesi yalnızca öğrenim süreciyle sınırlı tutulmamalı, mezuniyet sonrasında da kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Mezuniyet sonrası istihdam ve Türkiye ile kurulan bağların izlenmesi, üniversitelerin uluslararasılaşma stratejilerini daha gerçekçi ve sürdürülebilir kılacaktır.

Kaynakça

- Alkın, R. C. (2024). *Uluslararası öğrenci hareketliliği: Mevcut durum ve öneriler* (Politika Notu No. 2024/58). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı. <https://doi.org/10.26414/pn058>
- Atila Demir, S., Nam, D., & Foley, L. (2025). International students' adaptation process in a Turkish university. *Journal of International Students*, 15(5), 41-62. <https://doi.org/10.32674/0x74qh54>
- Baydemir, M., & Bolat, M. A. (2024). Türkiye'nin uluslararası öğrenci politikası (2002-2024). *Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(1), 70-95. <https://doi.org/10.55205/jocsosa.3120241469312>
- Büyükyılmaz, O., Yıldırım, C., & Özkan, D. (2022). Uluslararası lisans öğrencilerinin durum analizi karşılaştırması. *Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi*, 6(1), 72-99. <https://doi.org/10.7596/jebm.30062022.004>
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Yükseköğretim Kurulu Yayınları.
- Erken, M. (2025). *Türkiye uluslararası öğrenci izleme raporu 2024*. İstanbul Üniversitesi Uluslararası Öğrenci Uygulama ve Araştırma Merkezi (İSUMER).
- Kebir, A. Z. (2025). *Uluslararası öğrencilerin Türk ekonomisine katkısı (2023-2024)*. UDEF.
- Kethüda, Ö. (2015). Türkiye'deki uluslararası öğrenci hareketliliği üzerine bir araştırma. *Yükseköğretim Dergisi*, 5(3), 147-161.
- Kılınç, M., Kurt, A., & Ortaç, F. R. (2021). International student mobility and Turquality perspective in higher education. *Journal of University Research* 4(2), 119-126. <https://doi.org/10.32329/uad.881319>
- Kondakçı, Y. (2017). *Türkiye'de uluslararası öğrenci hareketliliği: Uluslararası öğrencilerin yaşam doyumları ve yükseköğrenim için Türkiye'yi tercih sebeplerinin modellenmesi* (Proje No. 114K721) [TÜBİTAK 1001 Proje Sonuç Raporu]. TÜBİTAK.
- Metin, B., & Sevinç, İ. (2024). Bir kamu diplomasisi aracı olarak uluslararası öğrenci hareketliliği. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 387-408. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1444650>
- Özey, E., Gültay, B., & Özözen Kahraman, S. (2025). Türkiye'nin yükseköğrenim öğrenci hareketliliğinin uluslararası göç sistemi ile ilişkisi. *Yükseköğretim Dergisi*, 15(3), 555-571. <https://doi.org/10.53478/yuksekogretim.1581950>
- Özoğlu, M., Gür, B. S., & Coşkun, İ. (2012). *Küresel eğilimler ışığında Türkiye'de uluslararası öğrenciler*. SETA Yayınları.
- Polat, C. (2024, Mayıs 28). *Yabancı öğrenci meselesinde hiç bilinmeyenler!*. GDH Digital. <https://gdh.digital/haber/yabanci-ogrenci-meselesinde-hic-bilinmeyenler-aajsvoct88q> adresinden erişildi.
- Şeker, M., Taşçı, F., Erken, M., Tanyeri, F.N. (2020). *İstanbul Üniversitesi uluslararası öğrencilerinin Türkiye, İstanbul ve İstanbul Üniversitesi algıları*. İSUMER. <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=istanbul-universitesi-uluslararasi-ogrencilerinin-istanbul-turkiye-universite-algilari.pdf> adresinden erişildi.
- Şimşek, F. (2022). Uluslararası öğrenci hareketliliği ve Türkiye yükseköğretiminde Afrikalı öğrenciler. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 12-36. <https://doi.org/10.55107/turksosbilder.1053540>
- Taşçı, F., & Kızılkaya, H. (2025). *Uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye katkıları*. SETA Yayınları.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2025). *Bölgeler*. <https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?03af1e06-bd93-40cb-ae4f-2c4ac27672e7> adresinden erişildi.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2023). *İçişleri Bakanlığı ve YÖK Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalandı*. <https://www.icisleri.gov.tr/icisleri-bakanligi-ve-yok-baskanligi-arasinda-is-birligi-protokolu-imzalandi> adresinden erişildi.
- Yılmaz, D. V. (2018). Yurtdışında eğitim: Bir Türk üniversitesinde uluslararası öğrenci deneyimleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(1), 23-32.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB). (2026). *Türkiye Bursları*. <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2025). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi İstatistikleri* [Veri Seti]. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden erişildi.

Ekler

Ek-1. Araştırmada Kullanılan Bölgesel Sınıflandırmaya Göre Ülke Listesi

Bölge	Ülkeler
Asya-Pasifik	Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Fiji, Filipinler, Japonya, Malezya, Myanmar, Tayland
Balkanlar ve Avrupa	Almanya, Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Fransa, İspanya, Kosova, Kuzey Makedonya, Romanya, Sırbistan, Ukrayna, Yunanistan
Güney Asya	Afganistan, Bangladeş, Hindistan, Nepal, Pakistan
Kuzey Afrika	Cezayir, Fas, Libya, Mısır, Tunus
Orta Asya ve Kafkasya	Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan, Özbekistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan
Ortadoğu	Filistin, Irak, İran, Katar, Lübnan, Suudi Arabistan, Suriye, Ürdün, Yemen
Sahraaltı Afrika	Benin, Botsvana, Burkina Faso, Burundi, Cibuti, Çad, Etiyopya, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Güney Sudan, Kamerun, Kenya, Komorlar, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kotdivuar, Madagaskar, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali, Sudan, Tanzanya, Togo, Uganda
Diğer	Kosta Rika, Ekvator, Brezilya

Ek-2. Araştırmada Kullanılan Öğrenim Alanı Sınıflandırmasına Göre Program Listesi

Öğrenim Alanı	Bölüm
İktisadi, İdari ve Siyasi Bilimler	Bankacılık ve Finans, Bankacılık ve Sigortacılık, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Denizcilik İşletmeleri Yönetimi, Eğitim Yönetimi, Ekonomi ve Finans, Ekonometri, Havacılık Yönetimi, İktisat, İslam İktisadi ve Finans, İşletme, İşletme Yönetimi, Kamu Yönetimi, Lojistik Yönetimi, Maliye, Muhasebe ve Finans Yönetimi, Ortadoğu Çalışmaları, Pazarlama, Sağlık Kurumları İşletmeciliği, Sağlık Yönetimi, Sivil Havacılık, Siyaset Bilimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, Tarım Ekonomisi, Turizm İşletmeciliği, Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Lojistik, Uluslararası Ticaret, Uluslararası Ticaret ve Finans, Uluslararası Ticaret ve Finansman, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi, Yönetim Bilişim Sistemleri, Yönetim ve Organizasyon
İslami İlimler	İlahiyat, İslami İlimler, Temel İslam Bilimleri
Mühendislik, Fen ve Teknoloji Bilimleri	Bilgisayar Mühendisliği, Bilişim Sistemleri Mühendisliği, Biyokimya, Biyoloji, Biyomedikal Mühendisliği, Biyomühendislik, Çevre Mühendisliği, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği, Elektrik Mühendisliği, Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği, Endüstri Mühendisliği, Enerji Sistemleri Mühendisliği, Fizik, Gıda Mühendisliği, İç Mimarlık, İstatistik, İnşaat Mühendisliği, Jeoloji Mühendisliği, Kimya, Kimya Mühendisliği, Makine Mühendisliği, Maden Mühendisliği, Matematik, Matematik Mühendisliği, Matematik ve Bilgisayar Bilimleri, Mekatronik Mühendisliği, Mimarlık, Moleküler Biyoloji ve Genetik, Mühendislik, Orman Endüstri Mühendisliği, Otomotiv Mühendisliği, Petrol ve Doğalgaz Mühendisliği, Tekstil Mühendisliği, Yapay Zeka Mühendisliği, Yazılım Mühendisliği
Sağlık Bilimleri	Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Ağız ve Diş Sağlığı, Çocuk Gelişimi, Diş Hekimliği, Ebelik, Eczacılık, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Hemşirelik, İlk ve Acil Yardım, İş Sağlığı ve Güvenliği, Patoloji Laboratuvar Teknikleri, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik, Veterinerlik
Sosyal ve Beşeri Bilimler	Afrika Araştırmaları, Almanca Öğretmenliği, Coğrafya, Eğitim Bilimleri, Eski Türk Edebiyatı, Felsefe, Gazetecilik, Grafik Tasarım, Görsel İletişim Tasarım, Halkla İlişkiler ve İletişim, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Hukuk, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık, İngilizce Öğretmenliği, İletişim ve Tasarım, İslam Tarihi ve Sanatları, Kültürel Çalışmalar, Okul Öncesi Öğretmenliği, Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Radyo, Televizyon ve Sinema, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilimler Öğretmenliği, Sosyal Bilimler, Sosyal Hizmet, Sosyal Politika, Sosyoloji, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Öğretmenliği, Yabancı Diller
Tıp	Tıp
Diğer (Spor, Güzel Sanatlar, Ziraat)	Antrenörlük Eğitimi, Bahçe Bitkileri, Bitki Koruma, Egzersiz ve Spor Bilimleri, Geleneksel Türk Sanatları, Gıda Teknolojisi, Güzel Sanatlar ve Tasarım, İslam Tarihi ve Sanatları, Müzik, Spor Bilimleri, Tarım Ekonomisi, Tarım Makineleri ve Teknolojileri Mühendisliği, Tarımsal Biyoteknoloji, Tarla Bitkileri, Toprak Bilimi ve Bitki Besleme, Zootekni

Yazarlar Hakkında

Elyesa Koytak

Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Boğaziçi Üniversitesinde Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans tezini yazdı. Haziran 2022’de İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında “Mesleğin Dönüşümü: Hekimler ve Avukatlar” adlı doktora tezini savundu. Doktora tezi kitap olarak yayımlandı ve 2023 yılında TÜBA Bilimsel Telif Eser Ödülünü aldı. Sosyolojik çalışmalarının odağında; meslekler, sosyal tabakalaşma ve hareketlilik, tıp, hukuk ve edebiyat sosyolojisi yer alıyor. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde doçent olarak çalışan Koytak, aynı zamanda İLKE Vakfı Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısıdır.

Enes Kuru

Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde tamamlamıştır. Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde lisansüstü eğitimine devam etmektedir. İLKE Vakfı Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezinde (TODAM) araştırmacı olarak görev yapmaktadır. TODAM bünyesinde; araştırma ve yayın faaliyetleri, proje geliştirme, veri analizi ve görselleştirme ile kurumsal ve akademik organizasyonların yürütülmesi gibi çeşitli alanlarda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Toplumun Görünümü projesinin yürütücü ekibinde yer almakta olup “İstanbul 39: İlçelerin Sosyoekonomik Görünümü” başlıklı raporun yazarıdır.

TOPLUMSAL DÜŞÜNCE VE ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

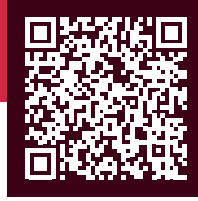
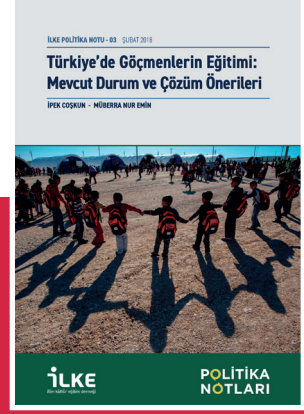
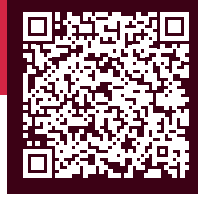
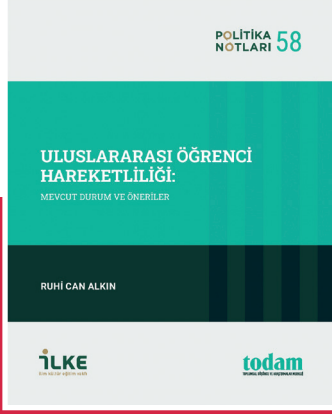
İLKE Vakfı Toplumsal Düşünce ve Araştırmalar Merkezi (TODAM), adil, hakkaniyetli ve müreffeh bir toplum hedefi doğrultusunda Türkiye'nin toplumsal meselelerine ilişkin bilgi ve düşünce üretmek amacıyla faaliyet gösteren bir araştırma merkezidir. TODAM göç, çalışma hayatı ve istihdam, refah ve kalkınma, toplumsal eşitsizlikler, sağlık, hukuk, kentleşme ve sosyal politikalar gibi alanlarda analitik ve politika odaklı araştırmalar yürütmektedir. Merkez, toplumsal konu ve süreçlere ilişkin doğru, güvenilir ve işlevsel bilgi üretmeyi; bu bilginin karar alma süreçlerine katkı sunacak nitelikte olmasını ve kamusal faydaya dönüşmesini temel ilke olarak benimsemektedir. Sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinden yararlanan bütüncül yaklaşımıyla TODAM, araştırmacılar, sivil toplum aktörleri, politika yapıcılar ve ilgili sektörler arasında bilgi temelli etkileşimi ve işbirliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir.

ULUSLARARASI
ÖĞRENCİ DERNEKLERİ
FEDERASYONU
FEDERATION OF INTERNATIONAL STUDENT ASSOCIATIONS
الاتحاد العالمي للمنظمات الطلابية

Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEF), 2004 yılında İstanbul'da başlayan misafir öğrenci çalışmalarının 2012 yılında kurumsal bir federasyon yapısına kavuşmasıyla Türkiye geneline yayılan, uluslararası öğrencilik alanında faaliyet gösteren kapsamlı bir sivil toplum kuruluşudur. Merkezi İstanbul'da bulunan UDEF; Türkiye'nin 76 şehrinde, ayrıca Kıbrıs ve Almanya'da faaliyet yürüten toplam 64 üye dernek aracılığıyla on binlerce uluslararası öğrenciye rehberlik, danışmanlık, eğitim ve sosyal destek sunmaktadır. Federasyon, üye dernekler arasında koordinasyonu sağlayarak uluslararası öğrencilerin eğitim süreçlerine uyumunu kolaylaştırmayı, sosyal ve kültürel hayata katılımlarını artırmayı ve Türkiye mezunlarıyla sürdürülebilir ilişkiler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda UDEF; rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinden sosyal, kültürel ve akademik etkinliklere, barınma ve ikamet süreçlerine destekten uluslararası öğrenci buluşmaları ve eğitim programlarına kadar geniş bir faaliyet alanında çalışmalar yürütmektedir.

İlgili Yayınlarımız

Türkiye son on yılda uluslararası öğrenci sayısındaki dikkat çekici artışla bütün dünyada en çok tercih edilen ilk on destinasyon arasına girmiştir. Bu gelişme, Türkiye'nin yükseköğretimde uluslararasılaşma hedefleri açısından önemli bir eşiğe işaret etmektedir. Bu hızlı niceliksel büyüme, uluslararası öğrencilerin eğitim ve yaşam deneyimlerinde nasıl bir karşılık bulmaktadır? Türkiye'nin küresel bir eğitim merkezi olma vizyonu; barınma koşulları, ayrımcılık algıları ve bürokratik süreçler gibi öğrenci deneyimini doğrudan etkileyen unsurlarla nasıl şekillenmektedir?

Türkiye'de Uluslararası Öğrencilerin Eğitim ve Yaşam Deneyimleri başlıklı bu rapor, Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin eğitimden gündelik yaşama uzanan deneyimlerini kapsamlı bir çerçevede ele almaktadır. 2024-2025 akademik yılında 551 uluslararası öğrenciden elde edilen verilerle hazırlanan çalışma; Türkiye'yi tercih etme gerekçelerinden akademik uyum ve üniversiteye yönelik değerlendirmelere, sosyoekonomik koşullardan gelecek planlarına kadar uzanan çok boyutlu bir tablo sunmaktadır. Rapor, uluslararası öğrenciliğe ilişkin tartışmaları öğrenci deneyimleri üzerinden veri temelli bir bakışla değerlendirmeyi; üniversitelerden politika yapıcılara uzanan geniş bir paydaş kitlesi için daha kapsayıcı, sürdürülebilir ve nitelikli bir yükseköğretim anlayışına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

📍 Aziz Mahmut Hüdayi Mh. Türbe Kapısı Sk. No:13 Üsküdar / İst.

🌐 ilke.org.tr 📞 +90 216 532 63 70 @ bilgi@ilke.org.tr

📄 📖 📧 📞 ilkevaki